



პრსენა



სიასლა!

9 (156). 27 აპრილი - 10 მაისი, 2012 წ. სპეციალიზირებული

ეროვნული შეიარაღების
სერიული წარმოების
პერსპექტივა

ანაფრა საკუთარი ხელით!

საბრძოლო ტექნიკა

3D მოდელი

ფასი **3,5 ლარი**

„არსენალთან“ მართლდ 5 ლარი

ორი მოდელი ერთი ფასად!

მა შეიძლება ვაიღო:

UH-1H „ირიკაზი“

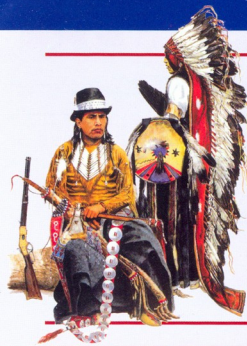
და **Ka-50**

„შავი ზვიგენი“

ინსტრუქცია
მოდელის ასაწყობად



ჩისტვის მიღიან
ქართული მეომრები
ავღანეთში



ქოხანები
– სამხრეთ
დაბლობების
მეკანებლები

43



ისრაელის
სუბმარინები
ირანის
სანავიროსთან...

12

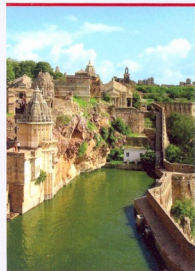
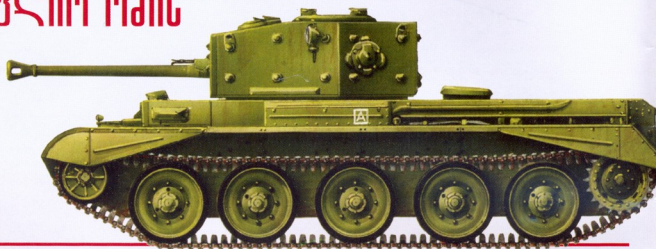


პირველი
ქართული უპილოტო

10

გერკა გსოფლიო ომის
გრიგანული
განკები

30



ომი
გოასთვის

ახალი სნაიპერული
კველ კალიბრზე

35



54



სარჩევი

- 4** სახმელაო სიხლანეი კალიფორნია
- 7** მართული შეიარაღების საერთო ნარმოვის პერსპექტივა ნარმოვა
- 10** პირველი მართული უპილოტი მართული იარაღი
- 12** ისრაელის სუბაკონდები ირანის სანაპიროსთან... მოის ენე?
- 15** „სიკაფლითი მოვაკაჟი“ — 25 წელი მოსაგავი სამხედრო უსაფრთხოება
- 18** კავკასიური მოვლენების მიმოხილვა კავკასიური
- 20** რუსეთის მიზანდასახული შეიარაღება ავღანეთში შეიარაღება
- 22** BLACKSEAFOR-ის მომავალი პოზიციები სამხრეთკავკასიის გარეშე სამხრეთკავკასიის გარეშე
- 24** პირველი-უპილოტი დაპირისპირების 40 წლის აღსანიშნავი პირველი-უპილოტი
- 30** ბრძანული ჯავშანტანკი — მოის პერიოდის ტანკები ტანკები
- 35** ინფორმაციის-პროცესორის მოი მოსათვის ინფორმაციის-პროცესორი
- 38** რინდო-ყანი 100 დიდი მხარდაჭერის
- 40** პარაშუტები — საავიაციო დანაშაულები — ახალი საავიაციო შეიარაღება ინოვაციური ტექნოლოგიები
- 43** უსაფრთხოება — სახმელაო დანაშაულები ავიაციის ნარეული
- 46** მოისი მოვლა ლოჯისტიკური გეგმები
- 50** შეიარაღების არსებული „არსებული“ ერთად კომუნიკაცია
- 54** ახალი სინთეზური კვლევა კალიფორნია „არსებული“ იარაღის განვითარება

გადასწავლა: შინაგანი უსაფრთხოება
Fly-K ბიზნის ნაწარმოებით

კალიფორნია

30 აპრილს საქართველოს შეიარაღებული ძალები დაარსებიდან 21-ე წელს აღნიშნეს. ამ წლის განმავლობაში ქართულმა არმიამ ხუთი თვის (1992 წელი, ცხინვალი, 1992-93 წწ., აფხაზეთი, 1998 წ. გალის მთიანეთი, 2004 წ. ცხინვალი და 2008 წ. ცხინვალი) ვადებიანი, მაშინ როდესაც ბევრი ქვეყნის არმიას ათწლეულების განმავლობაში ერთი რეალური ბრძოლა არ გაუმართავს. ბუნებრივია, ასეთმა დამაბულმა ისტორიამ ქართული არმიის განვითარებას დიდი დასაწყისი უზღვევდა. თვალის მიწისთვის, გენერატორების უფროსებისა და მათი გუნდების ხშირი ცვლა, ასევე სერიოზული შეცდომები საკადრო პოლიტიკაში. „არსებული“ გულითა და ხელით უპილოტი საქართველოს შეიარაღებული ძალების პირად შემაჯავრობას ამ დღესასწაულს დაემყუდუნებს, რომ ქართულ არმიას მოთავსი გამარჯვება ვერ კიდევ წინ აქვს.

მოთავსი რედაქტორი
ირაკლი ალადაშვილი
პასუხისმგებელი რედაქტორი
თემურ ჩანანიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დასო მუსიაშვილი

შურადავობა!
გამოიფარეთ „არსებული“
და მიიღეთ შიშ.
ორ კვირაში მითხმალ!
ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის მუშაობისას
განსაზღვრის გადამამტავ
პროცესორის

გამომცემლობის მუშაობისას
23.04.2012

გაზეთი „კვირის კალიფორნია“
დამატება ©
რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იონკინის ქ. N49
ტელ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenalil@kvirispalitra.com
შურადავობის გამოდის
ორ კვირაში მითხმალ
პარაშუტები

გეოგრაფიაზე უაილოვო შეუღებური ინალიკაბს

პოლონეთის პოლიციის „ვერო 2012“-ის დღეებში ქალთა კალაფოვის აღკვეთისთვის არ უშლება



ამერიკის სამხედრო-საზღვაო ძალები ამ ზაფხულს ახალი სენსორის გამოცდას დაიწყებენ, რომლითაც მეკობრეთა მცირე ზომის ნაფეხების ამოცნობას შეძლებენ. ინსტრუმენტის დასახელებით MMSS (Multi-Mode Sensor Seeker) მაღალი გაფართოების კამერის, ინფრაწითელი სპექტრის სენსორისა და ლაზერული რადარის კომბინაციაა და უპილოტო შეფუთვებზე Fire Scout-ზე დამონტაჟდება.

შედეგად, ოპერატორებს აღარ მოუწევთ მეკობრეთა ნაფეხის ვიდეოგამოსახულებით მრავალსაათიანი ძიება. ამ ფუნქციას სპეციალურად შექმნილი პროგრამული უზრუნველყოფა შეასრულებს და სპეციალური აღდგომით მუშაობით ნაფეხის მიღებულ გამოსახულებას ბაზაში არსებულთან შეადარებს. როგორც კი სისტემა მეკობრეთა ნაფის აღმოჩენას დაადგენს, გამოსახულების სამგანზომილებიან სურათს გადასამოწმებლად ავტომატურად ოპერატორს გადაუგზავნიან.

ამ ზაფხულს პოლონეთსა და უკრაინაში გასამართი 2012 წლის ვეროპის ჩემპიონატის დაწყებამდე დიდი დრო აღარ დარჩა, ხოლო პოლონეთის სამართალდამცვე ორგანიზებს კი დამატებით რვა ასასამდე პოლიციელი მასინგ სჭირდებათ. საჭიროებაზე ჩვიან. მათი თქმით, სამართალდამცველთა რვაგუნის სწორედ ამდენი კადრით გაზრდაა აუცილებელი, რათა ჩემპიონატის უსაფრთხოება უზრუნველყოფილი იყოს.

პრობლემა კი ისაა, რომ თურმე პოლონელებს პოლიციაში დასაქმების პერსპექტივა ძალიან დაბალი ხელფასის გამო დიდდ არ ხიბლათ იხინი კი, რომლებმაც პოლიციელის ფორმა უკვე მორგეს, წუწუნებენ, რომ „ვერო 2012“-ის

ასეთ პირობებში გამართვა სივრცე იქნება, რადგან კადრების სიმცირის გამო სამუშაო საათებს გაუზრდინან.

„ვერო 2012“ და უსაფრთხოება პოლონელი სამართალდამცველებისთვის დიდი თავსატეხი რომ არის, ამის დასტურად კიდევ ერთი ინფორმაცია გამოდგება: ქალაქ ლიბის პოლიციამ სპეციალური წრე დააარსა, სადაც თავდაცვის ილეთებს ქალებს შეასწავლიან. სემინარებზე სახელწოდებით „ძლიერი სქესი“ სუსტი სქესის წარმომადგენლებს ჩემპიონატის დღეებში ქვეყნის ტერიტორიაზე მყოფ უცხოელ გულშემატკვრებთან, რომელთა შორის არაერთი ხელიდან იშლება, დამოუკიდებლად გამკლავების მეთოდებს შეასწავლიან.



თალიზი მისივე შეპყროვისთვის დაწესებული ჯილდოს – 100 დოლარის გამო ჩააკრდა

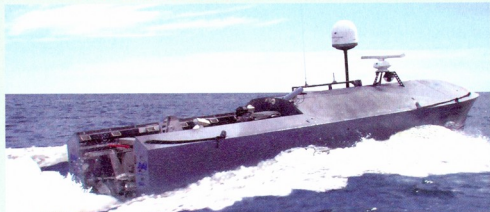
აი, რა სარგებლობა მოაქვს ძებნილ პირზე ინფორმაციისთვის ჯილდოს დაწესებას... თურმე ფულადი პრემია ისეთი ტყბილი რამაა, რომ არათუ სხვა, შეიძლება თვით ძებნილიც კი მოხიბლოს და ამ უკანასკნელს საკუთარი ნებით ჩაბარება გადააწყვეტინოს.

ამაზე სახალისო და დაუჯერებელია: ისლამისტური მოძრაობა „თალიბანის“ საველე მეთურმა მუჰამედ შანშა ცდუნებას ვერ გაუძლო, უდანეთის პოლიციას ჩაბარდა და თან მისი შეპყრობისთვის დაწესებული ჯილდოს – 100 აშშ დოლარის მიღება ჯიქურ მოსთხოვა.

გაცივებულ სამართალდამცველებს კარგა ხანს არ სჯეროდათ, რომ მათ წინაშე მართლაც ძებნილი იყო, თუცა ყოველი შემთხვევისთვის მასინგ დააკვეს. მოგვიანებით, ბიომეტრიულმა ანალიზმა თალიბის ვინაობა დადასტურა, ის მართლაც ის მუჰამედ შანშა აღმოჩნდა, ვინც ავღანეთის უსაფრთხოების ძალებზე, სულ ცოტა, ორი თავდასხმის მოწყობაშია ეჭვმიტანილი.



ზღვაზე „კინჰერ“ და სხვა ანონსაგებს უნილოგო კაგარა უნისკულავს



პენტაგონის დაკვეთით კომპანია Textron-მა შექმნა კატერი, რომლის სამართავად კეპაპი საჰაერო არაა. გამოვლენების სახელწოდებაა Common Unmanned Surface Vessel და მისი ჩვენება ახალი ორლანის ნავსადგურში შედგა.

კომპანიის წარმომადგენლის თქმით, „უნილოგო ნავი“ შექმნილია იმისთვის, რომ უტრალი, მაგრამ „ბინჰერი“ და სახაფითო სა-შუალო შეასრულოს. უეკაპაჟო 12 მ სიგრძის კატარ-

და მაქსიმალურ სიჩქარეს — 28 კმ/სთ (52 კმ/სთ) აეთიატებს და მისი დისტანციურად მართვა ნაბი-რიდან, გემიდან ან თვითმფრინავი-დან 16-20 კმ-ის რადიუსში, ხოლო გაკონტროლებს 2 ათასი კმ დაშორებით თანამგზავრითაც შეიძლება.

დოქტორის ძრავზე მომუშავე კატარის საწვავის მარაგი 72 საათს ჰყოფნის. კომპანიამ 2 პროტოტიპი უკვე ააგო და უახლეს დროში ამერიკის ფლოტისთვის კიდევ რამდენიმე კატერის მიწოდებას გეგმავს.

გრიგანეთში უხვლოით საგროლო ბანგანი გამოხსალდა

შეცდომისგან დაზღვეული რომ არაყინა, ყველამ ვიცით და ხანდა-ხან ისეც ხდება, რომ გაუგებრობა თვით დიდი ბრიტანეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებშიც იწვევს ამარ შფოთსა და ვიშვიშს. სულ ახლახან ინგლისის სამხრეთში მოსახლეობა ციდან მოვლენილმა სასინელმა ხმამ დაზავრა, — მი-ზეზი, რეაქტიული თვითმფრინავი იყო, რომელმაც მათ იაზეზ ბგერის

სიჩქარის გადაჭარბებით გადაუფრინა. იქამდე კი ბრიტანეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების მორიგე დისპეტჩერებმა განგამის სიგნალი ქალაქ ბათის ახლოს მდებარე შვეულმფრინიდან მიიღეს. ვითარებაში გასარკვევად საფრენ აპარატთან კავშირის დამყარება ვერ მოხერხდა. რადგან დადგენილ ვადაში არც პილოტისგან მოვიდა განგამის გაუქმების სიგნალი, წესისამებრ, გამოცხადდა საბრძოლო განგამი და ცაში უშლად ორი მორიგე გზავა-დამჭერი Typhoon-ი აიჭრა, რომელთაგან ერთის ბგერის სიჩქარის გადაჭარბების უფლებაც მიეცა.

მთელი ამ დავიდარაბის მი-ზეზი კი ის იყო, რომ კერძო შვეულმფრინის პილოტს შეცდომამ მოუვიდა და დასეტყნოთან დამა-კავშირებელ საგანგაშო პულტზე კოდ 7000-ის ნაცვლად, რომელიც ნინზუს „ფლედიფერი წესრიგშია“, 7500-ს კრეფდა, რაც საფრენი აპარატის გატაცების აღნიშნული სიგნალია.

ინსაველი გოროგოგოგანი შეიხსნა გუგოგანი

ქალაქ ზაიფას უნივერსიტეტის აეროლი-ნამკერი ლაბორატორიის თანამშრომლე-ბი შუშაობენ პროექტზე, რომლის მიზანაც სხვადასხვა სახეობის მწერის გადაადგილე-ბის გაკონტროლებაა. უფრო კონკრეტულად კი, ისრაელელ მკვლევრებს სურთ ბუზი, კა-ლია და ჭრიჭინა ბიორობოტებად გადაქცი-ონ. პირველ ეტაპზე ლაბორატორიის მეც-ნიერებმა სიმულატორებისა და სენსორების მეშვეობით ის ელექტრონული სიგნალები შეისწავლეს, რომელთაც მწერის კუნთოვანი ქსოვილი ფრენისას იღებს. მწერის ბუნებრივი იმპულსების კოდს იდენტიფიცირების შემ-დეგ კი შეცნობებს უკვე საშუალება მიეცა, მწერი „თავიდან ჭკუაზე“ ატარონ, გაუგზავ-ნონ მის კუნთებს შესაბამისი ელექტროული სიგნალი და სასურველი მიმართულებით აფ-რინონ. ეს კვლევა და პარალელურად აშშ-ის ლაბორატორიებში მიმდინარე ანალოგიური ექსპერიმენტები შესაძლოა საშუალო ტექ-ნოლოგიების განვითარებაში სრულიად ახალ ეტაპად იქცეს. ყოველ შემთხვევაში, პროექ-ტის წარმატება მიკროთექნოლოგიებისა და მიკროშვეულმფრინების შექმნის საჭიროებას კითხვის ნიშნის ქვეშ ნამდვილად დაყენებს.



ნაღვებს როგოგოგოგანი წყალქვეშა ნავი ავოგოგანს

კომპანია General Dynamics-მა ახალი ავტონომიური წყალქვეშა აპარატ Knifefish-ის პროექტი წარმოადგინა, რომელსაც სამხედრო-საზღვაო ძალები სხვადასხვა ტიპის საზღვაო ნაღვების აღმოსაჩენად გამოიყენებენ. ამასთან, დისტანციურად სამართავი წყალქვეშა ნავი დაზვერვითი მიზნებისთვისაც გამოადგება.

Knifefish-ის სიგრძე 5,7 მეტრი, დიამეტ-რი კი 53,3 სანტიმეტრი იქნება. რობოტიზე-ბულ აპარატს წყალში გემიდან ჩაუშვებენ და ავტონომიურ რეჟიმში მუშაობას 16 სთ შე-ძლებს. წინასწარი გათვლებით, ავტონომიურ წყალქვეშა აპარატზე მუშაობა ხუთი წელი გასტანს. პირველი გამოცდა 2017 წლისთვის იგეგმება.



F 13/148

აშშ-ს პირველადი რუსული გაანალიზებელი დასხმევი



აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები და კომპანია Lockheed Martin-ი უნიკალური ვირტუალური ტრენაჟორი LVC-ით პირველი სწავლების ჩასატარებლად ემზადება. ახალი ტექნოლოგია მფრინავთ მომზადების საქმეში რევოლუციურია, — LVC-ით სწავლების უნიკალური თავისებურება მასში რეალური და ვირტუალური თვითმფრინავების ერთობლივად გამოყენებაა.

ამერიკის სამხედრო-საჰაერო, სამხედრო-საზღვაო ძალებისა და საზღვაო ქვეითთა კორპუსის მფრინავები მუდმივად მართავენ სასწავლო ბრძოლებს სხვადასხვა ტიპის თვითმფრინავებთან, მათ შორის, ინდიეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების რუსულ Cy-30-თან, რაც სირთულეებს იწვევს. ახალი ტრენაჟორის მეშვეობით კი თავს აარიდებენ „პოტენციური მოწინააღმდეგის“ თვითმფრინავის შესყიდვასთან დაკავშირებულ პრობლემებს და სასწავლო მანქანებისთვის საჭირო საწვავისა და მომსახურების ხარჯებს.

LVC-ის დახმარებით მფრინავები ვირტუალურ სივრცეში Cy-30-ებთან „შებრძოლებას“ რეალობასთან მაქსიმალურად მიახლოებულ პირობებში შეძლებენ. პირველივე სწავლების დროს საკმაოდ რთული სიტუაციის გათამაშება იგეგმება, — 4 ამერიკულ F-16-ს „მტრის“ 12 ვირტუალურ გამანადგურებელთან გამკლავება მოუწევს.

სამხრეთ კორეაში ავთომატური რობოტი

სამხრეთ კორეაში სერიოზულად დაინტერესდნენ საჰაერო-ბრძოლაში რობოტების გამოყენებით. კორეელებმა საპილოტე პროექტი ჯერ კიდევ შარშან წლის მიწურულს განახორციელეს და სამი რობოტი გამოცადეს.

როზორე ჩანს, პროექტმა გაამართლა და სამხრეთ კორეის პენსიონერებზე დაწესებული ტაქსების კიდევ ერთ რობოტს ცდიან, როზორე ციხის კამერებს გაიცვალა ერთ უსაფრთხოეს გაზღვის როზორე პერსონალის, ისე პატარების-

თვის. ახალი რობოტი საპატაროს შუამდგომლობის, მსჯავრდადებულთა უწყისო ქცევის ან ჩხუბის დაფიქსირების შემთხვევაში კი უმაღლესი ეფექტურობის საპატაროს დისპეტჩერო ცენტრს მაიწვდის.

რობოტს iPad-ით მართავენ. ის მიკროფონითა და რამდენიმე, მათ შორის ერთი სტერეოკამერითაა აღჭურვილი. აპარატის მეშვეობით საპატაროს პერსონალს მსჯავრდადებულთან დაკავშირებას თავისი სამუშაო მაგიდლიდანაც მოახერხებს.



დაჭრილი თანამშრომელი... ზურგჩანთაში

სამხედროებისა და მამუკლებისთვის ისრაელის კომპანია Agilite Gear-მა დაჭრილთა გადასაყვანი სპეციალური ზურგჩანთა შექმნა. ამ ორიგინალური ზურგჩანთის შემქმნელმა კომპანიამ ქვეყნის შეიარაღებული ძალებისგან უკვე შეკვეთაც მიიღო.

არადა, ეს უბრალო ზურგჩანთა საკმაოდ სახეილგონიერიული გადაწყვეტაა ისეთი რთული პირობებისა, როგორც ბრძოლის ველიდან დაჭრილის გამოყვანა. მისი მეშვეობით ზურგზე მოკიდებული თანამშრომლის ტრანსპორტირება ისე შეიძლება, რომ მფლობელს ხელში თავისუფალი რჩება და შესაბამისად, იარაღის

გამოყენებაც შეუძლია. დაჭრილი თანამშრომლის გადასაყვანი პერსონალური საშუალება სულ რაღაც 300 გ-ს იწონის და დაკვიცილი სივრცით 25 სმ-ს არ აღემატება. რაც მთავარია, ზურგჩანთა სამივე დიდ აკავეს ზურგზე მოკიდებულ დაჭრილს, შხიდავს კი მანევრირების საშუალებას აძლევს.

როგორც ჩანს, ზურგჩანთას არა მხოლოდ სამხედროები, მამუკლები, მეტანძრეები, მედიკოსები და სხვა სამოქალაქო სამსახურების წარმომადგენლებიც გამოიყენებენ. თანაც, ეს საკმაოდ მოსახერხებელი და მძიმე წუთებში გამოსაყენებელი საშუალება არცთუ ძვირი — 80 დოლარი ღირს.



ქართული შენიარების სერიული წარმოების პერსპექტივა



ჩემდღევანდელ ჩველებზე „დიდგორის“, „ლაზიკას“, „გრად-კრაზის“ თუ უაილოტო აპარატების სერიული წარმოება და რა როლსთამაშობენ მათ ქართულ არმიას

ბოლო ერთი წელია საბრძოლო და ორმაგი დანიშნულების ტექნიკის ხუთი ტიპის — „დიდგორი-1“, „დიდგორი-2“, „ლაზიკა“, „გრად-კრაზი“ და უაილოტო — წარმოდგენა თავდაცვის სამინისტროს სახელმწიფო სამხედრო-სამცხენიერო-ტექნიკური ცენტრის „დეულტას“ მიერ მართლაც რომ მისასაღებელია.

ამჟამად, რომ სახელმწიფომ გამოყოფილ თანხები „დეულტას“ სამცხენიერო მუშაობის გასაქტიურებლად, თორემ „დეულტას“ თანამშრომლები შეუარებადის ხელისუფლების დროსაც არ ისხდნენ უსაქმოდ, თემცა მამხინდელ მთავრობას ნაკლებად აინტერესებდა ეს თემა და „დეულტას“ დაფინანსება მიზერული იყო.

„დიდგორისა“ თუ „ლაზიკას“ აწეობისას „დეულტას“ ინჟინრები და მუშები საუკეთესო გამოცდილებას იღებენ, რაც მათ მომავალში უკეთეს ტექნიკურ-ტექნიკური მახასიათებლების მქონე სამხედრო და ორმაგი დანიშნულების ტექნიკის ნიმუშების აწეობაში დაეხმარება.

თუმცა ერთია ამა თუ იმ საბრძოლო ტექნიკის რამდენიმე საცდელი ნიმუშის აწეობა და აბსოლუტურად სხვა მათი სერიული წარმოება.

პერსპექტიულია თუ არა „დიდგორის“, „ლაზიკას“, „გრად-კრაზისა“ თუ უაილოტოს მასობრივად გამოშვების დაწყება საქართველოს დღევანდელი ეკონომიკური და ტექნიკური ბაზის მდგომარეობის გათვალისწინებით?

დღეისთვის „დიდგორიდან“, რომლის ორი ვარიანტის — „დიდგორი-1“-ისა და „დიდგორი-2“-ის ორ ათეულამდე ვერსიამდგარია გამოშვებული. ეს ჯგუზმანქანები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც ჯგუზმანტრანსპორტირებად, ისე საღაზვერუოდ. უმჯობესია იქნება, თუკი „დიდგორებით“ ქართული არმიის ის ქვეითი ბრიგადები აღჭურვება,

რომელთაც პირადი შემადგენლობის გადაყვანა, ძირითადად, ისე სატყვირო „კრაზებით“ უწევთ.

იმის გათვალისწინებით, რომ სახმელეთო ჯარებში ხუთი ქვეითი ბრიგადა შედის, ხოლო თითოეულ ბრიგადას სამი ქვეითი ბატალიონი ჰყავს, თითოეული ბრიგადის ქვეითების „კრაზებიდან“ ჯგუზმანქანებში გადასხმას უხეში გათვლით არანაკლებ 150-170 „დიდგორი“ დასჭირდება.

ქვეითი ბრიგადები მთლიანად მოტოქვეითად რომ გადაიქცეს, სულ ცოტა 800-1000 (ცალკეული ბატალიონის გათვალისწინებით) „დიდგორია“ საჭირო, რაც მნიშვნელოვან კაპიტალდაზღვრებას მოითხოვს.

დასამზადებელი „დიდგორების“ რიცხვის შემცირება ქვეითთა საბრძოლო მანქანების „ლაზიკების“ სერიულ წარმოებას შეუძლია. თუკი „დიდგორი“ ძირითადად ბრძოლის ველამდე ქვეითების მისაყვანადაა განკუთვნილი, „ლაზიკას“, როგორც ქვეითთა საბრძოლო მანქანას, ტანკების თანხლებით ბრძოლის ველზეც შეუძლია გასვლა.

მაგრამ რამდენად რეალურია „ლაზიკას“ სერიული წარმოების ორგანიზება, „დიდგორისა“ თუ „გრად-კრაზისგან“ განსხვავებით?

საქმე ის არის, რომ „დიდგორისა“ და „გრად-კრაზისა“ უცხოური წარმოების სამოქალაქო ავტომობილების ბაზაზე აწეობენ და მათი დიდი პარტიებით





საქართველოში სერიულად წარმოებული პირველი იარაღი PPG-7 ტიპის ზელის ყუმბარსატყორცნები იყო. მათი სერიული წარმოება 1993 წელს აფხაზეთის ომის ბოლოს დაიწყო



ვიდეო პრობლემა არ არის. „დიდგორის“ ბაზად გამოყენებული „ფორდის“, პიკაპის, ხოლო „გრად-კრაზისათვის“ კი უკრაინული სატვირთო „კრაზის“ ბაზები. ეს მანქანები არ ითვლებად წმინდა სამხედრო პროდუქტად („კრაზის“ სატვირთო ორმაგი დანიშნულებისაა, ხოლო „ფორდის“ პიკაპი წმინდა სამოქალაქო მანქანაა) და მათი პარტიებად ვიდეო კერძო ფირმებსაც შეუძლიათ.

რაც შეეხება „ლაზიკას“, საქმე ცოტა უფრო რთულადაა. „ლაზიკა“ აწყობილია საბჭოთა დროს გამოშვებული ქვეითთა საბრძოლო მანქანა BМП-ს ბაზაზე. BМП-1-ისა და BМП-2-ის სერიული წარმოება დიდი ხანია შეწყვედა და, ბუნებრივია, ახალი BМП-ების შექმნა, რომ მათ ბაზაზე „ლაზიკა“ აიწყოს, წარმოუდგენელია.

რნება ერთადერთი ვარიანტი, — ქართული არმიის განკარგულებაში დარჩენილი მოძველებული და ნახშიარი BМП-1-ებისა და BМП-2-ების შასისა და ძრავის გამოყენებით აიწყოს სხვა „ლაზიკების“, ისევე როგორც პირველი საწყენებელი ვეზემპლარი. მაგრამ ამორტიზებული სავალი ნაწილებისა და ძრავების გამოყენებით ახალი „ლაზიკების“ წარმოება წამებთან იქნება, რადგან ახალი ჯეჟმანკორპუსი იმ მოძველებულ ბაზაზე იქნება დაყენებული, რომელსაც შემდგომი ექსპლუატაციის მცირე რესურსი და ღარჩა.

არსებობს კიდევ ერთი გამოსავალი, — „ლაზიკას“ სერიული წარმოება დაიწყოს საზღვარგარეთ ნაყიდ მუხლუხებთან ბაზაზე, თუცა ბორბლებთან მანქანებისგან განსხვებებით მუხლუ-

ხებთან ტრაქტორები თანამედროვე ქვეითთა საბრძოლო მანქანის შესაქმნელად არ გამოდგება. საზღვარგარეთ ნაყიდი ახალი ქვეითთა საბრძოლო მანქანების პარტიის „ლაზიკის“ სქემით გადწყვითა ეკონომიკურად გაუმართლებული იქნება.

აქედან გამომდინარე, მუხლუხებთან „ლაზიკას“ მცირე შანსი აქვს სერიულ ქართულ ქვეითთა საბრძოლო მანქანად იქცეს, განსხვებებით „დიდგორისა“ და ნაწილობრივ „გრად-კრაზისგან“.

ნაწილობრივ „გრად-კრაზისგან“ იმიტომ, რომ „კრაზის“ ახალ ბაზაზე „გრადის“ ძველი სარაკტო პაკეტა დამონტაჟებული. თუკი „დელიტის“ კონსტრუქტორები შეძლებენ „გრადის“ პაკეტის ან უკეთესი ვარიანტის შექმნასა და მის სერიულად მცირე პარტიებად



„გრად-კრაზს“ პერსპექტივა მამინ გაუნჩდება, თუკი „დელიტა“ თავად ააწყობს ახალ სარაკტო გამშვებ პაკეტებს



უპილოტოების სერიული წარმოების დაწყება გინდ ლიცენზიით, გინდ მის გარეშე ვოელოვის გამართლებული იქნება

გამომშვებს (რაც არცთუ ისე წარმოუდგენელია), მაშინ „გრად-ერაზს“ მომავალი იქნება.

მიუხაზლოდით უპილოტო საფრენი აპარატის თემასაც. მიუხედავდ იმისა, რომ ის წარმოდგენილი იყო როგორც პირველი ქართული უპილოტო სადაზვერუო საფრენი აპარატი, რეალურად იგი ესტონური წარმოების SWAN205-ისა და SWAN557 ტიპის უპილოტოების მოდერნიზებული ვარიანტია, რომლის სერიული წარმოების ლიცენზია ქართულმა მხარემ, სავარაუდოდ, ესტონური ფირმა ELI-სგან შეიძინა.

ტექნოლოგიური და ტექნიკური თვალსაზრისით უპილოტო უფრო რთული სახეობაა, ვიდრე „დედგორი“ და ბერად მნიშვნელოვანი საბრძოლო ამოცანის შესრულება შეუძლია, რო-

გორც დაზვერვის, ისე საარტილერიო ცეცხლის კორექტირების სახით.

ამიტომაც უპილოტოების ქვირე პარტიით გამოშვება, ისე, რომ ქართული არმიის ორივე საარტილერიო და ქვეითი ბრიგადების განკარგულებაში აღმოჩნდეს, ვოელოვის გამართლებული იქნება.

ამასთან, უპილოტოს შეიარაღების მსოფლიო ბაზარზე გატანის ბერად დიდი შანსი არსებობს, ვიდრე „დედგორისა“ თუ „ლაზიკისა“, რადგან ჯეჟმანტექნიკის ბაზარი გადუხსნულია და იქ ფუხის მოკიდება ურთულესი საქმეა, განსხვავებით შედარებით ახალი ხილია — უპილოტოების.

უახლოეს პერიოდში მოსალოდნელია, რომ „დედგამ“ კიდევ ერთი ნამუშევარი — ტანკი წარმოადგინოს. სავარა-

უდოდ, იგი საბჭოთა წარმოების T-72-ის მოდერნიზებული ვარიანტი იქნება შეჯგუფნის განსხვავებული განთავსებით თუმცა დაველოდით მის პრეზენტაციას.

საზოგადოების ნაწილის აზრით, „დედგამის“ საბრძოლო ტექნიკის ნამუშები, ძირითადად, მხოლოდ სახელისუფლებო პარას ემსახურება და ის ვერ შეძლებს ქართული არმიის საბრძოლო შესაძლებლობების გაძლიერებას, რადგან მათ სერიულ წარმოებას სახელმწიფო ვერ ააწვობს.

რამდენად ახლოსა სიმართლესთან ასეთი განწყობა და მართლაც შესაძლებელია თუ არა საქართველოში საბრძოლო ტექნიკის სხვადასხვა ტიპის სერიული წარმოება, ახლო მომავალი გვიჩვენებს.

ირაკლი ალადაშვილი



„დედგამ“ მიერ წარმოდგენილი ატომბატი ამერიკული ატომბატური კარბინის M4-ის სახემეცვლილი ვარიანტი, რომელსაც მკეფნი და „პიკანტინის“ მიმმართველები უყვნი



პირველი ქართული უპილოტო

ბოლო ორი წლის მანძილზე სამხედრო-სამრეწველო კომპლექს კრიზისული მდგომარეობიდან გამოსვლა დაეცო.

ჯავშანმანქანა „დიდგორის“, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა „ლაზიკას“ და ზალთური ცეცხლის რეაქტიული სისტემის წარმოდგენის შემდეგ, საქართველოში შექმნილი უპილოტო საფრენი აპარატის საჯარო დემონსტრაცია შესდგა.

აზერბაიჯანისა და სომხეთის შემდეგ უპილოტო საფრენი აპარატი უკვე საქართველოსაც ჰქვავს. აქამდე ქართული არმიის განკარგულებაში მხოლოდ ისრაელისგან შეძენილი უპილოტო „ჰერმეს 450“ და „სკაილარკ I“-ები იყო. სომხეთმა თავისი „კრუნკი“ შარშან წარმოადგინა. აზერბაიჯანი კი უპილოტოებს ისრაელის დახმარებით აწვობს.

2009 წელს ისრაელსა და აზერ-

ბაიჯანს შორის ბაქოს მახლობლად უპილოტოების მწარმოებელი ქარხნის მშენებლობაზე ხელშეკრულება გაფორმდა. 2011 წელს საწარმო AZED Systems Co ექსპლუატაციაში შევიდა და ისრაელისგან შეძენილი ლიცენზიით უპილოტოებს აწვობს. თავდაპირველად აზერბაიჯანი უპილოტოებს ისრაელიდან ჩამოტანილი დეტალებით აწვობდა, არც ისე დიდი ხნის წინ კი საკუთარი რესურსებით უპილო-

ტოებისთვის კომპონიციური დეტალების წარმოებას შეუდგა.

პრეზენტაციისას გადაღებულ ფოტოებზე კარგად ჩანს ოთხი უპილოტო საფრენი აპარატი. ეს კი იმაზე მიუთითებს, რომ მათი წარმოება უკვე მეტ-ნაკლებად ათვისებულია. რა თქმა უნდა, საკუთარი რესურსებით ჩვენი ქვეყანა ვერც მცირეგაბარიტულ შიდაწვის ძრავსა და ვერც ელექტრონიკას შექმნის, ამიტომ უპილოტოს შეიძლება — ძალური დანადგარი, მართვის სისტემა, ფოტო და ვიდეოაპარატურა უცხოური წარმოების იქნება. გასაკვირი არც არაფერია. მსგავსი სისტემით უპილოტო საფრენ აპარატებს ბევრი ქვეყანა ქმნის.

ასე რომ, ახალი უპილოტო მაინც დიდ წარმატებად უნდა ჩაითვალოს. ჯერჯერობით მისი ზუსტი მახასიათებლებისა და შესაძლებლობების შესახებ დეტალური ინფორმაცია არ ხმაურდება. ცნობილია, რომ მისი გამოყენება 100-დან 3000 მ სიმაღლეზე შეიძლება და ფრენის ხანგრძლივობა 8 სთ-ია. ეს კი არც ისე ცოტაა. შედარებისთვის, სომხური „კრუნკისთვის“ ეს მაჩვენებელი 5 სთ, ხოლო აზერბაიჯანული Orbiter-2M-ის კი 4 სთ-ს შეადგენს.

სადაზვერვო აპარატურის სახით ქართულ უპილოტოზე ერთი ფოტოაპარატი და ორი ვიდეოკამერაა დაყენებული. აქედან ერთ-ერთი თერმული ხედვისაა, რაც ნიშნავს, რომ უპილოტოს გამოყენება ღამითაც შეიძლება. ვიდეოკამერები აპარატის ცხვირში

თერმული ვიდეოკამერის წვალით, უპილოტოს გამოყენება ღამითაც შეიძლება



არსებულ ბურთშია განლაგებული, რომელიც საკარაულოდ 360°-ით ბრუნავს. ფოტოაპარატი კი ბურთის უკან, უშუალოდ ფიუზელაჟშია.

აპარატი საკმაოდ კომპაქტურია და ფრენის შედარებით დაბალი სიმაღლის მიუხედავად, მისი დანახვა პრაქტიკულად შეუძლებელი იქნება. თანაც ქვევიდან ცისფრად არის შეღებილი, რაც მის შენიღბვას ხელს უწყობს. უპილოტოს საკუთარი შასი არა აქვს და შესაბამისად, ასაფრენ-დასაფრენ ბილიკზე დამოკიდებული არ არის. ეს კი გარკვეულწილად დიდი უპირატესობაა. მისი გაშვება რამდენიმე მ სიგრძის პნევმატური კატაპულტიდან ხდება. ამით სისტემის მობილურობა იზრდება.

სტარტის შემდეგ სახმელეთო პერსონალმა შეიძლება პოზიცია შეიცვალოს და უპილოტო სულ სხვა წერტილში დასვას, როცა თვლიანი შასის შემთხვევაში აპარატი ისევ ასაფრენ-დასაფრენ ბილიკზე უნდა დაეშვას. საბრძოლო მოქმედებების დროს კი აეროდრომები №1 სამიზნეა.

სხვათა შორის, ურიგო არ იქნებოდა, რომ უპილოტოს გამშვებ ორდერ-

მიან სატვირთო ავტომობილზე დაე-მონტაჟებინათ მთლიანი კომპლექსის მობილურობას ეს კიდევ უფრო გაზრდიდა და რაც მთავარია, წინასასტარტო მომზადების დრო შემცირდებოდა.

უპილოტოს ფრენა პროგრამული უზრუნველყოფით მართება. შესაბამისად, მას დეალების შესრულება ავტონომიურად (წინასწარ მითითებულ მარშრუტით), ოპერატორის ჩაურევლად შეუძლია.

დეალების შესრულების შემდეგ მიწაზე დასაჯდომად პარაშუტი გამოიყენება. ის ფიუზელაჟშია ჩამონტაჟებული. ამავე დროს დამუშავებს დაზიანების შესამცირებლად, უპილოტოს ქვედა მხრიდან სპეციალური ბალიში ებერება.

უსაფრთხოების ბალიში ქართული არმიის განკარგულებაში არსებული Skylark I-ის ტიპის უპილოტოშიც არის. დაჯდომისას პარაშუტს მეზობელი აზერბაიჯანის Orbiter-2M-ც

ჩვენი დღისი:
სიჩქარე — 60-160 კმ/სთ
ფრენის სიმაღლე — 100-3000 მ
ფრენის ხანგრძლივობა — 8 სთ



დაჯდომისას უპილოტო პარაშუტს და გასაბერ უსაფრთხოების ბალიშს იყენებს

ურიგო არ იქნებოდა, რომ კომპლექსის მობილურობისთვის, უპილოტოს გამშვები მოწყობილობა სატვირთო მანქანაზე დაემონტაჟებინათ



იყენებს. გაბარიტების მიხედვით ქართული უპილოტო სწორედ ამ უკანასკნელს შეესაბამება (მისი გაშვებაც პნევმატური კატაპულტით ხდება). თუკაც ამ უკანასკნელის ფრენის სიმაღლე თითქმის 5,5 კმ-ია და ის სრულიად განსხვავებული კონსტრუქციული სქემით არის შექმნილი.

საბრძოლო მისიების გარდა, ქართული უპილოტოს გამოყენება საზღვრების პატრულირებისას, საჰაერო ფოტოგადაღებისთვის, გეოფიზიკური დაზვერვისთვის, სტიქიური უბედურებების, სანაპირო დაცვისა და საზღვაო აკვატორიის მონიტორინგისთვის, არტილერიისთვის მონიტორინგის კოორდინატების გადაცემისთვის შეიძლება.

ქართული უპილოტო, რომლისთვისაც ჯერ სახელიც არ შეურჩევიათ, პირველი მერცხალია და, რა თქმა უნდა, მისი შედარება ებრაულ ან ამერიკულ ანალოგებთან არ შეიძლება. ეს ქვეყნები მსგავს ტექნიკას ათულობით წვლია ქმნიან და უდიდესი გამოცდილება აქვთ ამ სფეროში. მიუხედავად ამისა, ქართული სპეციალისტებისთვის ეს ძალიან დიდი წარმატებაა.

ალექსანდრე ავაძიაძე



ისრაელის სუბმარინები ირანის სანაპიროსთან...



საარსებითი ყოველი ვალულად
შესული ისრაელის წყალქვეშა
ნაუბი „აკაუნი“ ტიპის
რაკეტებით სავარო დარგვან
ვიყაყაგან ირანის გირთვულ
ოზიყვანსა და სავარო
თავდაცვის სისგვანს
სანაპიროდან ვიი კვ-ვდე
სირკვეუ

მათგან გამოსაყოფია წყალქვეშა ნა-
უბის მე-7 ფლოტილია, რადგან სწო-
რედ მას შეუძლია მიაყენოს სარაკე-
ტო დარტყმა ირანის ტერიტორიის
ნაწილს.

ამ ფლოტილიაში Dolphin-ის ტი-
პის სამი დიზელისძრავიანი წყალქვე-
შა ნაუი შედის, რომლებიც ისრაელის
სამხედრო-საზღვაო ძალების შეიარა-
ღებაში შესაბამისად 1999 (Dolphin-ი
და Leviathan-ი) და 2000 წელს (Teku-
mah-ი) მიიღეს. უახლოეს მომავალში
გერმანია კიდევ სამი ასეთივე წყალ-
ქვეშა ნაუის გადაცემას აპირებს ისრაელ-
ისთვის.

Dolphin-ის ტიპის დიზელისძრავი-
ანი წყალქვეშა ნაუები მხოლოდ სატო-
რ-პელო აპარატებით არიან აღჭურვილი
და ბალისტიკური რაკეტების გაშვება
არ შეუძლიათ ამიტომაც იმის ვარაუდი,

ისრაელის შესაძლო თავდასხმა
ირანის ბირთვულ ობიექტებზე მხო-
ლოდ თვითმფრინავების საშუალებ-
ებით როდია შესაძლებელი. ისრაელის
სამხედრო-საზღვაო ძალების განკარ-
გულებაშია რაკეტები, რომლებიც
ირანის სტრატეგიული ობიექტების
დაზიანება შეიძლება.

სამხედრო-საზღვაო ძალები ის-
რაელის თავდაცვის არმიის სამი-
დან ერთ-ერთი შეიარაღებული ძალებ-
ის სახეობაა. მის განკარგულებაშია
წყალზედა და წყალქვეშა ფლოტილიე-
ბი, სპეციალური დანიშნულების დანა-
ყოფები, საზღვაო დაზვერვა და სანაპი-
რო დაცვა.

ისრაელის კოუნცილი
Dolphin-ის ტიპის წყალ-
ქვეშა ნაუი



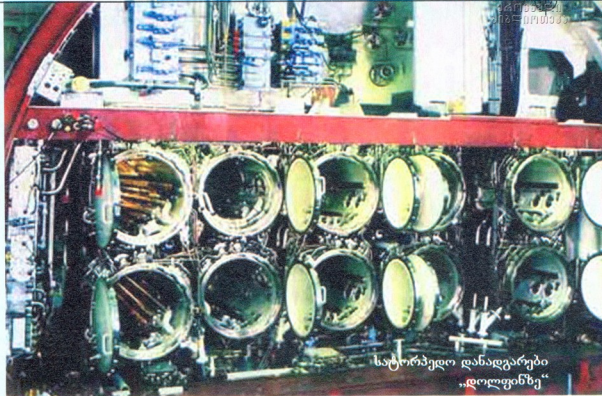
ნაჰიო დოსი: 1991 წელს გერმანიაში გადამწვიტა 209 ტიპის წყალქვეშა ნავის მოდიფიკაციის საფუძველზე შექმნილი Dolphin-ები უსასყიდლოდ გადაეცა ისრაელისთვის, როგორც პოლიკოსტინოვის ისტორიული ვალი. პირელი ორი „დოლფინი“ სწორედ ასე მიიღო თელ-ავივმა, მესამე წყალქვეშა ნავის მშენებლობის ხარჯები კი გერმანიამ და ისრაელმა გაიფიქს. მეოთხე და მხუთე Dolphin-ების ღირებულების 2/3-ს ისრაელი ფარავს. 2012 წლის ბოლომდე ისრაელი მეოთხე წყალქვეშა ნავს მიიღებს, მხუთეს მშენებლობა 2013 წელს დამთავრდება, რის შემდეგ შეეძლება Dolphin-ის აგება დაიწყება. ერთი Dolphin-ის ღირებულება 700 მლნ დოლარს უტოლდება, რაც უძვირესი შეიარაღების სახეობაა ისრაელის თავდაცვის არმიასში.

„დოლფინი“ ეკაპაში 30 კაცამდეა, მათ შორის 8 ოფიცერი. მისი წყალზეა წყალქვეშა 1450 ტ-ს, წყალქვეშა კი 1840 ტ-ს შეადგენს. სუბმარინის სიგრძე 56,3 მ-ს აღწევს, ხოლო კორპუსის სიგანე 6,8 მ-ს.

დოზელ-ელექტროლი ძალური დანადგარი სამი დიზელის ძრავისგან (საერთო სიმძლავრე 4,243 ცხ.ძ.), 3 გენერატორისგან, ერთი ელექტროძრავისა (3,875 ცხ.ძ-ის სიმძლავრის) და ერთი ხრახნისგან შედგება.

წყალქვეშა ნავს წყალზემოთ 12, ხოლო წყალქვეშ კი 20 კვანძის განვითარება შეუძლია. მისი ჩავეინთვის მასქიმალური სიღრმე 300 მ-ს აღწარბებს, თუმცა ძირითადად, 260 მ-ის სიღრმეზე დაცურავს. ცურვის ავტონომიურობა 30 დღე-ღამეს აღწევს.

Dolphin-ის შეიარაღებაშია ათი სატორპედო აპარატი, მათ შორის 533 და 650 მმ კალიბრისა. სტანდარტულ საბრძოლო მარაგს 16 ტორპედო და 5 რაკეტა შეადგენს, თუმცა მათი რიცხვის ცვლა პრობლემა არ არის და ერთ „დოლფინს“ პრაქტიკულად შეუძლია სპარსეთის ყურიდან ირანის ტერიტორიის სიღრმეში 250-300 კმ-ზე ერთმანეთის მიფილებით ორ ათეულამდე „პარპუნი“ გაუშვას.



სატორპედო დანადგარები „დოლფინს“



„დოლფინის“ მართვის ცენტრალური პოსტი



„პარპუნის“ სტარტი წყალქვეშა ნავიდან



63960 დონი: წყალქვეშა ნავის სატორპედო აპარატებიდან გასაშვები ზომადღაწინააღმდეგო UGM-84D2 Harpoon-ის ტიპის რაკეტის დამატერი 340 მმ-ია, სიგრძე 4,44 მ (ამანქარებლით 5,18 მ), ფრთების გაქანა — 0,91 მ, სასტარტო მასა — 742 კგ, საბრძოლო ქობინის მასა — 225 კგ, ფრენის მაქსიმალური მანძილი 280 კმ, ფრენის სიჩქარე 950 კმ/სთ-მდე. ფრენის სამარშო მონაკვეთზე დამიზნების ინერციული სისტემა მუშაობს, ხოლო მიზანთან მიახლოებისას ითვება რადიოლოკაციური დამიზნების თაყი.

„პარპუნის“ მოდიფიკაციაზე UGM-84E-ზე დამიზნების სისტემაში გამოყენებულია როგორც GPS, ისე სითბური (ტელემაროვითი) დამიზნების სისტემები, რაც წერტილოვანი საპაერო დარტყმის საშუალებას იძლევა.

რომ ამ წყალქვეშა ნავებიდან, რომლებიც ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროსთან იდრეფებენ, გაშვებული რაკეტები ირანს მისწვდება, მცდარია.

სამაგიეროდ, საჭიროების შემთხვევაში ისრაელის ეს წყალქვეშა ნავები შეიძლება მოულოდნელად აღმოჩნდნენ ირანის სანაპიროსთან, სპარსეთისა და ომანის ყურეებში, საიდანაც მათი რაკეტები უკვე მისწვდება ირანის სამხრეთ რაიონებს.

Dolphin-ის ტიპის წყალქვეშა ნავს 10 სატორპედო ნაკვეთური აქვს, რომელია საშუალებით როგორც ტორპედოების, ისე ზომადღაწინააღმდეგო მართავი რაკეტების „პარპუნების“ გაშვება შეიძლება.

გამომდინარე მოდიფიკაციიდან, „პარპუნის“ რაკეტის ფრენის სიშორე 120-დან 280 კმ-მდე მერყეობს. მისი გამოყენება სპარსეთის ყურის სიღრმიდან ისრაელის Dolphin-ების არა მარტო ირანის წყალზედა ზომადღების ჩასაძირად შეუძლიათ არამედ ხმელეთზე განთავსებული, რადიოკონტრასტული ობიექტის დასაზიანებლადაც.

მართალია, „პარპუნის“ საბრძოლო ქობინის მასა მხოლოდ 225 კგ-ია და მისი საშუალებით მისწვ კვეშ განლაგებულ ირანულ ბირთვულ ობიექტებამდე ვერ „ჩააღწევნ“, მაგრამ ქასეტურქობინიან „პარპუნებს“ შეუძლიათ მოულოდნელი საპაერო დარტყმა მიაყენონ ირანის აეროდრომებსა და რადიოლოკატორებს, რათა გზა გაუხსნან ისრაელიდან გამოფრენილ დამრტყმელი თვითმფრინავებისა და საპაერო ტანკრების ესკადრილიებს.

ისრაელი არც ადასტურებს და არც უარყოფს ბირთვული იარაღი რომ აქვს, მაგრამ ვველა დარწმუნებულია, რომ თელ-ავივის შეიარაღებაში ატომური ბომბები ვერ კიდევ გასული საუკუნის 60-იან წლებში გამოჩნდა და შეიძლება ახლა თერმობირთვული ქობინებიც კი აქვს.

გერმანია, როდესაც წყალქვეშა Dolphin-ებს ყიდდა თელ-ავივზე, კა-



ტგორიულად მოითხოვდა, რომ ისინი ბირთვული იარაღის გადამტანი ტორპედოებითა და რაკეტებით არ აღეჭურვათ. ისრაელი ამ მოთხოვნას დათანხმდა, მაგრამ საჭიროების შემთხვევაში უარს, ალბათ მაინც არ იტყვის Dolphin-ების სატორპედო აპარატებში ბირთვულქობინიან „პარპუნებს“ მოთვლებას.

2009 წლის ზაფხულში ისრაელის წყალქვეშა ნავი Dolphin-ი ხმელთაშუა ზღვიდან სუეცის არხის გავლით წითელ ზღვაში გადავიდა და საზღვაო მანქანებში მიიღო მონაწილეობა, რაც მითითებს, რომ იმეგს გამოიღება და სპარსეთის ყურეში ჩაღწევა ისრაელის მზღვაურებს არ გაუჭირდებათ.

ირაკლი ალადაშვილი



„სიკვდილით მოვაჭრის“ 25 წელი მიუსაჯეს

უთქვიძე „სიტყვა ვერცხლია, დუმილი კი ოქრო“, თუკცა ამ ბრძანულმა აზრმა „სიკვდილით მოვაჭრედ“ წოდებულ რუს ბიზნესმენ ვიქტორ ბუტს მღელღელ სამსახური გაუწია. ოთხი წელი წუმად იყო აშშ-ის ერთ-ერთ ციხეში, არ აღაარა დანაშაული და შედგოც სახეჯა.

წო-იორკის სამხრეთ ოლქის ფედერალურმა სასამართლომ ბუტს 25 წლით თავისუფლების აღკვეთა და 15 მლნ დოლარის გადახდა დააკისრა. ის დანაშაულდ ცნეს ბრალდების ყველა პუნქტით, მათ შორის იყო ისეთი ბრალდებებიც, როგორიცაა რაკეტების ყიდვა-გაყიდვის მცდელობა და ტერორისტებთან (კრიზიდ, დაჯგუფება „კოლუმბიის რევოლუციურ შვიარადებულ ძალებთან“) თანამშრომლობა.

თავდაპირველად, პროკურატურა ითხოვდა ბუტისათვის თავისუფლების უკადიდ აღკვეთას, დაცვის შხარე კი მოითხოვდა განმეორებითი პროცესისა და რამდენიმე დამატებითი ექსპერტის ჩატარებას.

თავად ბუტი საკუთარ უდანაშაულობას ამტკიცებდა. თუკცა უძიმეს სასჯელს მაინც ვერ გაქცეა.

რუსეთის მოქალაქე ვიქტორ ბუტი, რომელსაც „სიკვდილით მოვაჭრე“ შეარქვეს, ტალიანდის დედაქალაქ ბანგკოკში 2008 წლის მარტის დასაწყისში დააკვიეს, ხოლო შემდეგ ტალიანდის ხელისუფლებამ უსაფრთხოების მაქსიმალური ზომების დაცვით სპეციალური

თვითმფრინავით ვიქტორ ბუტის აშშ-ში ექსტრადიცია მოახდინა.

მაინც ვინ არის ვიქტორ ბუტი, რომ მისი პერსონის ირვლეფ ამგვარი საერთაშორისო სკანდალი ატყდა?

მცირე დროსი: ვიქტორ ანატოლის ძე ბუტი დაიბადა დუშანბეში, 1967 წელს. დაამთავრა მოსკოვის უცხო ენების სამხედრო ინსტიტუტი. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ გაგზავნეს ვიტებსკში სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის ელტურ 339-ე პოლკში თარჯიმნად და ოფიციალური ინფორმაციით სამხედრო სამსახურიდან უფროსი ლეიტენანტის წოდებით წამოვიდა. დასავლეთის პრესა ბუტს კა-გე-ბეს ყოფილ ოფიცერს უწოდებს.

სსრკ-ის დაშლის შემდეგ ბუტი საზღვარგარეთ წვიდა და ბიზნესში მიჰყო ხელი. 90-იანი წლების დასაწყისში საავიაციო გადაზიდვების ბიზნესი სწრაფი ტემპით ვითარდებოდა და საჭკოთა თვითმფრინავების ყიდვა დაბადა ფასად შეიძლებოდა. ვიქტორ ბუტიმაც დაიწყო თვითმფრინავების შეუქნა და საავიაციო სატვირთო გადაზიდვების ფირმა შეუქნა. აქ ვითომ კრიმინალური არაფერია, თუკცა ნუ ავტყარდებით.

ბუტს ოფიციალურად ბრალდება პირველად 2001 წელს წუყენეს გაეროს უშიშროების საბჭოსთვის გადაცემულ

ორგანიზაცია Human Rights Watch-ის სპეციალურ მოხსენებაში, რომელიც ქტიხოდა ლიბერიაში იარაღის უკანონოდ მიწოდებას.

2002 წელს ბელგიაში გასცეს სანქცია ბუტის დაკვიებაზე. ბიზნესმენს იმ დროისთვის უკვე დარჯისტრირებული პქონდა კომპანია Air Cess-ი ანტკერპენში. სპეცსამსახურების მეთუდაღერების დაწესების შემდეგ ბუტმა დეტოჯა ბელგია და არაბთა გაერთიანებულ სამიროებში გადაბარდა. 2002 წელს ამერიკულმა მედიამ ბუტი იარაღის არადეკლარირი გაჭრობის მასშტაბური ქსელის მფლობელად დაასახელა.

მათი ვერსიით, ბუტი ყიდულობდა იარაღს უკრაინის, მოლდოვეთისა და ბულგარეთის ქარხნებში და გაეროს ემბარგოს მიუხედავად, ყიდა ანგოლაში, სიერა-ლეონესა და სხვა აფრიკულ ქვეყნებში.

პრესის ცნობით, მხოლოდ 2000 წლამდე ბუტმა გაეროს სანქციების გვერდის ავლით მაღლწია არანაკლებ 38 შეიარხებას აზხასა და აფრიკის ცვლურ წერტილებში იარაღის მიწოდებაზე.

2005 წელს აშშ-მა გაყინა მისი ფინანსური აქტუები და გაეროს სანქციების კომიტეტს გადასცა ინფორმაცია იმ 30 ფირმის თობაზე, რომლებიც დაკვიწერებული იყენენ ბუტთან.

2006 წელს აშშ-ის ადმინისტრაციამ ბუტს სანქციები დაუწესა, ხოლო ვიქტორ ბუტის გვარი აშშ-ის პრეზიდენტ



ბუტს ამერიკელები კოლუმბიელი პარტიზანების შეიარაღებაშიც სდებენ ბრალს

ჯორჯ ბუშ-უმცროსის ბრძანებით შვეიცია იმ პირთა სიაში, რომელთა საბანკო ანგარიშებიც უნდა გაყინულიყო.

**„მართალი პროპოზაცია“
ვიმპროს ბუშის
წინააღმდეგ**

აშშ-ის პროკურატურის განცხადებით, მათ აქვთ მტკიცებულებები, რომლის მიხედვითაც ბუტს ბრალი ედება აფრიკაში, სამხრეთ ამერიკასა და ახლო აღმოსავლეთში არსებული კონფლიქტების მონაწილე მხარეებისთვის იარაღის მიწოდებაში. მათი მტკიცებით ვიქტორ ბუტი მონაწილეობდა აშშ-ის მოქალაქეების შეკვლეობის მიზნით მიწვილობა შეთქმულებაზე და ტერორისტულ ორგანიზაციების მხარდაჭერაში.

აშშ-ის ოფიციალური წარმომადგენლების განცხადებით ვიქტორ ბუტი იარაღს აწვდიდა აუღანულ „თალიბებს“ და კოლუმბიაში FARK-ის დაჯგუფების წევრებს. იმის მიუხედავად, რომ ინტერპოლმა ბუტის დაკავებაზე ორდერი გასცა და მისი დაკავებაც რადენჯერმე სცადეს, მან მაინც მოახერხა ხელიდან გასხვობა.

ბრიტანეთის საცესამსახურების აგენტების მცდელობა, ბუტი საბერძნეთის დედაქალაქ ათენში დააკავებინათ, ამას აღმოაჩნდა. ამის შემდეგ საქმეში ამერიკელები ჩაერთვნენ და ე. წ. „მართალი

პროკუაციის“ ოპერატიული გეგმის შესრულებას შეუდგნენ.

ამ შეიღობა აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიურო გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან ძალზე აქტიურად იყენებენ მალაიზიის სან მიხელეებში პროკუაციის გამოვლენად.

არაბ შეიხად გადაცემული გამოძიების ფედერალური ბიუროს აგენტები უახლესი იარაღის შესასყიდად დაზმარების სანაცვლოდ დიდძალ ქრთაშს სიაჯავზობდნენ კონგრესის წევრებს, ბენტანონის ჩინოფიკებს და თან ფარულ ვიდეო-აუდიოჩანაწერებს აკეთებდნენ. ამ პროკუაციას წამოგებულ პირებს წინ დიდ უსამოყენება, თვით დაპატარება ელოდათ.

ანალოგიური ოპერაცია დაგეგმა აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამმართველომ, რომელიც ამჟვე დროს იარაღის არალეგალური ვაჭრობასაც ებრძვის, ვიქტორ ბუტის დაკავების სანქცია მიიღო და 2008 წლის მარტში რამდენიმე უშუალო ოპერაციის შემდეგ, ვიქტორ ბუტი ბანკოკოში დააკავეს.

ზემოთ დასახელებული სამმართველოს საცეცეგენტებმა, რომლებიც თავს კოლუმბიის ტერორისტული დაჯგუფება FARK-ის წევრებად ასახებდნენ, ოპერაცია ისე დაგეგმეს, რომ ბუტი დავთანხმებინათ FARK-ისთვის იარაღის მიწოდებაზე. პირველი შეხვედრა რუმინეთის დედაქალაქ ბუქარესტში დაითქვა.

აგენტები იმედოვნებდნენ, რომ ბუტი პირადად ჩავიდოდა ბუქარესტში, რათა ხელი მოეწერა ხელშეკრულებაზე, რომელიც ეტებოდა FARK-ისთვის ისეთი იარაღის მიწოდებას, როგორც იყო საბრძოლო შეკუმბოვრები Mi-24, უპილოტო საფრენი აპარატები და „მიწა-ჰაერა“ კლასის უახლესი საზენიტო რაკეტები.

ამ გარიგებით ყველა ამ ტიპის იარაღში ბუტი 15 მლნ დოლარს მიიღებდა. მაგრამ მოხდა ისე, რომ რუმინეთის ხელისუფლებამ არ შეუშვა ბუტი ქვეყანაში, რადგან მას ადრე საფრთხილო შეხვედრები წესრიგში არ პქონდა.

უკანასკნელ მომენტში ბუტს შეხვედრის ადგილად შესთავაზეს ბანკოკო. ამ ქალაქის ერთ-ერთ სასტუმროში აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამმართველოს თანამშრომლებმა ბოლოს და ბოლოს, მიიღეს საჭირო მტკიცებულებები. მათი განცხადებით, ბუტი შზად იყო მიყვდა მათთვის ყველაფერი, რასაც მოისურვებდნენ. მისთვის ეს ბიზნესი იყო და სულ არ აღარდებდა, რომ ამ იარაღს გამო შეიძლებოდა უდასაშუალო ადამიანები დაღუპულიყვნენ. ვიქტორ ბუტი უპირობლემოდ დააკავეს.

**„იარაღის ბარონის“
გადასარჩენად**

უნდა ითქვას, რომ დაკავების პირველი დღიდანვე რუსეთმა და აშშ-ის ხელისუფლებამ ძალ-ღონეს არ იშურებდნენ, რომ ბუტი როგორმე თავიანთ ქვეყანაში გადაეყვანათ.

ტიტანდის ხელისუფლებას საშში მოწმიეც რუსული საცესამსახურების თვდასხმის ემინოდა და სსსრ-ზე ამიტომაც ბუტი თვითმფრინავისკენ ჯავსანივლიტემო ჩაქვლიდა და მრუაფალიც-ზოგინი დაცვის თანხლებით მიჰყვარია.

როგორც ვხედავთ, ამერიკელებმა გამომარჯვეს და ბუტი საკუთარ ტერორიზმზე გაასამართლეს. რუსეთში იტლიან, რომ ბუტის დაკავება პოლიტიკური მოტივაციით არის განპირობებული და ის საშშილოდ უნდა დააბრუნონ. **ზოგიერთი უცხოელმა ექსპერტის აზრით, ბუტი მჭიდროდა დაკავშირებულია რუსეთის სადაზვერუო სტრუქტურებთან და მოსკოვში შშიობენ, რომ მან შეიძლება საიდუმლო ინფორმაცია გასცეს. გავრცელებული ინფორმაცია, ვიქტორ ბუტი კარგად იცნობს რუსეთის ამჟამინდელ ვიცე-პრემიერ გიორგინის, ისინი ერთხანს ერთად მუშაობდნენ თარჯიმნებად ანგოლაში. ამჟვერ მივლინებშიც კი მხოლოდ საბჭოთა საცესამსახურების თანამშრომლებს ან**

გადაბირებულ, ე.წ. „სანდო პირებს“ უშევრდნენ.

ორთე შემთხვევაში ვიქტორ ბუტის მჭიდრო კავშირი ჯერ საბჭოთა, ხოლო შემდეგ რუსეთის საექსპანსიონურებთან ეჭვს არ იწვევს.

დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ ბუტი რუსეთის საექსპანსიონურების დახმარებით თუ არა, მათი ნებადართვით მაინც მოქმედებდა.

რუსეთის მთავრობის ვიცე-პრემიერი ივორ სეჩინი, სადაც უნდა წვიოდეს ვიზიტით (კუბაში, ვენესუელაში) თუ სხვა რომელიმე ქვეყანაში), ამას მოჰყვება გარიგება იარაღის შესყიდვასზე.

მხელი წარმოსადგენია, როგორ მოახერხებდა ბუტი თანამედროვე რუსული იარაღით ვაჭრობას, თუ ეს რუსეთის ხელისუფლების უმაღლესი წრეებს არ ეცოდინებოდათ და მისი საქმიანობა „ხეივანიდან“ ხანქცირებული არ იქნებოდა.

აშშ-ის საექსპანსიონურები ვარაუდობენ, რომ ბუტის უკანონო საქმიანობის უკან იდეოლოგიური მოტივებიც იყო და ის აშშ-ის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ეს იყო ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, თუ რატომ სურდა ბუტს FARK-ისთვის „მიწა-პაერის“ ტიპის რაკეტების მიჰედვა.

ამერიკელები ეჭვობენ, რომ რუს „პოზინენსის“ სურდა კოლუმბიელ ტერორისტებს ამერიკული თვითმფრინავები ჩამოეფდოთ.

ფაქტია, რომ ბუტს ხელი მოეწველებოდა ისეთი იარაღის სახეობებზე, რომელიც შოვნა შუგ ბაზარზეც იოლი არაა. საინტერესოა, თუ როგორ დებდა ის გარიგებებს?

რა თქმა უნდა, როდესაც თვითმფრინავიდან FARK-ისთვის ავდებდა „კალაშნიკოვის“ ტიპის ავტომატებს, აქ განსაკუთრებული არაფერია და ასეთი ავტომატების შოვნაც პრობლემა არაა. მაგრამ, როცა ლაბარაია „მიწა-პაერი“ ტიპის გადასატან რაკეტებზე, ეს განგამის საფუძველს იძლევა. ასეთი შეარაღლება შეკცრად კონტროლდება და მათი შოვნა მაღიან რთულია“. — აცხადებენ ამერიკელი ექსპერტები.

აშშ-ის პროკურატურამ ვიქტორ ბუტისა და მისი საქმიანი პარტნიორის, ენდრიუ სმულიანის წინააღმდეგ სხვა სამხილიან ერთად წარმოადგინა აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამხარეთულის საექციალური აგენტის, რობერტ ზაქარიაშვილის ჩვენება.

ზაქარიაშვიტი იყო ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იმ ოპერაციისა, რომელიც ბუტისა და სმულიანის დაკავებით დასრულდა.

ზაქარიაშვიტი დეტალურად აღწერს ამ ოპერაციას, რომელიც მიმდინარეობდა 2007 წლის ნოემბრიდან 2008 წლის მარტამდე. უცხოეთის მასშედიის ინფორმაციით, ბრიტანეთის მოქალაქე ენდრიუ სმულიანი გაიმძიებდასთან თანამშრომლობას დათინხდა.

„იარაღის ბარონმა“ ბფერი საიდუმლო ცვის ექსპერტები დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ თუ ბუტი ჩვენებების მიცემას დაიწყებდა, ეს პრობლემას შეუქმნიდა ზოგიერთ რუს მაღალი თანამდებობის პირს.

დანამდელებით შეიძლება ითქვას, რომ ბუტს სერიოზული გარანტიები აქვს მიღებული რუსეთის ხელისუფლებიდან, რის გამოც არ წვიდა ის ამე-

რიკლებთან საპროცესო გარიგებაზე. **სწორედ ამით აისხნება ის ფული დიპლომატიური ბრძოლა, რომელიც გაიპარა მოსკოვა და ვაშინგტონის შორის ბუტის ექსტრადიციასთან დაკავშირებით განაჩენის გამოცხადების შემდეგ რუსეთის საგარო საქმეთა მინისტრმა სერგეი ლავროვმა განაცხადა, რომ მოსკოვი ცდილობს არა იმას, რომ შუი იძიოს აშშ-ზე, არამედ დაქმნაროს თანამემამულეს, რომელსაც აბსოლუტურად უკანონოდ მიუსაჯეს 25 წლით თვისუფლების აღკვეთა. მან აგრეთვე აღნიშნა, რომ ბუტი ფაქტობრივად არაღვეაღვარდა წაიყვანეს აშშ-ში. „ჩვენ აქტიურად დავუჭერთ მხარს აპელაციას, რომელსაც ბუტის ადვოკატები გვამყენ და ვველა შემთხვევაში შევეცდებით, დავაბრუნოთ ის სამშობლოში. ჩვენ გვაქვს ამის სასამართლო ინსტრუმენტები აშშ-თან“, — აღნიშნა ლავროვმა.**

ლავროვის თქმით, ის ბუტის საქმის შესახებ აბირებს დავააპარატოს თავის ამერიკელ კოლეგა პილარი კლინტონის ვაშინგტონში ვიზიტისას.

ლიბიასა და ეკვატორში მომხდარმა რეფოლუციებმა მნიშვნელოვნად შეარცია რუსეთის ჰეგემონია მსოფლიო იარაღის ბაზარზე. ამ ვითარებაში რუსეთის ხელისუფლების დასავრდენი სწორედ რომ ვიქტორ ბუტისთან აუნტორიტისტები არიან, რომლებიც საერთაშორისო კონვენციებს არად დაეფიცნ და თვით ეშმაქსაც კი მიჰყიდნან იარაღსა და სულს.

ბასის ალდაღაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადაადგარი პოლკონიკი

სწორედ სახენტი „იგლებს“ გავიღებთ ბუტის თანხმობამ შეაშფოთა ვაშინგტონი...



სამხარეთული აბსოლუტური პარტიკული მხარობი

კავკასიური მოვლენები

12-18 აპრილს აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასაზღვრო სამსახურმა კასპიის ზღვაში მსხვილმასშტაბიანი სწავლებები ჩატარა



აზერბაიჯანი

● 9 აპრილს რუსულმა სატრანსპორტო თვითმფრინავმა დონის როსტოვიდან ბაქოში ორი **მი-35M** ტიპის ახალი შვეულმფრინავი ჩამოიტანა. ამგვარად რუსეთიდან მიღებული **მი-35M**-ების რაოდენობამ 6-ს მიაღწია.

● აღდამის რაიონის სამოქალაქო თავდაცვის სამსახურის უფროსმა **ANAMA**-ს სპეციალისტებს დახმარებისთვის მიმართა. ამის მიზეზი კი რაიონის ერთ-ერთი სოფლის მახლობლად ნაპლენი სომხური წარმოების ქვეთისაწინააღმდეგო ნაღმი **ПМН-Е** იყო.

● 13 აპრილს გუდაბეკის რაიონში დისლოცირებულ სამხედრო ნაწილში 19 წლის ჯარისკაცმა ავტომატური იარაღით თანამებრძოლი დაჭრა.

● სტოკოლმის შვიდობის კვლევების საერთაშორისო ინსტიტუტის (**SIPRI**) მონაცემებით გასულ 2011 წელს ფროპის ქვეყნებს შორის სამხედრო ხარჯების ყველაზე მაღალი — 89%-იანი მატება აზერბაიჯანში აღინიშნა.

● 17 აპრილს შამქორის მე-3 საარმიო კორპუსის ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცმა ავტომატური იარაღით ორი თანამებრძოლი მოკლა და ორიც დაჭრა. აღბრუნება სისხლის სამართლის საქმე და დაწყებულია გამოძიება.

● 18 აპრილს ქალაქ ბარდის გარნიზონის ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის 19 წლის ჯარისკაცმა ტაბელური იარაღით თავი მოიკლა.

● მიმდინარე წელს აზერბაიჯანმა და თურქეთმა შეიძლება ხელი მოაწერონ ხელშეკრულებას **ATAK**-ის ტიპის შვეულმფრინავების ერთობლივ წარმოებაზე. ამ პროექტი დაინტერესება აზერბაიჯანულმა რამდენიმე საწარმომ უკვე გამოხატა. **ATAK**-ი არის თურქული **TUSAS**-ისა და იტალიური **AgustaWestland**-ის ერთობლივი შემტვეი შვეულმფრინავის **T-129**-ის მოდერნიზებული ვერსია.

● 12-18 აპრილს აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასაზღვრო სამსახურმა

კასპიის ზღვაში მსხვილმასშტაბიანი სწავლებები ჩატარა. მასში 1200 სამხედრო, 21 სომადლი, 20 სწავლებლიანი კატარა და 8 შვეულმფრინავი მონაწილეობდა. სწავლებებზე დამუშავდა ურთი გეგმების დაკეება, სააბორდაჟო ვჯუფის გეგმე გადახზომა, ჩხრეკა, მასობრივი განადგურების იარაღის კომპონენტების განსაზღვრა, ფეთქებადი და ნარკოტიკული ნივთიერების აღმოჩენა და სხე.

● აზერბაიჯანმა ხელი მოაწერა შეთანხმება ისრაელის კომპანია **Rafael**-თან **Spike-SR**-ისა და **Spike-LR**-ის ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტების, სოლო კომპანია **Elbit Systems**-თან კი 120 მმ-იანი ნაღმსატყორცნ **Cardom**-ების შექმნაზე. შარშან ბაქოში ჩატარებულ ადლუმეზე შემოიი დასახელებული სისტემების დემონსტრირება პირველად შედგა.

● ირანის საინფორმაციო საშუალებები რამდენიმე დღეა ავრცელებენ ინფორმაციას, რომ აზერბაიჯან-ირანის საზღვრის იმპოლინის მონაკვეთზე ისრაელის წარმოების 30 ტანკია თავმოყრილი. აზერბაიჯანის თავდაცვის სამინისტროს პრესსამსახურის უფროსმა, პოლკოვნიკ-ლეიტენანტმა ელდარ საბიროდუმ ინფორმაციას მორიგი პროვოკაცია უწოდა.

სომხეთი

● 11 აპრილს ჩარენცუანის ჩარხმქნეულ ქარხანას (სომხეთი) და კორპორაცია „რეაგავკონზოიდ“ (რუსეთი) შორის ხელი მოეწერა მარნო-შეიანი ხმებას, რომელიც შეეება სომხეთის

რუსული 102-ე ბაზის სამხედროებმა „აღაგაიზის“ პოლიგონზე წვრთნები ჩატარეს



მიმოხილვა



კორვეტი „მურომევი“

ტერიტორიაზე სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის — ჯეჟმანსატანკო შეიარაღებისა და სამხედრო ტექნიკის რემონტისა და ტექნიკური მომსახურების სერტიფიცირებული ცენტრების შექმნას.

● 102-ე რუსული სამხედრო ბაზის სარაკტო და სარტილერიო ქვედანაყოფების 400-მა სამხედრო მოსამსახურემ 100 საარტილერიო სისტემის, სამხედრო და სპეციალური ტექნიკის ერთეულით დისლოკაციის ადგილიდან სასწავლო-საწვრთნელი კომპლექს „ალაგაიზის“ მიმართულებით 100 კმ-იანი მარში განახორციელა. ქვედანაყოფებმა „ალაგაიზზე“ ერთეული და ჯგუფური სამიზნეების წინააღმდეგ „გოზოდიკას“ ტიპის თვითმავალი პაუზიციებით, ზალაური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „გრადის“ დანადგარები, ნაღმსატორცნებითა და „კონკურსის“ ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო სარაკტო კომპლექსებით პრაქტიკულ სროლებში იფარჯიშეს.

● 16 აპრილს „ნეზავისიშია გიზეტასივის“ მიცემულ ინტერვიუში პრემიერმა ტვირან სარქისიანმა აღნიშნა, რომ არმიის რეფორმირების ერთ-ერთი კომპონენტი საკონტაქტო სამსახურზე გადასვლით მისი პროფესიონალიზმის ამაღლება იქნება. ასევე განაცხადა, რომ სამხედროების ანაზღაურება ქვეყნის მოქალაქეთა საშუალო ხელფასზე (ამჟამად 280 ლლარია) მეტი უნდა

გახდეს და ილაპარაკა იმ ღონისძიებებზე, რომლითაც სამხედრო მოსამსახურეთა საბინაო პრობლემა და საპენსიო უზრუნველყოფა გაუმჯობესდება. ტვირან სარქისიანის თქმით, სომხეთმა უკვე შეიქმნა რობოტი-გამანადმევლი და უპილოტო შეველმფრენი და ახლა უპილოტოების დასამზადებლად საკუთარი საწარმოს აგებასაც აპირებს.

ჩრდილო კავკასია

● 1-ლი იანვრიდან 31 მარტის ჩათვლით ჩრდილო კავკასიის რამდენიმე რეგიონში (დაღესტანი, ჩჩენეთი, ვაზარულ-ბალღყარეთი, ინგუშეთი, ჩრდილო ოსეთი-ალანია, სტავროპოლის



ჩრდილო კავკასიაში შეიარაღებულ დაპირისპირებას ყოველწლიურად ასეულობით ადამიანი ეწირება

მხარე) შეიარაღებულ დაპირისპირებას 163 კაცი შეწვირა, 93 კი დაიჭრა. მოკლულებიდან 82 შეიარაღებული წინააღმდეგობის მებრძოლად ითვლება, 57 მართლწესრიგისა და სხვა ძალეონ სტრუქტურათა წარმომადგენელია, 24 კი სამოქალაქო პირი.

კონსლიტატი

კავშირები

ოპაპირავული აზხაჯითი

● ოკუპირებული აფხაზეთის მიმდებარე წყლებში ამჟამად პატრულირებს შავი ზღვის ფლოტის კორვეტი „მურომევი“.

● 7 აპრილს გალის რაიონის, გენ შიმალი საოკუპაციო ფარების კოლნა (12 БТР და 5 КаМАЗ) სოხუმის ცენტრში გზაზე ქარისგან წაქცეულმა უზარმაზარმა ნაძვმა რამდენიმე საათით შეაჩერა.

ოპაპირავული

ცხინვალის რეგიონი

● ქართული უპილოტო საფრენი აპარატის დემონსტრირების თაობაზე ცხინვალის სეპარატისტული რეჟიმის თვდაცვის მინისტრმა პოლკოვნიკმა ვალერი იახნიევიმ განაცხადა, რომ ე. წ. სამხრეთ ოსეთის საპაერო სფეროში ნებისმიერი სახის საფრენი აპარატის შეჭრა სასტიკად აღიკვეთება.

თვითდაპირავული

ყარაბაღი

● ადგილობრივმა საპაერო თვდაცვის ქვედანაყოფებმა 7-14 აპრილს თვითდაპირავული საზღვრების გასწვრე აზერბაიჯანის ავიაციის საწვრთნელი ფრენები დააფიქსირა და ყველა სამიზნე კონტროლზე აყვანა.

თხზურ ჩანანბიძე



„თუ ავღანეთში ნამყოფი ჯარისკაცი გეცხვით, იმიტომ წავედი, მსოფლიოს თაღბებისგან განმენდა მინდოდაო, – იცეუება. ავღანეთში წასვლას ჩვენი ბიჭები ან მალალი ანაზთაურების გამო, ან იმიტომ თანხმდებიან, რომ იქიდან მშვიდობით დაბრუნებულს სამხედრო კარიერის გაყვების შანსი ეძლევათ. თუმცა ისიც ითქვამს, რომ ავღანეთში წასვლაზე უარის თქმის შემთხვევაში, სამხედრო პირის კონტრაქტს წყვეტენ, რაც ჩემს დროს არ ყოფილა. მეკითხეს, მივინდა თუ არა სურვილი და დავლბითი პასუხი წერილობით მოვახსენე“, – გვიყვება ქართველი ჯარისკაცი, ავღანეთის სამშვიდობო ოპერაციის მონაწილე 28 წლის მომა.

ის არ მალავს, რომ ამ მეტად სახიფათო მისიაში მონაწილეობის მიზანი საკუთარი ბრძოლისუნარიანობის გამოცდასთან ერთად, ფინანსური დანიტრეუსებაც იყო. როგორც ხუმრობს, რეალური ომის ნახვის სურვილი თაღბებზეა შიღმენის პროვინციაში ჩასვლიდან რამდენიმე თვეში აუსრულეს. ჩვენი რესპონდენტი უცხო მიწაზე ბრძოლის ეპიზოდებს იხსენებს:

სპეციალური სწავლება ჯერ კრწანისის სასწავლო ცენტრში, შემდეგ კი გერმანიაში სპეციალურ სამხედრო ბაზაში გუბარეო ურთულეს სწავლება იყო როგორც ფიზიკური, ისე მორალური თვალსაზრისით, მაგრამ ამერიკელი ინსტრუქტორები იმდენად კვალიფიციურად უღვებოდნენ სამსეს, გაიცუბას ვერ ვმალავდი. ყველა ჯარისკაცთან ინდივიდუალური მიდგომა ჰქონდათ. კვირაში ერთხელ ჩვენთან პოლიციელები მოდიოდა და გვესაუბრებოდა, მაგრამ ურთიერთობაში იმდენად უბრალო იყო, რომ არა მისი სამოსი, ვერც მიხვდებოდი, რომ მალაღობი ჩინი ჰქონდა. არ მალავდა, რომ ქართველებს კარგი ფიზიკური მონაცემები გვექონდა, მაგრამ იარაღის მოხმარებაში დაოსტატება ვეკონტროლებოდა. გერმანიიდან აუღანეთში, ქაბულში ჩავედით, სადაც მოსალოდნელზე მეტი სიმშვილე დაგვხვდა. იქ რამდენიმე დღე დავურბით, შემდეგ კი პირება გვაბრძანეს. სამხედრო ბაზაში

შეუღმფრენები იყო მობილიზებული. მოკლე მიმართვის შემდეგ, შუგავხსენეს, რომ მსოფლიოს ტერიტორიებთან ბრძოლა და შევიდომისთვის ხრუნეა სარისკო მისია იყო, რომელსაც ვაჟაკცურად შეეუქმიდა და ბოლომდე დარისეულად უნდა მიგვეყვანა. გვითხრეს, რომ მეომრის საქმე მხოლოდ „ჩეკაინტების“ მიწეობა და საუღროების უსაღრობობა არ არის, ეს იარაღის პროფესიონალურად გამოყენება და რეალური ომის წარმოებაც არის. ბოლოს დირსეული სამსაზრეო და შინ შშვილობით დაბრუნება გავისურვეს. შემდეგ ვაუგმანიჟლეტების ჩაცმა და ბაზის უზონში მდგარი შეუღმფრენებისკენ გვიხს ალება გვიბრძანეს.

თავლი მოგკარი, როგორ ვადასურვა პირეუკარი რამდენიმე სამხედრომ. მეც იგივე გუაკეუე. ყველანი კვილიბობით მხნედ ვყოფილავით და ერთმანეთისთვის ამ დაგვეხახუებინა, რომ ვენერეუელობით

- გეშინობათ?
- ვერ ვიტყვი, არ მეშინიდა-მეთქი,

რისთვის მიღიან ქართველი ემოგები ავღანეთში

მაგრამ უფრო მაინტრეუსებდა, ასეთი განსაკუთრებული რა ხლებოდა იქ. გერმანიაში სწავლების დროს ჩვენი ამერიკელი ინსტრუქტორი მუდმივად გვიმეორებდა, კუბაკურდ საბერავში შეფუთული მტრის თვალების ფერის გარეგე ვევისწულა.

- ეს რას ნიშნავს?
- იმას, რომ შშვილობიანი მოქალაქე და თაღბითი მეკვლეული ერთმანეთისგან თვალების გამომეტყველებით უნდა გავგვერჩია. გამოცდილ ამერიკელებს ეს არ უჭირდათ. ასეთი მიდგომა მათთან პირისპირ შეხვედრის საფრთხეს თანდათან ვაჩვენეს.

ერთი სიტყვით, ამერიკელმა სამხედრომ თავიანდად გავვიდა და წინ გავგვიტარა. როდესაც ყველანი ჩავსხედით, შეუღმფრენი აფრინდა, მაგრამ მაქანთან ძალიან ახლოს მიფრინავდა. ეტყობა, ჩამოვადების სამსშრობა იყო. ალაგ-ალაგ გადასწრეთი ქაბული ზემოდან მაინც ძალიან ლამაზი ჩანდა.

– „გუათავლისწინებელი შემთხვევისთვის“ ინსტრუქცია არ მოუციათ?

– ყველა საჭირო ინსტრუქცია ამერიკელმა ინსტრუქტორებმა გერმანიაში მოგვეცეს. ჩვენი დისლოკაციის ადგილი ავღანეთის სამხრეთით მდებარე პილმენდის პროვინცია იყო. ეს არის ტექნიკური და ინფრასტრუქტურის თვალსაზრისით სრულყოფილი სამხედრო ბაზა, რომელიც უკიდევანო უღბანის პეკვის, ქეშან და მთიან ადგილად არის. დღისით სულიშშეშუთეული სიცხე იყო, დამე კი ციოდა. როგორც ამერიკელმა სამხედროებმა გვითხრეს, ბაზაში, სადაც ჩვენ ვიყავით დაბანაკებული, ადრე პრიტანეთისა და კანადის შუიარაღებული ძალები იყვნენ განთავსებული. ვარდამსა და კვებანე ამერიკელებთან ერთად მდებდით. დღის უმეტეს ნაწილს ერთად ვტარებდით. ჩვენ „კომერცეული არმის“ წევრებს გვეცაბ-

დნენ. ჩვენს ქვეყანაზე არაფერი იცოდნენ, ან ვგონათ, რომ რუსეთის შუამდგომელი ნაწილი ვიყავით სხვათა შორის, ჩვენთან ერთად მსახურობდა ამერიკის რუსი მოქალაქე, რომელიც სულით ხორცამდე მორბოდა იყო და ეროვნულობას მნიშვნელობას არ ანიჭებდა.

— მოორბების ურთიერთდამოკიდებულება როგორი იყო?

— ფანსალი. ველოფერს ხელმძღვანელობდა ავსტრიულივდა. ველოვან ვიდეოკამერები იყო დამონტაჟებული. ერთხელ ჩვენმა ქართველმა მეგობარმა მოუბუქა მზის დარტყმა მილი, მაგრამ იმდენად უმნიშვნელოდ ჩათავა, რომ ჩვენითვისაც ეს არ უთქვამს. უბრალოდ ხალხის სპორტდარბაზში არ წამოვიდა, უგუნებოდ ვარო. რამდენიმე წუთში შტაბში გამოძახეს და სამედიცინო დახმარება აღმოუჩინეს. თუქც, ამის აუცილებლობა არც იყო, პირველად სამედიცინო დახმარების გზაზე სწვლებებში შედიოდა.

ქართველ სამხედროებს, ძირითადად, პატრულირება ველოვლებოდა, რასაც დაჯავშნული MRAP-ის ტიპის მანქანებით ვატარებდით. მაგრამ აფეთქებისგან დაზღვეული მაინც არაფერ იყო. კვირამის რამდენჯერმე ამერიკელი განაღმკვლელების საინფორმაციო მანქანას დავეყვებოდით და მათ უსაფრთხოებაზე ვბრუნდით.

— ეს, ალბათ, ძალზე სასიფთაო იყო.

— იქ რეზიმიერო მოქმედებდა სახიფათოა, რადგან თაღლიბებსაც ველოვებოდა მოსალოდნელი. მათ ნაღებს შეკვდიბთ ველოვან, მათვე საცხოვრებელ ადგილებს მიმდებარე ტერიტორიებზეც კი, ხალაც პატარა ავიანელები თამაშობდა, და რა გზითაც მათი დიდი ოჯახის წევრები წყლის ეზიდებთან, მაგრამ არ მახსოვს შემთხვევა, ავითქებულებინენ.

— თაღლიბის შეტევას აბრთი შევივლიბანი ავიანელი შევირა.

— ეს უფრო კამაკეტების ხელწვლია. მისინს მისალწყად უკან არაფერზე იხევენ. ერთხელ პრუინციის პოლიციამში შევივლიბანი ავიანელები პუბლიტარულ დახმარებას იღებდნენ. წინადაქმნის ამერიკული თვითმფრინავებიდან პარაშუტებით ჩამოვარებს და იმ შემთხვევაში ჩვენ შევივლიბი საკვების დარიტების დროს, თვითკვლეობა ტერორისტებს შენობის ეზოში თუი ათვებოდა. დაიღვია კოალიციური ძალებს 14 ამერიკელი სამხედრო, 2 ავიანელი საკერაზმელი და პრუინციის 20-მდე შევივლიბანი მოქალაქე. შემდეგ ვიარეკე, რომ მათ შორის კამაკეტის ოჯახის წევრებიც ვიოვილან.

ჩვენი იქ ყოფნა მასტრუბერ შეტევის ოპერაცია ამოშაქნა დაიბოლოა. თაღლიბები ისეთი აგრესიულები იყვნენ, რომ თანამშრომლებსაც არ ინდობდნენ. მათში პირველად ვნახე, როგორ ამოქმედდა გზის განაპირას დატოვებული დისტანციურად მართვადი ბომბი და იქვე მიმაჯალი

ავტოკოლინებიდან ერთ-ერთი ათვებოქა. დამწერი მანქანიდან ნაწილებაც გადმოიტანეს ამერიკელი მეთორბები... მაგრამ იმ დამებს ბაზაში დაბრუნებულმა სამხედროებმა ჩვეულებრივად ვიბანშიში და სპორტულ დარბაზშიც წვედით.

— მომდარეო საუბარს თუი არივდბ-დბი?

— ამხე არსდროს ესაუბრბობდბ. მბს განაბლიბუბა ჩვენ არ გვეკვლებოდა. მხოლოდ ჩვენი დირსეული მსახურბები ცვდილებდბ მათი ხსოვნბსივის პატბივის მიგებბს. ვბიც ერთხელ მბინც ვოფიდა აღბნეობბ, იცბს, რომ თაღლიბები განსაკუთრბბთ განზაფხულსა და შემოდვბზეც აქტიურბებბან. ჩვენ სწორედ განზაფხულზე მოგვიწბია იქ ყოფნბ და გავკვირბხბლეს, „გზაფხულბს წმუნდას“ ვიწვებობ, რაც იმბს ნბზნაედა, რომ კობრბლიცურ ძალებსა და ავიანეთბს მბიერბობბს შწირბებზე თაღბსბნა გახმბრბებოდა. ველოა დღე სბშიში და სბმბნელი იყო. ბბქმბ ველოდ დბლბს უფბლბ მბდლობბს ეწირბებოდა, რომ დბქმ მწეობბობთ ჩბბბრბა და ველოდრბობდბ, დღე მწეობბობთ დასწორბებულოიო. ამერიკელებბ მორწმუნებბი არბან, ოღონდ ისე არბ, როგორც ჩვენ. ამბტობაც ზოგბა ოფბობობთ მბბზრბა, ბბ ქმბ მფარველი ზეიბ ბბრბად და ინტელიცბა არბსო, მაგრამ რბცა უკუბ გბგვიცო. ჯვრბს ტბრბების სურვბობბ მბხეც ვბწნდა. ასეთ მბმბქ დროს მბობდრბებოდა ეწმბბბბსივბგბ ბვერ რბქმ სწვლებბენ. ჩვენ მბთვბ ბბრბდბს მოხბბრბების ხელბრგბებბს ესწვლებდბთ, ბბნბი მბობბნებბსა და მბზნავბ სბმტბკიცბს.

— ამერიკელებს ფსიქოლოგური მომზადება ეკლბათ?

— არბ, უბრბალოდ, ობი მბთბთვის უფრო უცხო ხბლიბ, ვიდრე ჩვენიბს. ჩვენ რბმდენბით ობი საკუთბრი თვბლობ ენბხეი, მბთ ეს ეს ველოაფერი მხოლოდ კადრბს უნბახეობ. გამბმლობბთ ავიანელებბს გბგადრბბდნენ, არბეინ იცბს, რბ დროს რბს მბობბოქმდებობ.

სბთვბობი შემთხვევბს ფსიქოლოგურბად თბნდბანი ვენკრბობი ვოფიდა შემთხვევბ, 60 წელს გბდბცილებული, ფტბშიმდელი ავიანელი უბორბო პბრბბბბბი, მბნ ეს უცებ თუი ათვებოქა და სბოფბთფბლი პუნქტბნბ მდგბრი ჯვრბსბციე ბნ მტკბეუბრბ გბიოფბ, რბმდენბბმქ ეს სხეულბს მბმბქ დზბბნებბა მბიოლ.

ერთხელ პატრულირბების შემდეგ ნბლბსატკორბი პრბციებზეც მოგვიწბია წავდბო. ეს იყო რბმდენბმქმტკრბბი მწკბერე ქეიბის ტრბმბობბთ შემბობბობი წვერბები, სბიდანაც იერბიწუ წბოსულ თაღლიბებს, კავბრბებდბთ. იქბმდე დბჯეუწწული მანქბნბთ მფეობთ, მაგრამ თაღლიბებმა მბინც ამოგვიღეს მბზნბში და როცბ მბნქნბა შეტორტმბნბდა, მბეზხბდბთ, რომ ცვხბლი მსხეულკბლბბბრბანი ბბრბბბთ გბგვიბსნეს. კბდვე რბმდენბმქ წუ

თბ და, ალბბთ, აგბგვებუქმბდნენ, მაგრამ იმ დროს სბქმში ამერიკული სბმხედრო შეველოდრბებბი ნბრთბონენ და გბდჯერიბი მბმბნ პირველად გბვირბბი, როგორ დბზბსბა შბმბსგბნ ეწმბა ოფიდა. ბბქმბს სბზეზე კბმუფბციბის ფერბ ელოთბ რბ იყო, მბმ არ შევიბნბდიბთ, გვეკბობბ რბცბბბბ ამერიკელებბ, რომელიც ველოა ჩვენს ნბბავბ ავტრბბრბლებბა და სბსწვრბოფბ ნბლბსატკორცბი პრბციების-კენ წასვბა გვიბრბმბნბ. დბნვეულობბსგბნ მძლეუ ამოვბლუდბლუე. ცბტკბბბ-მბთკბ. ამერიკელს გბცინბ და ჩემბა გბსაკვბრბად ქბრბთვბდ წბობბბზბ, გვეწვბინბ ეს მბმბბბბლბობ. მბმბნ ამბბსივის ეს ეკვბბდა, მაგრამ მბინც გბგველობ. მერე გბბბბბბ, რომ ქბრბთვბდ მტკობბრი მბეუდბ და რბმდენბმქ „სბქბორ“ სბტყეუბ მბცბგბს ისწვებბ. ასეთ დროს სბმხედროებს შორბს ჯბნბლდ ურბთბიობბს დბდი მბმწეუბნობბბ აქებს, რბდგბნ ვოფულ წუბს სბკვბდბს თვბლებში უფერბებ.

წბმბსკლბმდე რბმდენბმქ თვბთ ადრე თაღლიბების ნბსროლი ნბბბი ჩვენი ბბტკბლიბის დბნბეფბსი კბრბეში ჩამოვბრბდა. ეს იყო მბმწენბდ ცბზე მბბის გბგბრბდა. ათვებუქმბმ რბმდენბმქ სბმხედრო პბრბმბბბ აბგლო. ხბბ იმდენბდ მძებრი იყო, რომ თბბთკბს რბმდენბმქ წუბთბ დბჯერბვბდი და მხედველობბ დბკბრბე. მხოლოდ ცვცხბლის ბლბსგბნ გამბრბვბლდ სბმხედროვბებს გვბრბნბდბ. გბრბმუო ველოვბრბის ცვცხბლი ეკლბა. მე კბ ტბნზე რბბაც მბმბქ მველო და ვერ ვბმბრბებდ. ვბნებბს ბბნ ვბკრბვბდი, ხბბ მბმწენბრბებდა. ეს ველოვბერი, ალბბთ, წბმებბ გბგბრბებდა. მხოლოდ ცვცხბის ტბკბბტკბციე და ინგლისური გბდბბბბბბებბ მბმბსობდა. ბბბბერთხელ მბფექბრბ, რომ ბრბობის წბნბ ხბზეზე მოგვეკვბობდბ, ბნ ნბბზედ ათვებობდებობდბ, მაგრამ ცვცხბობბბბებულებ რბრბეში გბგუდვბზე მბრბთლაც ბბრბდროს მბიფეობბ. მბხსოვ, რომ ეკბმბბბ ფოლტბები ბბწვბა და გრბნ დბკბრბეკვბ.

გონს რბმდენბმქ სბბბის შემდეგ მოვედ, თბზედ შეკბინბბი ქეიბი მბდგბ და თებორი კბლიბები მბიბობდა. ხეღბს ზურგბები მქწეობდა. სბხეს იფერბებ, რომ არ დბგეკუობ. ალბბთ ბბნტბნქტბციე იყო, თბრეც მბმბნ ბრბფრბს თუი არ მწრბნდა. იქვე ვბევი, ბბბის სბმხედრო პრბსტკვლბში, რაც იმბს ნბზნაედა, რომ სერბობებდ ბრბბბბბი მწრბნდა. შემდეგ ვბრბე, რომ ზუბთ ქბრბთვბდ სბმხედროს სხეულბს მბმბქ დბწბზბნბდბ სბმხედროს ეწმბე კბს დაწბწბბ და მხედველობბს დბკბრბავბც შბმბბბბდნენ. ბბნბ გვბრბნბბბი გბდჯეუბნბბბთ. ბკ დასწვლბდა ჩემ ბეზბ მბწვზე სბმხედრო გამბრვბლიბების ეკლბის სურვბობ. სბმხედრო სბქმბბბბბბს გბგვრბებდ, მაგრამ ავიანეთბს სხეუბბაც არ მბნდა.

ლბლი პბპბსბმბრი

BLACKSEAFOR-ის პორიგი აქტივობა საქართველოს გარეშე



2012 წლის 6 აპრილს რუმინეთის პორტ კონსტანცაში დაიწყო შვიზ-ლეისპირა ქვეყნების ოპერატიული ურთიერთმოქმედების შვიზ ზღვის სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის BLACKSEAFOR-ის რიგით მე-12 აქტივაცია.

სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის სახიმალოდ შემადგენლობაში შევიდა: თურქული სარაკეტო ფრეგატი F240 TCG Yavuz-ი, რუმინული კორვეტი 264 Contra-Amiral Eustatiu Sebastian-ი, ბულგარული კორვეტი 13 Reshitelni, უკრაინული მტრალაი ხიმალი U-311 Cherkasy და რუსეთის შვიზ ზღვის ფლოტის დიდი სადესანტო ხიმალი 158 Цезарь Куников-ი.

კონსტანცაში ასევე შედგა შვიზ-ლეისპირა ქვეყნების ახალგაზრდა საზღვაო ოფიცერთა ყოველწლიური შეხვედრა საკართველოს წარმომადგენელთა მონაწილეობის გარეშე.

2011 წლის აგვისტოდან სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის სარდლის მოვალეობას რუსეთის ფედერაციის წარმომადგენელი, შვიზ ზღვის ფლოტის შტაბის უფროსის მოადგილე, I რანგის კაპიტანი ვლადიმერ ზემსკი ასრულებდა.

10 აპრილს ხიმალებმა კუჩის სევასტოპოლისსკე აილეს და გადასვლისას ზღვაში დაამუშვეს სხვადასხვა ამოცანა: კონტროლი საჯარო ნაოსნობაზე, საზღვაო და საჰაერო მფლობარეობაზე, საზღვაო კატასტროფაში მოხვედრილი ადამიანების ძებნა-დახმარება, დაზიანებული გემების ბუქსირება, ზღვაში ტვირთის გადაცემა, ცურვა ორდერში და სხვ.

13 აპრილს სამხედრო-საზღვაო ჯგუფი სევასტოპოლში შევიდა და ოთ-

ხი დღის შემდეგ, 17 აპრილს, სტამბოლისკენ გაეცრა.

სევასტოპოლიდან გამოსულმა ხიმალებმა ფარჯიშეს პატარა ზომის წყალზედა სამიზნეთა შტრეკის მოკერებაში, ტრალების უკან მიყოლებით ცურვაში, კაუშირის ელემენტების დამუშავებაში, ზღვაში გადაყარდნილი ადამიანის გადარჩენასა და საჰაერო თვითდაცვის ორგანიზებაში, რაშიც შვიზ ზღვის ფლოტის საბრძოლო თვითმფრინავები და შეუქმდურენები მონაწილეობდნენ.

სწავლებები 24 აპრილს სტამბოლში დასრულდა, ხოლო აგვისტოში BLACKSEAFOR-ში მონაწილე ქვეყნების ხიმალები ისევ შეიკრიბებიან და როტაციის საფუძველზე ჯგუფის სარდლობას რუსეთიდან თურქეთი ჩაიბარებს.

სინამდვილეს არ შეესაბამება სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებებით გავრცელებული ინფორმაცია, რომ თითქოსდა მე-12 აქტივაციაში მონაწილე მეკაუშირე ქართველი საზღვაო ოფიცრები თურქულ და რუმინულ ხიმალებზე იმყოფებოდნენ.

სწავლებებს საქართველომ ივნირება ამჯერადაც გაუკეთა. საშტაბო რუსულ ხიმალდ Цезарь Куников-ზე გამართულ პრესკონფერენციაზე სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის სახიმალოდ შემადგენლობაში შემავალი ქვეყნების წარმომადგენლებს საქართველოს მხოლოდ დროშა წარმოადგენდა. ეს იხ Цезарь Куников-ია, რომლის ეკიპაჟი 2008 წლის აგვისტოს აგრესიაში აქტიურად იყო ჩართული. ამ ხიმალიდ აფხაზეთში ნოიროსისიკიდან რუსი საჰაერო მედსანტრები შემოვიდნენ.

2011 წლის აგვისტოში პორტ ნოიროსისიკში რუს სამხედრო მებლაურებს საქართველოს დროშის საზეიოდ გატარება მიუხედავ



შვიზღვისპირა ქვეყნების ოპერატიული ურთიერთმოქმედების სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის ჩამოყალიბების ინიციატორა თურქეთის გუბერნორის და ამ ქვეყნის დიდი მონღოებით რამდენიმე რაუნდინაი მთლიანად, გვა 2001 წლის 2 აპრილს სტამბოლში ხელმოწერული შეთანხმებით დასრულდა. იმავე წლის 27 სექტემბრიდან 16 ოქტომბრამდე შვიზღვისპირა ქვეყნების სამხედრო მხედრებმა პირველი საერთო შეჯამებულმა ჩაატარეს, სადაც ჩვენი ქვეყანა სამხედრო-საზღვაო ძალების საერთაშორისო კატარა „ქუთაისისა“ წარადგინა.

2004 წელს კი შვიზღვის სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის სარდლის მოვალეობას საქართველოს წარმომადგენლებმა ასრულეს.

BLACKSEAFOR-ის მიზანია შვიზღვისპირა ქვეყნების სამხედრო მხ-



BLACKSEAFOR-ის სამტაბო ხომალდის მოვალეობის შემსრულებელ შვიზღვის ფლოტის დიდ სადესანტო ხომალდ „ცხზარ კუნიკოზი“ ჩაატარებულ პრესკონფერენციაზე საქართველო მხოლოდ დროში იყო წარმოდგენილი



შვიზღვისპირა ქვეყნების სამხედრო მხედრებმა შორის მგობრობის, კეთილ ურთიერთობათა და ნდობის გაღრმავება ჯერჯერობით მხოლოდ სურვილია დაუარსებს შორის მგობრობისა და ნდობის გაღრმავება. მით უფრო, რომ მასში NATO-ს წევრ ქვეყნებთან ერთად არაწევრი სახელმწიფოებიც მონაწილეობენ.

შვიზღვისპირა ქვეყნების მრავალრიცხოვანი ოპერატიული ურთიერთმოქმედების სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის კონფლიქტებში ჩართვა გათვალისწინებული არ არის და მისი გამოყენება მხოლოდ საგანგებო სიტუაციებში და ისიც შევიდომიანი მხნით შეიძლება.

BLACKSEAFOR-ის შექმნის მე-11 წელი მიმდინარეობს და სამხედრო-საზღვაო ჯგუფი მხოლოდ სასწრაფო ამოცანების სიმბოლური დამუშავებით არის დაკავებული, ხოლო რეალურ შემთხვევაში მისი ნამდვილი ძალის ეფექტურობაზე ჯერჯერობით რაიმეს თქმა შეუძლებელია.

ასევე ნაკლებსაყარაულია, რომ BLACKSEAFOR-მა სერიოზული რვე-

ინული პრობლემების მოგვარება შეძლოს და შვიზღვისპირა ქვეყნების გამოყენებას BLACKSEAFOR-ში მონაწილე ქვეყნებს შორის არსებული ურთიერთობა თუ ინტერესები ყოველთვის არ პასუხობს.

დელარირებული პრინციპების სულსკვეთებას BLACKSEAFOR-ში მონაწილე ქვეყნებს შორის არსებული ურთიერთობა თუ ინტერესები ყოველთვის არ პასუხობს.

თურქეთი და რუსეთი დაინტერესებულია, რომ შვიზღვაში ამერიკის ფლოტის არ გამოიყენოს, როცა ბულგარეთი და რუმინეთი, პირიქით, ამით დაინტერესებული არიან.

შვიზღვაში რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვისუნარიანობის ამერიკული ხომალდების ცურვას რუსეთი მუდმივად აპროტესტებს.

უკრაინასა და რუმინეთს შორის კონტინენტური შეღვისა და საზღვაო საზღვრების დღლიმტიცაზე მიმდინარე ტერიტორიული დავა ისევე გრძელდება. კუნძულ ზმინის მახლობლად

დაზვერილი ნავთობისა და გაზის მნიშვნელოვანი საბადოებიდან ორვე ქვეყანა დიდ სარგებელს მოეღოს. მაგრამ შვიზღვისპირეთის რვეონში ვველახე რთულ პრობლემად საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა რჩება.

2008 წლის აგვისტოში საქართველოში რუსული აგრესიის დროს რუსეთის შვიზღვის ფლოტის ხომალდებმა საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში სხვადასხვა სახის საბრძოლო მოქმედებები ჩაატარეს.

ამ დროს კი მე-8 აქტეციაში მონაწილე უთო ქვეყნის საბრძოლო ხომალდმა უკრაინული ადმირალის მეთაურობით სვეაგსტოლიდან თურქეთის პორტ კარაფინო-ერველისკენ საქართველოს ტერიტორიული წყლების ახლოს ისე გატარა, თითქმის არაფერი მომხდარა და აგრესიის მსხვერპლ ქვეყანას დახმარება არ სჭირდებოდა.

სავსებით გასაკვირი იყო თბილისის რეაქცია, რომელმაც მდგომარეობა სწორად შეაფასა და BLACKSEAFOR-ის სწავლებებში მონაწილეობა დროებით შეაჩერა. მიუხედავად ამისა, შვიზღვისპირა ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო ძალების წარმომადგენელთა ცალკეულ შეხვედრას ჩვენი ქვეყნის სახარო დაცვის ოფიცრები დროდადრო ესწრებიან.

2011 წლის აპრილში, მე-11 აქტეციის დროს, სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის შემადგენლობაში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სასაზღვაო პოლიციის სანაპირო დაცვის საპატრულო კატარა „სოხუმი“ იმყოფებოდა.



ერიტრეა-ეთიოპია დაპირისპირების 40 წელიწადი

ერიტრეა აფრიკის რუკაზე 19 წლის წინ გაჩნდა, თუმცა და მისი მკვიდრი წინ კიდევ გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან იბრძოდნენ დამოუკიდებლობისთვის. ამ დროს ერიტრეა ეთიოპიის შემადგენელი ნაწილი იყო.

დამოუკიდებლობისათვის 40-წლიანმა ბრძოლამ ნაყოფი მაშინ გამოიღო, როცა ეთიოპიაში შემარცხენ-სიცვალი სტურა მთავრობა დაეხმო.

ეთიოპიის ყოფილი პრეზიდენტი მელეს ზენაუი და ერიტრეის პირველი (და მოქმედი) პრეზიდენტი ისაიას აფგერკი თავის დროზე სოციალისტურ რეჟიმს მხარდამხარ ებრძოდნენ, თუმცა და შემდგომში ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ.

დღეს ეთიოპიის ზელისუფლება ერიტრეას გაეროს მიერ დამტკიცებულ საზღვრებს კი არ ცნობს და, ფაქტობრივად, მასთან საომარ მდგომარეობაშია. გარდა ამისა, ოფიციალური ადის-აბება საერთაშორისო ასპარეზზე ბოლო დროს ხშირად ლაბარაკობს იმასზეც, რომ ერიტრეა მესობელ სომხობაში მოქმედ რადიკალურ ისლამურ დაჯგუფებებს ემხარება და იქაურ მკოლორებსაც თავშესაფარს საკუთარ ნავსადგურებს სთავაზობს.

ანალოგიური ბრალდება ერიტრეას ამას წინათ მთავრ მესობელმა — ჯობულტამაც წაუყენა. მისმა მესვეურებმა ერიტრეა-სომხობის საზღვრის მთელ პერიმეტრზე გაეროს სპეცნაწილების ჩაყენებაც კი მოითხოვეს.

ერთი სიტყვით, ერიტრეა ჯერ 20

წლისაც არ გამხდარა და უკვე მესობელს გვირავს პრობლემებს უქმნის. ადის-აბებაში მაჩანიათ, რომ ეს ყველაფერი გაეროს აქტიურობის ბრალია — საერთაშორისო საზოგადოებას ერიტრეის დამოუკიდებლობა რომ დამკარებული წესით არ ეცნო, სიტუაცია ნაკლებად მწვევე იქნებოდაო, თვლიან ეთიოპიელები.

სოციალისტური ეთიოპია და პირტირის პრიზისი

დღეს საერთაშორისო საზოგადოებრიობაში აზრთა დიდი სხვაობაა ე. წ. „ტერიტორიის ისტორიული კუთვნილების“ პრინციპის გამო. როგორც წესი, მიიჩნევა, რომ სახელმწიფოების ტერიტორიული მთლიანობა არ უნდა დაირღვეს და ეს სწორედ ისტორიული კუთვნილების პრინციპიდან გამომდინარეობს, მაგრამ ისიც არ უნდა დაგვივიწყდეს, რომ ისტორიული ფაქტების ინტერპრეტაციას ცალკეული მხარეები თითქმის ყოველთვის თავიანთ სასარგებლოდ ახდენენ.

ამდენად, ერიტრეაც არაა გამონაკლისი, — ეთიოპიელები თვლიან, რომ ეს მიწა ყოველთვის მათი სახელმწიფოს ნაწილი იყო, ერიტრეელებს კი მაჩანიათ, რომ ეთიოპიამ მათი საშობლო გასული საუკუნის 30-იან წლებში დაიპყრო.

მეტ-ნაკლებად სანდო ისტორიული მონაცემები ეს ასეთია: ერიტრეა უძველესი დროიდან შეეკანაინი ნილოზებში იყო დასახლებული. ქრისტეს დაბადებამდე ცოტა ხნით ადრე იქ არა-

ბეთის ნახევარკუნძულის სამხრეთიდან სემიტურ-ჰამიტური მოდგმის ტომები ჩამოსახლდნენ. ამ ტომებმა, რომლებსაც ნილოტებზე გაცილებით მაღალი ღონის კულტურა ჰქონდათ, დასაბამი მისცა სამ მონათესავე ერს — ამჰარას, ტიგრეს და ტიგრისს. ამათგან ამჰარამ თანამედროვე ეთიოპიის ტერიტორია დაიკავა, ხოლო დანარჩენმა ორმა — ერიტრეისა.

სხსენებული სამი მონათესავე ერთი თითქმის XX საუკუნის დასაწყისამდე, სანამ აფრიკის კონტინენტზე ევროპელები მოიკიდებდნენ ფეხს, ერთიან კულტურას ქმნიდა. ისინი, ძირითადად, მონოთეიზმით ქრისტიანები იყვნენ და ჰქონდათ საერთო საღვთისმასწავრო და ენა, რომელსაც „გვიში“ ჰქვია და ეთიოპიის ეკლესიაში ამჟამადაც იხმარება.

XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ერიტრეის ტერიტორიაზე საგრძნობლად მოძლიერდნენ მუსლიმანები, — არაბი ვაჭრები, რომლებიც ისლამს ქადაგებდნენ, აქ ძველიაგანვე ცხოვრობდნენ, თუმცა ადგილობრივთა შორის მომხრეები არ ჰყავდათ.

ისლამის გავრცელება კი იმან გამოიწვია, რომ ერიტრეის სანაპიროებზე მომრავლებული ევროპელი (უმეტესად — ფრანგი) კოლონისტები ქრისტიანობის სახელთი ათასგვარ სისაძაგელს სწადიდნენ.

XX საუკუნის 70-იანი წლების ბოლოს ერიტრეელთა 10% გამუსლიმანდა და ევროპელი ქრისტიანების გარდა, მომძე ეთიოპიელ მონოთეიზ-

ტებსაც დაუპირისპირდა. ამჟამად დროს, ერთრეის მმართველმა ისევე ქრისტიანებად დაზარადა და ეთიოპიის იმპერატორ ნეგუსს ემორჩილებოდნენ.

XX საუკუნის 20-იანი წლების ბოლოდან, ერთრეის ტერიტორიით იტალიელი მისიონერები დაიწყო მუშაობა. მათ ზღვისპირა ქალაქებში დააარსეს კათოლიკური მისიები და მოსახლეობის გადარებას შეუდგნენ.

ამან გააღვიძა ერთრეის ქრისტიანი მმართველი ისაიას II, რომელმაც 1926 წელს ერთრეიდან ყველა მისიონერი გააძევა. ისაიას II-ს ამაში ეთიოპიის იმპერატორის შეარაღებული რაზმები დაეხმარნენ; ეს კი იტალიამ ხელზე დაიხვია და ომის საბაბად აქცია. იმავე წელს იტალიური არმია, ერთრეაში შეიჭრა და სულ რამდენიმე დღეში მთელი ქვეყანა დაიკავა. ისაიას II ბრძოლაში მოკლეს და ეთიოპიის იმპერატორის ფარგმა კი უკან დაიხიეს.

ამდენად, ერთრეაზე იტალიამ პირდაპირი კონტროლი დაამყარა. ქვეყანა იტალიელ გენერალ-გუბერნატორის დაქვემდებარებაშია. საინტერესოა, რომ ეთიოპიის გუგუნის მოსახლეობა იტალიელებმა კოლონიურ ადმინისტრაციაში მუსლიმანების შვეყანა დაიწყეს, მართლმადიდებლობის (ამასთან, არა მარტო მონოფიზიტები, არამედ კათოლიკეებიც) კი შეუიწროეს. ყოველთვის ამან ნაყოფი მალე გამოიღო: ერთრეულ მუსლიმანთა ზედაფენა იტალიელებსავე ლოიალური გახდა, სამაგიეროდ ეთიოპიის წინააღმდეგ რადიკალურად განწყობილი.

იტალიამ და ეთიოპიამ (რომელსაც ზღვაზე გასასული აღარ ჰქონდა, მაგრამ დამოუკიდებლობა შეინარჩუნა)

XX საუკუნის 30-იან და 40-იან წლებში რამდენჯერმე იომეს, მაგრამ ვერც იტალიამ დაიპყრო ეთიოპია და ვერც ეთიოპიამ გაათავისუფლა ერთრეა.

ამ ხნის მანძილზე ერთრეიდან თითქმის ყველა ქრისტიანი აიყარა და ეთიოპიაში გაიქცა. შესაბამისად, მთელი მსოფლიო ომის დასასრულს, როცა ერთრეა ბრიტანულ-ფრანგულ გაერთიანებულ ადმინისტრაციას დაექვემდებარა, ქვეყანაში მუსლიმანები მოსახლეობის 90%-ზე მეტს შეადგენდნენ.

საბოლოოდ, XX საუკუნის 60-იან წლებში აფრიკის დეკოლონიზაცია მოხდა და ერთრეა ეთიოპიას შეუერთდა; თავიდან, ეს ეთიოპიის დროებითი მიწა იყო, რადგანაც ეთიოპიის ხელისუფლება ერთრეულ პარტიტებს პირიქითადად, რომ მას შემდეგ, რაც ქვეყანაში არჩევნები უსაფრთხოდ ჩატარდებოდა, ადის-აბება ცნობდა ერთრეის დამოუკიდებლობას და ეთიოპიური არმიაც ქვეყანას დატოვებდა, თუმცადა რეალურად სულ სხვაგვარად მოხდა, — არჩევნები ჩაიშალა, ჯარი ერთრეიდან აღარ გაიქცა და სწორედ მისი აქტიური მონაწილეობით ჩატარდა რეფერენდუმი, რითაც ერთრეულს ეთიოპიასთან შეერთება დაეკუთრეს.

ამ ამბებიდან ცოტა ხნის შემდეგ ეთიოპიაში საბჭოთა კავშირის დახმარებით სოციალიზმი დამყარდა. ახალი წესების მესვეურებმა ერთრეის უფლებები მაღალიან შეკვეცეს და ავტონომიური რეგიონიდან უბრალო პროვინციად აქციეს. ოფიციალურ დოკუმენტებში თავად დასახელება „ერთრეის“ აკრძალვაც სცადეს, მაგრამ ამით არაფერი გამოვიდა და ბოლოს ეთიოპიელი

სოციალისტების ლიდერი მესვინგუმა პაილე დამოთა კომპრომიზზე წყვიდა, — ერთრეა ე.წ. „სოციალისტურ ავტონომიად“ გამოცხადდა და ადგილობრივი მოსახლეობის ენაც, ამპარასთან (ეს ეთიოპიის ოფიც. ენაა) ერთად მთავრე ოფიციალურ ენად აქცია.

თუმცადა უკვე გამწვავებულ ერთრეის კრიზისს ამ ყველაფერმა ვეღარ უშველა, — ერთრეის დამოუკიდებლობის მომხრეებმა, რომელთაც ადის-აბებამ „სეპარატისტებად“ ნათლავდნენ, იარაღს მოაკიდეს ხელი.

შეიარაღებული გამოსვლები 1974 წელს დაიწყო. ერთრეულ აჯანყებულებს სათავეში ნავსადგურის მუშა ისაიას აფვირო კი ჩაუდგა. აფვიროკმა, რომელიც სტრატეგის ნიჭით დაჯილდოებული ადომონდა, მოკლე ხანში კარგად ორგანიზებული, მობილური არმია ჩამოაყალიბა, რომელიც ეთიოპიის სამთავრობო ძალებს ეფექტურ წინააღმდეგობას უწევდა. ერთრეელების მამაცობამ თავად ეთიოპიაშიც დიდი რეზონანსი გამოიწვია, სოციალისტების წინააღმდეგ შეიარაღებული გამოსვლები იქაც განხორციელდა.

ისაიას აფვიროკისგან დიდად დაკავლებულ ეთიოპელ ანტისოციალისტებს დასავლეთის ქვეყნებმა გაუმარჯურეს ზურგი — XX საუკუნის 80-იანი წლების მისურულს აშშ-მა და NATO-ს სხვა ქვეყნებმა მათთან მჭიდრო კავშირი დაამყარეს. სწორედ ამ დროს, ანტისოციალისტების ლიდერმა მკლეს პაილე ზენაუიმ და ისაიას აფვიროკიმ დაღეს სიტყვიერი შეთანხმება, რომ ერთრეის მომავალ ურთიერთობას ეთიოპიასთან კონფედერაციულ საწყისეებზე დაარკველირებდნენ ისე, რომ

სამხედრო მანქანების „სასაფლაო“ ერთრეა-ეთიოპიის საზღვარზე



ერიტრეა-ეთიოპიის საზღვარი. წითელი ფერით აღნიშნულია სადავო ადგილები, ცისფერით – ვარდების დამორების ხაზი, რომელსაც გაერო აკონტროლებს



ეთიოპიის ვიცეპრემიერი მელეს ზენაუი

ორივე მხარე თანასწორუფლებიანი იქნებოდა.

1993 წლის ბოლოს, მელეს ზენაუისა და ისაიას აფევირკის შვიარაღებულმა ძალებმა ეთიოპიის დედაქალაქი ადის-აბება ერთობლივად დაიკავეს.

სოციალიტური რეჟიმი დაეშხო და მხარეებმა შეთანხმების ეტაპობრივ რეალიზაციას მიჰყვეს ზედი. მოლაპარაკებისამებრ, მელეს ზენაუიმ ცნო ერიტრეის დამოუკიდებლობა, თუცდა ისაიას აფევირკიმ ბოლი წუთს ეთიოპიასთან კონფედერაციის ჩამოყალიბებაზე უარი თქვა იმ შიტივით, რომ თანამშემუღეები უვლარ გაუგებდნენ: „ჩვენ დიდხანს ვიბრძოდით დამოუკიდებლობისთვის, სისხლს ვღვრიდით და ახლა კონფედერაციაზე დიათხმება ეროვნული ინტერესების გაივდის ტლოფსი იქნება“, – განაცხადა მან და მელეს ზენაუი საშუამდომ მტრად გადაიკიდა.

რამდენადაც ერიტრეას ეთიოპიასთან უკვე აღარაფერი აკუშირებდა, გაერომაც ცნო ამ ახალი აფრიკული ქვეყნის დამოუკიდებლობა და პანაფრიკულმა კონგრესმაც, ბუნებრივია, ეს მელეს ზენაუის პოლიტიკურ მარცხად შეუახდა და არცთუ უსაფუკლოდ, მოტყუებულ ეთიოპიის პრეზიდენტი იმპიშიენტს შლოლიდ ომმა გადაარჩინა: ეთიოპიელებმა საომარი მოქმედებების საბაბად საზღვრების დემარკაციის დროს შუქლა-შემოხლა გამოიყენეს და ერიტრეის ტერიტორიაზე შეიჭრნენ,

თუცდა კონფლიქტში დროზე ჩაერია გაერო და მხარეები დააშოშინა.

ერიტრეა-ეთიოპიის კრიზისის საერთაშორისო გამომავლი: რა აპაშვირებს მირიბას შუსლიბას

ფუნდამენტალისტებთან
ერიტრეა-ეთიოპიის ურთიერთობის დამაბეა დაემთხვა მუზობელ სომალსა და სულანში მდგომარეობის გაუარესებასა და შეიარაღებულ კონფლიქტებს. ამიტომაც, ბუნებრივია, ერიტრეა სულ მალე მოექცა მოუღენათა ეპიცენტრში, – ეთიოპიასთან საომარმა მოქმედებებმა მოსხლეობაში იარაღის უკონ-

ტროლი ბრუნვას შეუწყობს ხელს. მარც მშენიერად გამოიყენეს სომალელებმაც და სულანელებმაც. ერიტრეა იარაღით არალეგალური ვაჭრობის მექა იქცა.

ეთიოპიელთა ცნობებით, ერიტრეაში იარაღის დიდ პარტიებს თეით „აღქაიდას“ მესეუერებიც ვიდულობდნენ ავღანეთში გადასატანად. მაშინ დასა-

ხელა მარმრუტიც: ტერიტორისტები იარაღი წითელი ზვიდან (რომლის სანაპიროზეც მდებარეობს ერიტრეა) არაბეთის ზღვაში გაქქილათ, ხოლო იქიდან ეს სხელეთით პაკისტანიდან ავღანეთში გზავნიდნენ. ეთიოპიელები აკონკრეტებდნენ, თუ რა გზით ზვედებოდა იარაღი ერიტრეაში, – მას იქ ბის ლაღნი გზავნიდა სულანიდან. შემდგომში ეს ცნობები აშშ-ის სეკსამსახურებმა ნაწილობრივ დადასტურეს, რასაც ეთიოპიელთა აღფრთოვანება მოჰყვა. თუცდა ამ უკანასკნელი იმედი გაუცრუვდათ, გაერომ ეთიოპიას ერიტრეაში სახეღდრო ძალით შეხელი-

„ლიბა“
სამკურნალო გამართიანება
სამსოკათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის განაგრძობება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე
მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39
www.league.ge

სა და წესრიგის იძულებით დაშვარების ნება არ დართო, ვინაიდან ეთიოპია კონფლიქტის მხარე იყო, არც თავისი სპეცნალები შეუშვა ქვეყანაში, — გაეროში ერთსულენად გადაწყვიტეს, რომ ერთგულთათვის სახელმწიფოს ამქენებაში დახმარება გაწყიათ.

ვევლაფერი ძველებურად დარჩა, — იარაღით არალეგალური ვაჭრო-

**ერთგული
მოხალისეები**



ერთგულის
პრეზიდენტი
ისაიას
აფეფორკი

ტრაქტებმა ისაიას აფეფორკი კარგა გვარიანად დააფრთხო, რაც, ბუნებრივია, არალეგალურ

**ქვეყნები, რომლებიც
ერიტრეასს და ვაქტო
საზღვროებში ცნობენ**

ეთიოპია
ბურუნდი
რუანდა
კინია
მოზამბიკი
ჯიბუტი
ბოტსვანა
ნამიბია
ცენტრალური აფრიკის რესპუბლიკა
სენტ-ვინსენტი და გრენადინები
იამაიკა
ტრინიდადი და ტობაგო
ნიკარაგუა

ბა არ შეწყვეტილა და სომალელი მეკობრეებიც თავისუფლად შედიოდნენ ერთგულის ნავსადგურებში. ამასობაში ისაიას აფეფორკიმ შესამედ ივარა კენჭი პრეზიდენტობაზე. არადა, „ალ-ქაიდას“ მესვეურების გვეგებში ერთგულებას მართლაც ვოელოთის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადგილი ეკავა. საქმე ისაა, რომ ქვეყნის უმთავრესი ნავსადგური მასაუა სტრატეგიული მნიშვნელობისაა: ის მიუღ წითელ ზღვაზე ერთადერთია, რომელსაც დიდი წყალწყვის გეგმების ძილება შეუძლია. ამის გამო ოსამა ბინ ლადენმა მასაუაში თავის დროზე დიდადი ინტესტიცია ჩალო, მან რამდენიმე დღე შეიძინა და იქ ნაალაფარი გეგმები გადაძალა.

ამერიკული CIA-ს ცნობით, სწორედ იმ პერიოდში, როცა ბინ ლადენი სუდანს აფარებდა თავს, „ალ-ქაიდას“ მართლმა სომალელებმა მეკობრეებმა წითელ და არაბეთის ზღვებში სამეზგაგრო და სატვირთო სომალელების დატაცებას მიჰყვეს ხელი და ამ საქმეში ისე დაოსტატუნდნენ, რომ ინდონეზიელ და ფილიპინელ კოლეგებს (ისინიც ხომ ძველთაგანე დახლოენებულ მეკობრეებად ითვლებიან) დიდად გადაჭარბებს.

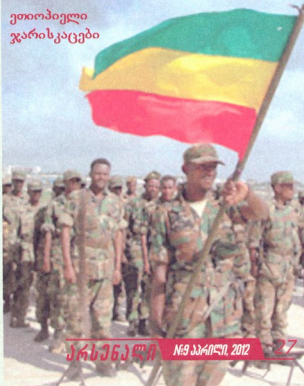
ერთი სიტყვით, ერთგულის ხელი-სუფლებმა და ტვირთისტებმა საერთო ენა გაომინახეს, მაგრამ 11 სექტემბრის

საქმიანობათა კონტროლზე აყვანიტ გაძმოხატა, — ერთგულის ხელისუფლებამ იარაღით ვაჭრობა ჯერ შეზღუდა, მერე კი საერთოდ მოსხო, რაშიც ამერიკელები დაიხმარა.

ამერიკის გააქტიურებამ ამ ქვეყანაში შეაშფოთა ეთიოპია, თუცა უკვე გვიან იყო, რადგანაც ერთგუ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი გახლდა და მისი ძალიტ დაჭრობა ეთიოპიას აგრესორად აქცევდა. ამიტომ ეთიოპიელებმა ზერხს მიმართეს, დაიწყეს საუბარი იმაზე, რომ ერთგუ-სომალის საზღვარი სათანადოდ არ კონტროლდებოდა და მისი მეშვეობით სომალიდან გადმოსული ფუნდამენტალისტები ეთიოპიაში მოხვედრასაც კი აზერზედნენ. 2006-07 წლებში ეთიოპიის ჯარებმა შეიდეჯარ დაარღვეეს ერთგუის საზღვრები და ლამის ფართობასმტბაბანი საომარი მიჰქედებებიც წამოიწყეს.

სწორედ ამგვარი ვითარების გამო ერთგუის საზღვრები დღეღე არაა საბოლოოდ განსაზღვრული. მსოფლიოს ქვეყნების უმეტესობა მას გაერთიანებულ საზღვრებში დიარებს, თუცადა, ზოგიერთი ქვეყანა ერთგუას მხოლოდ იმ საზღვრებში ცნობს, რაც 2006-07 წლების სასაზღვრო ომის შედეგად და ფაქტო არსებობს.

მიხილ ლაბაჰი



ეთიოპიელი
ჯარისკაცები



საგზაო

Marder Roland

საგზაო
საგზაო



ბრიტანული ჯავშანზემცხიკა

ოთხი პერიოდის განკვიბი



ჯავშნის მომატებამ ტანკის წონა ნახევარ ტონაზე მეტად გაზარდა, მაგრამ ძრუის მაღალი კუთრი სიძლიერის ხარჯზე ეს ცვლილება გამელობაზე უმნიშვნელო და ისახა.

1938-39 წლებში ოთხმა კომპანიამ მე-4 მოდელის 665 ტანკი დააშადა და დიდი ნაწილი 1-ელ ჯავშანსატანკო დივიზიას გადაეცა.

მართალია, კრეისერული ტანკის მოთხოვნებს MkIV ასე თუ ისე პასუხობდა და უფრო ბრძოლისუნარიანც იყო, მაგრამ ნაკლოვანი მხარეები არც მას აკლდა — განსაკუთრებით ძრუისა და საგაილი ნაწილის არასამელოდობის გამო. ამის გამოსწორებას Leyland Motors-ი შეუცადა და 1939 წელს A13-ის კანძები-აგრეგატების საფუძველზე დაშადაებული A13MkIII-ის მაცეტი გააკეთა, ხოლო 1940 წლის მაისისთვის კი საცდელი პროტოტიპიც აწყო.

იმევე წლის ზაფხულში ტანკმა ოფიციალური სახელი MkV Covenanter-ი მიიღო და სერიული გამოშვებაც დაიწყო.

„კოვენანტერი“ ტრადიციული სქემით იყო დაშადაებული, ანუ ძრუეტრანსმისიამ კორპუსის უკანა, საბრძოლო განყოფილებამ — შუა, მართვის ორგანოებმა კი წინა ნაწილი დაიკავა.

ოპოზიტირი ძრუისა და ახალი ტიპის რადიატორის გამოყენებით ტანკის სიმაღლეში დაიკლო, ხოლო კორპუსის დაშადალებაში შედეგების დანერგვამ და დაბალპროფილიანმა მოქლონებით შეკრულმა კოშკურამ სილუეტი შეამცირა.

ძრუეტრანსმისია იმდენად მჭიდროდ იყო კომპანირებული, რომ პაერის ფლტრებისთვის ადგილი კორპუსის გარეთ მოიძებნა, ხოლო რადიატორები კორპუსის ცხვირში გადავიდა.

„კოვენანტერს“ კრიტიკაც არ აკლდა. სამხედროების უნილობა ელექტრომდელებამ დაიმსახურა, თელიდნენ, რომ ამით საიმელობა შემცირდა.

თავის მხრე, გენერალური შტაბი ჯავშნის 40 მმ-მდე გაზრდას მოითხოვდა, მაგრამ ყველა მოთხოვნა უარ-

1939 წლის დასაწყისში გერმანული 25-47 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო ქვემეხების მიმართ მედეგობის ასამაღლებლად წარმოების პროცესში მყოფი კრეისერული ტანკის MkIII (A13)-ის დაჯავშნის გაძლიერება გადაწყდა. შეიქმნა მარტივი სქემა და საცდელად რამდენიმე ტანკს შედეგების გზით კორპუსსა და შუბლზე ჯავშანფურცლები დაემატა, ხოლო კოშკურის ბორტებს კი გვერდზე გადაწყვილილი V-ს მაგაკარი სახით მოქლონებით დაუმატრდა.

კრეისერული ტანკის მომდგნო მოდელი MkIV (A13MkII) თითქმის მთლიანად იმეორებდა MkIII (A13)-ს და დამატებით ჯავშანფურცლების გამოყენებით კორპუს-კოშკურაზე ჯავშნის სისქემ 20-30 მმ-ს მიაღწია.



MkV Covenanter (A13MkIII): მასა — 18,3 ტ, ვეიბაჟი — 4 კაცი, ჯავშანი — 7-16 მმ, კარბურატორიანი ძრუე 280-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 50 კმ/სთ-ში, ხელის მარაგი — 161 კმ, შეიარაღება — 40 მმ-იანი ქვემეხი და ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრევევი

ყოფილ იქნა იმ მოტივით, რომ ახალი ცვლილებები მასის მომატებას გამოიწვევდა, საჯალ ნაწილზე დატვირთვის გაზრდიდა და გამაქვლობაზე იმოქმედებდა.

1940-43 წლებში კონვეირიდან ოთხი მოდიფიკაციის 1771 „კოვენანტერი“ ჩამოვიდა. თუმცა მჭინავზე საბრძოლო ტანკის მოვლუბა მან მაინც ვერ შეასრულა და მხოლოდ სასწავლო დანიშნულებას ასრულებდა.

MKV-ის პარალელურად და იმავე ტექნიკური დავალებით Nuffield-ი მძიმე კრეისერული ტანკის MKVI Crusaidier (A15)-ის პროექტზე მუშაობდა.

გრძელი თხრილების უკეთ დასამლეად „ნაფილმა“ შახი დააგრძელა და წინა კრეისერული ტანკებისგან განსხვავებით საჯალ ნაწილს მე-5 საყრდენი გორაკლაზე დაუმატა.

რადგან „კრუსეიდერი“ მძიმე კრეისერული ტანკი იყო, ამიტომ მთორე საცეხზე წერტილი — ტყვიამფრქვევანი კომპურა კორპუსის წინა ნაწილში ისევ დარჩა.

ტანკის სამართავად მძღოლ-მექანიკოსი ორ ბურკეტს იყენებდა, როცა „კოვენანტერზე“ იმავე დანიშნულებას „ე-ტური“ შტურვალი ასრულებდა.

ფარნბოროს პოლიგონზე „კრუსეიდერის“ გამოცდა 1940 წლის 9 აპრილიდან დაიწყო და ძრავის გაგრილების სისტემისა და მართვის მექანიზმის ხარვეზებიც გამოვლინდა.

კონსტრუქციის დახვეწის შემდეგ ტანკი სერიულ წარმოებაშია და 9 ბრიტანულმა კომანდამ 4 მოდიფიკაციის 5300-ზე მეტი „კრუსეიდერი“ გამოუსუა.

ოთხეუ მოდიფიკაციას საერთო საჯალი ნაწილი, მოძერო დაბალი კორპუსი და დახრილგვერდებიანი მოქვლინებით შეკრული კომპურა ჰქონდა. განსხვავებულ შეიარაღებას — 94 მმ-იან პაუბიტას მოდილი „კრუსეიდერი“ CS ატარებდა.

1940 წლის ბოლოს საფრანკეთსა და ლიბიაში ბრიტანული ტანკების დებოუტი მარცხით დასრულდა და ამ მწარე გაკვეთილის შემდეგ კრეისერული ტანკებზე ქვემების კალიბრი 57 მმ-ით, შუბლის პროექციაში ჯეჟმის სისქე კი 75 მმ-ით განისაზღვრა.

დაინტერესებულმა კომანდებმა სათანადო ტექნიკური დავალებები მიიღეს და პროექტებიც წარადგინეს. საუკეთესო შეფასება Nuffield-ის A24-მა დომისაზურა.

ტანკს დასახელბა MKVII Cavalier-ი



MKVI Crusaidier III (A15): მასა — 20 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, ჯეჟმანი — 11-34 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 340-ც.ხ.ძალიანი, სიჩქარე — 24-42 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 322 კმ, შეიარაღება — 57 მმ-იანი ქვემები და 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

(A24) მიენიჭა და შეკვეთა 6 პროტოტაპის აწიობაზე გაიცა.

ფრინტებზე შექმნილი მძიმე მღვიმარობის გამო სამხედრო სამისნტრო პროტოტაპების აგება-გამოცდას აღარ დაელოდა და კონტრაქტი ათას ტანკზე გააფორმა.

1942 წლის მარტში პროტოტაპების საგამოცდო ციკლი დაიწყო და პარალელურად ქარხნები სერიული წარმოებისთვის მზადებას შეუდგნენ, მაგ-

რამ ტანკზე გამოყენებულმა Liberty-ს ძრავამ სამხედროების ობტემისმს ცვი წყალი გადაახსა და გვემები შეაცვლევინა.

მომატებულ დატვირთვებზე „ლიბერტი“ მწიობრიდან ხშირად გამოდიოდა და ამის გამო „ეკვლიერის“ დინამიკური მახასიათებლები „კრუსეიდერთან“ შედარებით, პირიქით, გაუარესდა. შემცირდა გამოსაშვები ტანკების რაილენობაც და „ეკვლიერების“ სამ-



MKVIII Centaur IV (A27L): მასა — 26,9 ტ, ეკიპაჟი — 5 კაცი, ჯეჟმანი — 6,5-64 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 395-ც.ხ.ძალიანი, სიჩქარე — 43 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 265 კმ, შეიარაღება — 57 მმ-იანი ქვემები და ერთი-ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი



Crowell IV (A27M): მასა — 27,9 ტ, ეკიპაჟი — 5 კაცი, ჯავშანი — 8-64 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 600-კვ.ძალიანი, სიჩქარე — 64 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 280 კმ, შეიარაღება — 75 მმ-იანი ქვეშეტი და ორი 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი

სახური სასწრაფო ნაწილებითა და დამხმარე დანიშნულებით შემოიფარგლა.

არასაიმედო ძრავები ბრიტანული ტანკმშენებლობისთვის იმდენად რთულ ბარიერად იქცა, რომ მდგომარეობის გამოსასწორებლად „როლს-როისის“ საუბიაციო ძრავა Merlin MkIII-ის სატანკოდ გადაკეთება გადაწყდა.

აუდიტრების საფუძველზე შექმნილი სატანკო Meteor-ის საცდელი ნიმუშები 1942 წელს „კრუსიადერზე“ გამოცდა. პირველად გაჩვენეს ისეთი მაღალი სიჩქარის — 80 კმ/სთ-ში ჩვენება მოხერხდა, რომ მძღოლ-მექანიკოსს დაბნა, ტანკის მართვას თავი ვერ გაართვა, გზიდან გადავიდა და ტყეში შევარდა.

არანაკლებ რთული გამოდგა „მეტეორის“ სერიული წარმოება, ამიტომ გამოსულად Liberty-ს ტიპის ძრავით აღჭურვილი შუალედური ტანკის დაბრუნება გადაწყდა.

„ლიბერტი“ დიდი რაოდენობით მზადდებოდა და მასთან ერთად Merritt Brown-ის ახალი ტრანსმისიის გამოყენება შეიძლებოდა.

ტანკის პროექტი English Electric-მა მოამზადა და მას სახელად Centaur-ი (A27L) მიიღო. 1942 წლის აგვისტოდან 1944 წლის თებერვლისთვის 6-მა კომპანია იქცა მოდიფიკაციის 3134 ტანკი გამოეშვა. „ენთაურმა“ ბრიტანეთის არმიაში ყველაზე მრავალრიცხოვანი „მიმეი კრუსიერული“ ტანკის ადგილი დაიკავა.

ტანკის პირველი მოდელი „ენთაურისგან“ ბევრად არ განსხვავდებოდა.

შემდგომი MkIII მოდელი 75 მმ-იანი ქვეშეტი, საცეცხლე მხარდაჭერის MkIV კი 95 მმ-იანი პაუბიციით აღიჭურვა.

„როლს-როისის“ აუდიტრებისა და „მეტეორისთვის“ კი 1942 წელს ბირმინგემის კომპანია BRCW-მა კრუსიერული ტანკი Cromwell-ი (A27M) დააპროექტა-ააგო.

გამოცდაზე „კრომველმა“ ორ თვეში სერიოზული მარჯვებების გარეშე 3500 კმ დაფარა და დადებითი შედეგება დამისახურა, რასაც 950 ტანკის დაშვადების პირველი კონტრაქტი მოჰყვა.

ომის წლებში 3 ათასზე მეტი ათი მოდიფიკაციის „კრომველი“ გამოემყვს, მათ შორის ბევრა „მეტეორის“ ძრავისთვის გადაკეთებული „ენთაური“.

ჯარებისთვის „კრომველების“ მიწოდება 1943 წლის შემოდგომიდან დაიწყო. ახალ ტანკებს უპირველესად ის ქვედანაყოფები იღებდნენ, რომლებსაც დასავლეთი ფრონაში დესანტირებისთვის ამზადებდნენ.

გერმანულ მიმე ტანკებთან ბრძოლის სირთულემ ბრიტანულ ტანკმშენებლობაში კრუსიერული და ქვეითი ტანკების დიდი კალიბრის ქვეშეტი აღჭურვისა და მაღალი საწვისი სიჩქარის მქონე ჭურვების წარმოების საკითხი დააყენა.

ამ მიზნით განიხილებოდა „კრომველის“ 76 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო ახალი ქვეშეტი აღჭურვა, მაგრამ კორპუსისა და კომკურსის არასაკმარისი ზომები ამის საშუალებას არ იძლეოდა.

საკბრო გახდა კიდევ ერთი კრე-

იხორციელებოდა BRCW-მა A27-ის შასი გამოიყენა და სპეციალურად 76 მმ-იანი ქვეშეტი-თვის ახალი კომპურა დააპროექტა, თუმცა ქვეშეტი გამო კორპუსს დაგერძებოდა, ზავალ ნაწილს კი ერთი საერდენი გორილაჭის დამატება დასჭირდა.

1942 წლის ზაფხულის მიწურულს სამი საცდელი ნიმუშის გამოცდა დაიწყო. ტანკს სახელად Challenger-ი (A30) დაარქვეს.

მიმატებული წონა „ჩელენჯერის“ საგალი ნაწილის მწვეობრივად გამოყენის მთავარ მიზეზად იქცა. მასის შესამცირებლად კი ჯავშანი სისქეში შეიხვდა და ქვეშეტი მექანიზმიც გადავიდა.

ტექნიკურ პრობლემებს დაშვადების ტექნოლოგიური სირთულეებიც დაემატა და პირველი სერიული ტანკები კონვეიერიდან 1944 წლის მაისში ჩამოვიდა.

მოგვიანებით გაირკვა, რომ „ჩელენჯერის“ ღრმა თხრილების დაძველებაც ვერ ახერხებდნენ და შეკვეთა მხოლოდ 200 ტანკის დაშვადებით შემოიფარგლა.

A27-ის გაუმჯობესებას Leyland Motors-ს შეეცადა და შეიარაღებაში „ვიკერსის“ 76 მმ-იანი ტანკსაწინააღმდეგო ქვეშეტი (HV 76mm) შემოსუქებელი ვარიანტი (HV 77mm) გამოიყენა.

1944 წლის თებერვალში ტანკ Comet- (A34) ის პირველი პროტოტიპი დასრულდა და „კრომველიან“ დიდი მსგავსების მიუხედავად, ის 60%-ით სრულიად ახალ კონსტრუქციას წარმოადგენდა.

„კომეტი“ სიმაღლეში „კრომველს“ 2,3 სმ-ით, ხოლო წონაში კი 7,7 ტ-ით აღემატებოდა. ახალი ქვეშეტი გამოიპროექტა ხელახლა დაპროექტდა, მაგრამ ოპტიმალური დაზრის კუთხის გაუთვავისწინებლად დაიცავნა.

ტანკის ქვეშეტი შესაძლებლობით გერმანულ „პანტერის“ 75 მმ-იანი ქვეშეტი სრულგის იყო, ხოლო ამერიკული „შტამისის“ და შახტოთა T-34-85-ის ქვეშეტიც კი აღემატებოდა.

პირველი სერიული „კომეტი“ არმიაში 1944 წლის ბოლოს გადაეცა და ომის დასრულებამდე სულ 1200 ტანკი გამოეშვა მოქსწრო.

1941-42 წლებში აფრიკის უდაბნოებში ბრიტანულ ტანკების სპეციალიზაციის ბრიტანული თეორია დაამსხვრია. ცხადი გახდა, რომ საბრძოლო მანქანას ერთხანად ეფექტურობით

უნდა შესვლიყო ქვეითთა საცეცხლე მხარდაჭერა, ტანკაწინააღმდეგო თვითდაცვის გარდუვა, მოწინააღმდეგის ტანკებთან ბრძოლა და ა.შ.

გადაიხედა სატანკო პოლიტიკა, რომელიც შეეხებოდა ტანკებზე დამუშავებულ მასაგაბარითულ მოთხოვნებს, რკინიგზით გადატანასთან დაკავშირებულ შეზღუდვებს და სხვ.

ცვლილებები უნივერსალური სატანკო შასისთვის 1943 წელს განკურნულ შტაბის მომზადებულ ტექნიკურ-ტაქტიკურ მოთხოვნებშიც აისახა, სადაც შუბლის ჯავშანმა — 125 მმ-მდე, ბორცვების ჯავშანმა — 75 მმ-მდე, მასამ კი 40 ტონამდე მოიმატა.

პროექტორმა EAC-ს დაავალეს და ერთიანი შუშაობის შემდეგ კომპანია იმ დასკვნამდე მოეხდინა, რომ მოთხოვნილი დაჯავშნის შესასრულებლად წინის 60 ტონამდე გაზრდა იყო საჭირო.

შემკვეთ-შემსრულებელს შორის ტექნიკურ-ტაქტიკურ მოთხოვნათა საბოლოო შეთანხმება 1944 წლის თებერვალში მოხერხდა, მაგრამ თავად ტანკმა Centurion MkI (A41)-მა საბოლოო სახე ომის დასრულების შემდეგ მიიღო.

მე-2 მსოფლიო ომის წლებში ინგლისის მწვერვალზე 4 ტიპის ქვეითთა და 10 ტიპის კრეისერული ტანკი გამოუშვა, მაგრამ ქვეითთა ტანკების (15 ათას 600) რაოდენობა კრეისერულს (11 ათას 500) ბევრად აღემატებოდა.

ჯავშანტექნიკის პროექტირება-წარმოების დიდი გამოცდილების მქონე

„ეიკერსმა“ 1938 წლის დასაწყისში ქვეითთა და კრეისერული ტანკების საუკეთესო ელემენტების ერთ პროექტში გაერთიანება სცადა და იმავე წლის მარტში ტანკის სრულმასშტაბიანი მაკეტიც ააწყო.

სამხედროებს ყველაზე მეტად ორადგილიანი კოშკურა არ მოეწონათ და ტანკის შეიარაღებაში მიღება-არმიღების საკითხზე მსჯელობამ მთელ წელს გასტანა.

ევროპაში შექმნილმა დაძაბულობამ ტანკის ბუდი გადაწყვიტა და 1939 წელს, როგორც იქნა, ხელი მოეწერა პირველ კონტრაქტს 665 ქვეითთა ტანკის (A38)-ის დამზადებაზე. მალე ტანკს საკუთარი სახელიც — MkIII Valentine მიუძღვნა.

1940-44 წლებში ბრიტანეთში 6 ათას 855 და კანადაში ათას 420 „ვალენტინი“ დაშადა. ამ მაჩვენებლით მეორე მსოფლიო ომში ინგლისში გამოშვებულ ტანკებს შორის „ვალენტინი“ უპირობო ლიდერია.

წარმოების პროცესში ტანკის კონსტრუქციის სრულყოფა მუდმივად მიმდინარეობდა — MkII მოდელიდან ტანკები დიზელის ძრავზე გადავიდნენ, MkIII-ს სამკაციანი კოშკურა ჰქონდა, MkXI-დან შეიარაღებაში 75 მმ-იანი ქვეები შემოვიდა და ა.შ.

გერმანიასთან ევროპაში ომი ახალი დაწყებული იყო, როცა 1939 წლის შემოდგომაზე გენშტაბმა ქვეითთა ტანკის Matilda II MkII-ის შემცველი A20-ის ტექნიკური მოთხოვნები მოამზადა.

საცდელი 4 პროტოტიპი Harland and Wolff-მა დაამზადა და ძრავის არასაკმარისი სიმძლავრისა და ტრანსმისიის არადაამკაყოფილებელი მუშაობის გამო A20-ის გამოცდა მარცხით დასრულდა.

მაშინ Vauxhall Motors-მა შესთავაზა 12-ცილინდრიანი ძრავა, რომელიც წარმოებში ათვისებული და ექსპლუატაციაში გამოცდილი ორი 6-ცილინდრიანი ძრავის შეწყვილებით იყო დამზადებული.

ტანკს ახალი აღნიშვნა A22 მიენიჭა და 1940 წლის შემოდგომა-ზამთარში ჩატარებული გამოცდა დამამკაყოფილებლად შეუფასდა.

1941 წლის ივნისში სერიულმა პირველმა 14-მა ტანკმა A22 Churchill-მა ამწვობი საამქრო დატოვა, მაგრამ არასრულყოფილი კონსტრუქციისა და ტექნოლოგიური დეფექტების გამო ნახევარ წელიწადში გამოშვებული ტანკებიდან ათას ორასამდე გადაკეთება დასჭირდა.

მოუარო მიზეზები იყო სავალი გორგოლაჭების გაჭედვა, მუხლებების გაგლეჯა, მოუარო ფრიქციონის სწრაფი ცვლია და სხვ.

ამასთან დაკავშირებით ბრიტანეთის იმდროინდელმა პრემიერ-მინისტრმა უინსტონ ჩერჩილმა იხუმრა: „ჩემი სახელის მატარებელ ტანკს უფრო მეტი ნაკლი აქვს, ვიდრე თავად მე!“

კონსტრუქციის სრულყოფას კიდევ დრო დასჭირდა და ამის შემდეგ 1945 წლის ბოლომდე ათზე მილიფიკაციის 5640 „ჩერჩილმა“ ბრიტანეთისა და

MkIV Churchill MkI (A22): მასა — 37,9 ტ, ეკიპაჟი — 5 კაცი, ჯავშანი — 19-102 მმ, კარბურატორიანი ძრავა 350-ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 17-25 კმ/სთ-ში, ხელის მარაგი — 170-250 კმ, შეიარაღება — 76 მმ-იანი პაუბიცა კორპუსის შუბლში, 40 მმ-იანი ქვეები კოშკურაში და 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრეველი





TOG 2: მასა — 81,2 ტ, ეკიპაჟი — 6 კაცი, ჯეშანი — 12-63 მმ, დიზელის ძრავა 600-ცხ.ძალის, სიჩქარე — 14 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი — 112 კმ, შეიარაღება — 76 მმ-იანი ქვე-მეხი კოშკურაში და 7,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

სხვა ქვეყნების არმიათა ჯგუშისათვის კო ქვედანაყოფები შეეწო.

მიუხედავად იმისა, რომ ინგლისურ ტანკმშენებლობას საფუძველი მძიმე ტანკებმა ჩაუყარა, ამ კლასის საბრძოლო მანქანების პროექტირება შესწერდა და მუშაობა 1939 წლის ოქტომბერში განახლდა.

ლონდონი ევროპაში ისევ პოზიცი-

ურ ომს მოელოდა, ხოლო გერმანელთა პოზიციების შესარყევად სქლად დაჯგუშული და ძლიერი შეიარაღებით აღჭურვილი ტანკი იქნებოდა საჭირო.

მძიმე ტანკის პირველი პროექტი TOG-ი იყო. ქვეითთა ტანკის მსგავსად მასში მრავალკოშკურიანი შეიარაღება და მრავალგორაკიანი საყავი ნაწილი ხისტი დაკიდებით იყო შენარ-

ჩუნებული. კომბინირებული ძალიანი აგრეგატი დიზელისა და ორი ელექტროძრავისგან შედგებოდა.

გამოცდის შემდეგ ტანკის კონსტრუქციაში იმდენი რამ შეიცვალა, რომ მომდევნო პროტოტიპის — TOG2-ის წინამ 81 ტონას გადაატარა და ის ყველაზე მძიმე ინგლისურ ტანკად დარჩა.

თხზურ ჩანახიძე



**ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან**



ინდოეთ- პორტუგალიის ორი ბოასთვის

„მთესალმები ყველა იმ ომს, რომელიც ინდოეთ-პორტუგალიის ომის მსგავსად იწყება მცირემსხვერპლიანი და მისეულად დამოუკრდება.“

**ჯ. კ. ვალბრაიტი,
აშშ-ის ყოფილი
ელჩი ინდოეთში**

პორტუგალია-ინდოეთის ომი იყო ინდოეთის შეიარაღებული ძალების ოპერაცია, რომელმაც 1961 წელს ინდოეთში არსებული ანკლავში პორტუგალიელთა მმართველობა დაასრულა. ოპერაცია „ვიჯაიში“ მონაწილეობდა ინდოეთის შეიარაღებული ძალების საჰაერო, საზღვაო და სასმელეთო კომპონენტები და 36 სი-ში ინდოელთა გამარჯვებით დასრულდა.

წინასიტროია

1510 წლიდან ძველი გოა პორტუგალიის ინდოეთის დედაქალაქი იყო. აქედან იმართებოდა პორტუგალიური კოლონიები აფრიკული მომხასიდან ჩინურ მაკაომდე.

ინდოეთის დამოუკიდებლობის გამოცხადების დროისთვის, 1947 წელს, პორტუგალიის ხელში კვლავ რჩებოდა ანკლავი ინდოეთის ტერიტორიაზე –

ეს იყო გოა, დამანი, დიუ, დაბრა და ნაგარ-ჰაველი, რომლებიც ერთობლივად როგორც Estado და India მოიხსენიებოდა.

გოა, დამანი და დიუ ერთად 40 ათასი კვკმ ფართობს იკავებდა. მიუხედავად ინდოეთის დაეცინებული მოთხოვნებისა, ამ ტერიტორიის დამოშობას პორტუგალია არ აპირებდა.

მომზადება

ქვეყნების ლიდერები: ინდოეთის პრემიერ-მინისტრი ჯავაჰარლალ ნერუ (1889-1964 წწ.) და პორტუგალიის პრემიერ-მინისტრი ანტონიო დი ოლივეირა სალასარი (1889-1970 წწ.)

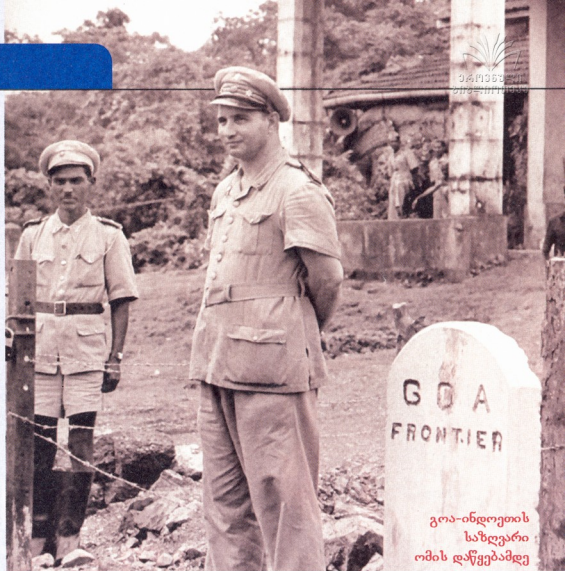
რამდენიმეწლიანი უშუდგეო მოლაპარაკების შემდეგ 1961 წელს ინდოეთის მთავრობამ პორტუგალიელთა განდევნა ძალის გამოყენებით გადაწყვიტა. იმავე წელს საბრძოლო მოქმედებებისთვის მზადებაც დაიწყო. სამხრეთი არმიის სარდალმა, გენერალ-ლეიტენანტმა ჩაუდ.პარამ გოაში ოპერაციისთვის გენერალ-მაიორ ქანდუხის მეთაურობით მე-17 ქვეითთა დივიზია გამოყო, რომელიც 50-ე პარაშუტისტთა ბრიგადით იყო გაძლიერებული. დამანის ალბისთვის ქვეითთა ერთი ბატალიონი,

ხოლო დიუს მიმართულებაზე ქვეითთა ორი ბატალიონი გამოიყო.

თუდაცვისთვის მზადება პორტუგალიამაც დაიწყო, მაგრამ რატომღაც ნაკლები ყურადღება დაუთმო ავიაციას. გოას აეროდრომზე რამდენიმე საზენიტო ქვეშების დაცვით ორი სატრანსპორტო თვითმფრინავი Lockheed C-69 და Douglas DC-4 ბაზირებდა. მსგავსი არაადეკვატურობა გაოცებას იწვევს, ვინაიდან ინდოეთის ბომბდამშენი ავიაციის განკარგულებაში კოლოსალური საჰაერო ძალა – გამანადგურებელ-ბომბდამშენ Hunter-ის 6 და მძიმე ბომბდამშენ Canberra-ს 4 ესკადრილია იყო.

საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ 1960 წელს პორტუგალიის სასმელეთო ძალების შტაბის უფროსის სტუმრობის შემდეგ გოას 12-ათასიანი გარნიზონი 3500-მდე შემცირდა(!).

1960 წელს პორტუგალიის თუდაცვის მინისტრმა გენერალმა მონიზმამ პრემიერ-მინისტრი სალასარი გააფრთხილა, რომ არსებული მდგომარეობით კოლონიების შენარჩუნებას შეიარაღებული ძალებისთვის თვითმკვლელობის ფასი ექნებოდა.



სალაზარმა გაფრთხილება ყურად არ იღო და გოასთვის ბრძოლის ბრძანება გასცა.

გოაში პორტუგალიელთა სახმელეთო ძალები 3995 კაცივსგან შედგებოდა, მათ შორის 810 ცულად მომზადებული ადგილობრივი მებრძოლი იყო. გარდა ამისა, იქ ორასამდე მუზღუარები, 1040 პოლიციელი და 400 მუსულმანი იმყოფებოდა. გოას მიმდებარე წყლებს პორტუგალიის ფლოტის 1 ფრეგატი და 3 საპატრულო კატარა აკონტროლებდა.

ოპერაციისთვის ინდოეთმა 45 ათასი კაცი და 42 საბრძოლო თვითმფრინავი გამოყო, ხოლო ფლოტიდან 1 მსუბუქი ავიამობილი, 2 კრესერი, 1 საეკსპლარო ნაღობსანი, 8 ფრეგატი და 4 მტრადგივი ბომბალა.

ბრომალა კამერი

ოპერაციის მომზადება 1961 წლის 2 დეკემბერს დაიწყო. 8-9 დეკემბერს ინდოეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებს 109-ე ესკადრილის Vampir-მა სტრატეგიული სამიზნეების დასაზვერად რამდენჯერმე გაფრინდა და პორტუგალიელთა საჰაერო თავდაცვის ფაქტობრივი არარსებობა დააფიქსირა.

„ღ“ — დედო 18 დეკემბერი განისაზღვრა. საჰაერო ძალებმა მიიღეს დარექტივები საევიფიკური მიზნების განადგურების ამოცანით რაც გულისხმობდა:

- დაბოლიმის აეროდრომის წყობიდან გამოყენების ტერმინალისა და ნავიგაციის შუნარჩუნების;
- ბამპოლინის რადიოსადგურის განადგურებას;
- სახმელეთო ძალებისთვის ახლი მზარდაჭერის უზრუნველყოფას;
- დამანის ანკლავსა და კუნძულ დიუს აეროდრომების ბლოკირებას, მაგრამ მათთვის დარტყმის მიყენება მხოლოდ ბრძანების მიღების შემდეგ იქნებოდა ნებადართული;

პირველი საჰაერო შეტევა 18 დეკემბერს დაიწყო. 35-ე ესკადრილის 12-მა ბომბდამშენმა Canberra-მა დაბოლიმს მასიური დარტყმა მიაყენა და 63 ათასი გირვანქა ბომბი ჩამოაგდეს. ინდუსი მფრინავები ცდილობდნენ მართვის კუნქტი და ტერმინალიები არ დაეზიანებინათ. ასაფრენ ბილიკზე მდგომი პორტუგალიელთა ორივე სატრანსპორტო თვითმფრინავი მსუბუქად დაზიანდა.

მეორე საჰაერო რეიმი 26-16 ესკადრილის რვა Canberra-მ მონაწილეობდა. მათ საფრენი ბილიკები მწვიბორიდან კი გამოიყენეს, მაგრამ სატრანსპორტო თვითმფრინავების განადგურება ვერ შეძლეს. გადარწმუნდა, რომ სატრანსპორტო თვითმფრინავებს აღარ დაბომბავდნენ, რადგან დაზიანებული საფრენი ბილიკების გამოყენება უკვე შეუძლებელი იყო. ინდოელების გვეგმას ცივი წყალი გადაასხეს თავზე ხელაღულებლა პორ-

ტუგალიელმა მფრინავებმა, რომლებმაც თვითმფრინავების საფრენი წონის შესამცირებლად საფრენი აპარატებიდან სკამებიც კი გადმოყარეს. დამით საფრენი ბილიკი სახელდახელოდ შეაკეთეს, უდიდესი რისკის ფასად აფრინდნენ და სამხედროების ოჯახები პორტუგალიაში გადაიყვანეს.

ამასობაში მე-17 ესკადრილის ექვსმა Hunter-მა ბამპოლიმში რაკეტებითა და ქვეშეშებით რადიოსადგურზე იერიში მიიტანა. ამის შემდეგ რადიოსადგურიდან მხრხოლავი ნანგრევები დაჩრდა.

ოპერაციის მომდევნო ეტაპზე მოქმედებაში სახმელეთო ძალები ჩაერთვნენ. საჰაერო ძალების Vampir-ები მათთვის განკუთვნილ სექტორში ბარაყებდნენ და ხმელეთიდან გამოძახებისასავე საცეცხლე მზარდაჭერას უზრუნველყოფდნენ.

პირველზე დარტყმა მცდარი გამოდგა, რის გამოც ორი ინდოელი სამხედრო დაჭრა.

ხმელეთიდან გახსნილი საპასუხო ცეცხლით ისევ ინდოელთა თვითმფრინავი დაზიანდა და ამით „მგობრული“ ცეცხლის ინციდენტები ამოიწურა.

საჰაერო შეტევა, ძირითადად, ტატიარის კონცხის სამხრეთ ნაწილში მდებარე დიუს რაიონზე იყო მიმართული.

ოპერაცია ისევ გაუგებრობით დაიწყო — ჯანმანკარში ინდოეთის საჰაერო ძალების დანაყოფებმა ინსტრუქ-

ცია მიიღეს, რომ საპაერო შეტევა სახმელეთო ძალების გამოუძახებლად არ ჩაეტარებინათ. ვინაიდან სახმელეთო ძალებთან კავშირი დაიკარგა, 18 დეკემბრის დილით სარდლობამ საპაერო დარტყმების დამოუკიდებლად მიყენება გადაწყვიტა. მრავალმხრივი დანიშნულების 4 ავიაგამანადგურებელი Toofan-ი (ფრანგული MD.450 Ouragan-ი) ათასგერეგნიანი საბომბო დატვირთვით ჯამანგარიდან პირდაპირ დიუს აეროდრომიმსკენ გაფრინდა. თვითმფრინავების წყობის ლიდერმა ხმელეთზე დასაბომბი აეროდრომის გარშემო თეთრი დროშები დააფიქსირა და ჯონა, პორტუგალიელთა გარნიზონი დანებებას აპირებდა. მისი ბრძანებით თვითმფრინავებმა ბომბები ზღვაში ჩაყარეს და ბაზაში დაბრუნდნენ. სინამდვილეში „თეთრი დროშები“ ადგილობრივ მცხოვრებთა სარეციხე ყოფილა, რომელიც გასაშრობად აეროდრომის ლობებზე იყო გადაკიდებული.

პორტუგალიელთა გარნიზონი სალანჯარის ბრძანების შესრულებას განაგრძობდა და დანებებასაც არ აპირებდა. ინდოელებმა იმავე დღეისთვის შესასრულებლად თვითმფრინავები ისევ გაგზავნეს. აშკერად დიუს აეროდრომზე საფრენი ბლიკი, პარივის კოშკი, რადიო და მეტეოსადგურები დაბომბეს. დაახლოებით იმავე დროს, 4-მა Vampir-მა დიუსთან სწრაფი სვლით მიმავალი პორტუგალიელთა კატარა შეამჩნია და თვითმფრინავებმა ქვემოთისა და რაკეტების ცეცხლით კატარა ჩამიბეს.

ინდოეთის პრემიერ-მინისტრი
 ჯავაჰარლალ ნერუ



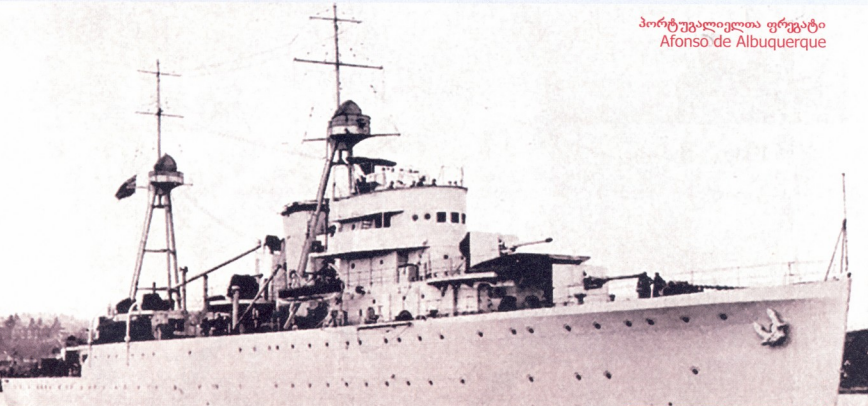
ბრომლა ზღვაზე

საპაერო უპირატესობასთან ერთად ინდოეთმა მზრუნა ზღვაზე უპირატესობის მოპოებაზეც და ამისთვის 4 საზღვაო ტაქტიკური ჯგუფი ჩამოაყალიბა: სახმელეთო ჯგუფში შედიოდა კრეისერი Mysore, ფრეგატები Trishul-ი, Betwa, Beas-ი და Cauvery; დამრტყმელ ჯგუფში კრეისერი Delhi, საესკადრო ნადმოსანი Rajput-ი, ფრეგატები Kuthar-ი და Khukri; მტრალაფი ხომალდების ჯგუფში Cannanore, Karwar-ი, Kakinada და Bimlipathan-ი; უზრუნველყოფის ჯგუფში მცურაფი სახელოს-

ნო Dharini; ამ არმადასთან საბრძოლველად პორტუგალიელებს ფრეგატი Afonso de Albuquerque, 3 სწრაფმაული საპატრულო კატარა და 5 საეჭური გემი ჰყვდათ. ფრეგატის შეიარაღება ოთხი 120 მმ-იანი მოძველებული ქვეყებისა (სროლის სისწრაფე წით-2 გასროლა) და ექვსი (მ.შ. 4 საზენიტო იყო) 76 მმ-იანი ქვემტისგან შედგებოდა.

კახტანზ კაპანამ
 ბრიგადის გენერალი, გენერალური შტაბის ვიწველი უფროსი
 (დასასრული შემდეგ ნომერში)

პორტუგალიელთა ფრეგატი
 Afonso de Albuquerque





ჩინგიზ-ყაენი

1162-1227



ქრონოლოგია

- * 1162 — დაიბადა მონღოლეთში.
- * 1194 — უწოდეს „სამყაროს დიდი მპრძანებელი“.
- * 1202 — დაპარტყა თათრები.
- * 1206 — გაიმარჯვა სამოქალაქო ომში.
- * 1215 — დააპყრო პეკინი.
- * 1218 — შეიჭრა დასავლეთ ჩინეთში.
- * 1220 — ააოხრა სამარყანდი.
- * 1222 — შეიჭრა რუსეთში.
- * 1224 — ცენტრალურ აზიაზე კონტროლი დაამყარა.
- * 1226 — ევითულ მდინარესთან ბრძოლაში ამპოხება ჩაახშო.
- * 1227 — 18 აგვისტოს დაიღუპა.

დამაარსებელი იმპერიისა, რომელიც სამხრეთ-აღმოსავლეთით კორეიდან იწყებოდა და დასავლეთით, პოლონეთით მთავრდებოდა, სამხრეთით ვიეტნამს მოიცავდა, ჩრდილოეთით კი არქტიკის ოკეანეს, იყო ჩინგიზ-ყაენი, რომელმაც თავი მონღოლთა ურდოებით დაამახსოვრა ევროპის ნაწილს. თუმცა მსოფლიო მხოლოდ ხმლით არ დაუპყრია, არამედ უარგად ორგანიზებული სამხედრო კამპანიებით გაბატონდა აღმოსავლეთზე.

დევნილობაში

მისი დაბადების თარიღად ხან 1155 წელს, ხან 1167-სა და ხანაც 1162 წელს მიიჩნევენ; ეს უკანასკნელი უფრო სარწმუნოდ არის მიჩნეული. ლეგენდის თანახმად, ახალშობილს მუჭში სისხლის კოლტი ჰქონია. მამამისი მონღოლთა წინამძღოლი ესუგეი აყო, რომელმაც შეიღწა თემუჩინი დაარქვა, საერაულოდ, თათართა ბელადზე გააძეგების შემდეგ.

როდესაც თემუჩინი ცხრა წლის იყო, მამამისი მოწამლეს, თვითონ კი დედასთან ერთად განდევნეს. დედა შეიღმა სასტიკი ზამთარი გამოიარა,

მერე კი თემუჩინი დაატუსაღეს და კისერზე ხის საეკლური დაადეს. მან ეს თავისი ზედამხედველების საწინააღმდეგოდ გამოიყენა და როდესაც მისი დამტუსაღებლები ქეიფობდნენ, გაიპარა.

როდესაც თემუჩინის ცოლი მოსტაცეს, მან შეზობელი ტომის ბელადს თოდურულს სთხოვა დახმარება. მათ თემუჩინის გაფანტული ხალი გააერთიანეს და 1194 წელს მას „სამყაროს დიდი მპრძანებელი“ — ჩინგიზ-ყაენი უწოდეს.

ძინების დინასტიამ პეკინში მონღოლებს თურქ-თათართა შეტევებისაგან

მონღოლებისა და ვეპროსნების ბრძოლა



დაცვა სიხოვად. თორღულთან ერთად ჩინგიზ-ყაენმა გამაგრებულ ქალაქებს შეუტია და დას. მონღოლეთს დაებატრინა. შემდგომ თორღულს წაეყიდა და სამოქალაქო ომში გაიმარჯვა.

**კალთა
კონსოლიდაცია**

ჩინგიზმა ძლევაშისილი ვარი შექმნა. როგორც კუნთა ბელადმა ატილამ 700 წლის წინ, მან მებრძოლები ათ ესკადრონად დაყო, თითოში ათი ასეულით, მათ შორის ათი მხედრის ათი ერთეული იყო. შეთავრებს ოჯახური კლანების მიხედვით ნიშნავდა და დისციპლინასაც შეკაცრად იცუდუნენ. სწრაფი, მობილური ერთეულები მოისარ ცხენოსნებს, მსუბუქ და მძიმე კავალერიას აერთიანებდა. მათ ტყევის ჯგუფში იცუვდა და ხელთ შუბები და ხმლები ეყვრაო.

რაკი ძინთა დინასტიამ დახმარებისათვის მიმართა ჩინგიზს, მან იფიქრა, სამეფო ხელისუფლება სუსტი იქნებო. ამიტომ 1208 წელს ჩინეთზე მიიტანა იერიში და დიდი კედელი გაარღვია, ხოლო 1215 წელს ჰეიხენცა აიღო. ამის შერე დასაუღლით გაეშურა. მონღოლთა ყოფილი მტერი თულუქი იქ თურქული ტომების წინამძღლით გამხდარყო. ჩინგიზ-ყაენმა მონღოლთა 20-კაციანი არმია თურქული ტომების შუესა და გააჟღეტინა, მანვე მოკლა თულუქებიც 1218 წელს და მისი მიწები თავისი შზარდ იმპერიას შეუერთა. იმავე წელს დაეცა კორეის ნახევარკუნძულიც.

ჩინგიზ-ყაენს ზვარაზმთა სამეფოსთან საუკურო ურთიერთობის დაიკარება სურდა, მაგრამ როდესაც ემისრები დაუხიციეს, ბუხარასა და სამარუანდში საუკურო ცენტრები დაარბია. ამის შერე შეიჭრა დღევანდელი ირანში, ერაყსა და თურქესტანში, დაიმორჩილა პაკისტანი და ჩრდილოეთი ინდოეთი და 1222 წელს რუსეთში შეიჭრა.

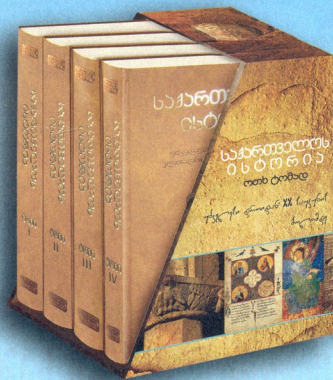
მაჰმადიანებზე ბატონობა იმით გაიმყრა, რომ მათ რწმენას პატრეით მოკეიდა და სულიერი ლიდერები ბეგარისგან გაათავისუფლა, ხოლო ამბოხებული ქალაქების მოსახლეობა სპარჩინდად შემუსრა. 1226 წელს ისევ სამრეხითი მოუღდა წასვლა, რადგან სი-სიას სამეფო ამბოხდა, რომელიც ყვითელ მდინარესთან ბრძოლაში ჩაახშო. უკვე 60 წელს მიტანებული მოადღვერო ზაფხულს ლაშქრობაში დაიღლუბა. მისი ცხედარი მონღოლეთში

**საქართველოს ისტორია ოთხ ტომად
შპქველისი დროიდან XX საუკუნის ზოლომად**

**გიითხველითა თხოვნიით
ოთხტომეული მისაგამდ დანიბაქდა**

წინგის ავტორებო

მარია ლორთქიფანიძე, გონის მებრძველი
ანდრია აზმაძე, დავით რუსხელნიშვილი
და სხვებო.



იმონი
საქართველოს
ისტორია
შენს თაროში!

სასარშქრა
გამოცემა

ფასი
59.99

ლოამზად ილუსტრირებულო, უნიკალური ფოტო მასალოთ

იკითხეთ წიგნის ვალაზიხაში!



დააბრუნეს საიდუმლოდ დასაქრძალავდ. ყაენის ტახტზე მისი ვაჟი უგუღელი ავიდა და როდესაც ნინსია-ხუეი ამბოხდა, მან ქალაქი დაიმორჩილა და მამის ნაბრძანებისამებრ მოსახლეობა გაჟღილა.

ჩინგიზ-ყაენის შვილებმა და შვილიშვილებმა უზარაზარი იმპერია კიდევ 150 წელი შეინარჩუნეს.

**პარიმრის
ვინოვქველოვანი
პოვენიტაბი**

● როდესაც ჩინგიზ-ყაენი 1206 წელს ჩრდილოეთ ჩინეთში შეიჭრა, მისხვდა, რომ მის მხედრებს ქალაქში ბრძოლა დიდად არ ემარჯვებოდაო, იმხანად ზომ მონღოლეთში მოსახლეობის მომთაბარეობის გამო ქალაქები არ

არსებობდა. ამიტომ ისევე ჩინელი ინჟინრების დაქირავებამ მოუწია სააღყო ბრძოლისთვის. წესად შემოიღო მონღოლურ ჯარში უცხოელი სპეციალისტებისა და ხელოვნების დაქირავება.

● როდესაც სი-სიას სამეფო აჯანყდა, ჩინგიზ-ყაენს წელიწადი დასჭირდა საპასუხო დარტყმისთვის მოსაშზადვლებად. მან დაზამორებას დაუცვალა, რომ ჯარს გაყინულ მდინარეებზე შესძლებოდა გადასვლა. 1226 წელს ყვითელ მდინარესთან ბრძოლაში ტანგუტი მოემორები ყინულზე გაიტყუა, შერე მათი კავალერია მშვილდოსნებს გააწყვეტინა, ხოლო გადარჩენილები — მხედრებს.

მოაშზადა
ლევან ინასარიძემ



პარაშუტები



საკაერო დესანტი — ახალი საჯარისო შენაერთი

(გაერძელება, დასაწყისი იხ არსენალი N8)

ვეროპაში მეტ-ნაკლებად საიმედო პარაშუტი მხოლოდ 1915 წელს შეიქმნა. თუმცა თვითმფრინავებზე მათი განლაგებისა და უშუალოდ ადამიანზე ფიქსაციის პრობლემა კვლევა გადაუჭრელი დარჩა, ხოლო ვაირანტა სიმარჯვის მიუხედავად, მსხვერპლის რაოდენობა არა და არ მცირდებოდა. პირველი მსოფლიო ომის დროსაც კი მებრძოლმა მხარეებმა პარაშუტების აქტიური გამოყენება მხოლოდ 1916 წლიდან დაიწყეს. პირველები გერმანელები და ინგლისელები იყვნენ.

ლუფტვაფეს მფრინავები 1913 წელს ოტო ჰაინიკის შექმნილ პარაშუტებს იყენებდნენ. ტომარა მასში მოთავსებული პარაშუტით მფრინავზე კამრით იყო დამაგრებული, ხოლო გუმბათის გახსნას კი ფიუზელაჟზე დამაგრებული გრძელი გვარლი უზრუნველყოფდა.

გაფრენის წინ მფრინავი გვარლის

ერთ ბოლოს ფიუზელაჟზე ამაგრებდა. თვითმფრინავიდან გადმოხტომის შემდეგ გვარლი იჭიმებოდა და ტომარაზე დამაგრებული მეორე ბოლოს პარაშუტის გუმბათი გამოჰყავდა.

ბრიტანელი კლატროპის კონსტრუქციის პარაშუტებიც იძულებითი გახსნის სქემით მუშაობდა.

ვეროპასთან შედარებით ატლანტის ოკეანის გადაღმა პარაშუტები გვიან გაიხსენეს. 1918 წელს ამერიკის არმიის სახსრებით პარაშუტისტიკისა და ინჟინრების ჯგუფი ჩამოყალიბდა. მისი ხელმძღვანელობა ერიკ პოფმანმა იკისრა და მასთან ჯგუფში ასევე ფელიქს მსიტი (ინჟინერი) და მფრინავი ლესლი ირეი (შემდგომ ის კომპანიის ხელმძღვანელი გახდება) ირიცხებოდნენ.

1920 წლის მაისში სიძტმა საკუთარი კონსტრუქციის ადამიანის ზურგზე დასამაგრებელი ზურგჩანთის ტიპის საავიაციო პარაშუტზე ამერიკული პატენტები მიიღო.

სიძტის პარაშუტი ინოვაციურობით არ გამოირჩეოდა, მაგრამ ის პირველი

იყო, რომელსაც მცირე ზომის დამატებითი პარაშუტი ჰქონდა. თვითმფრინავიდან გადმოხტომის შემდეგ ძირითადი გუმბათის გახსნას სწორედ ის უზრუნველყოფდა.

პრაქტიკაში სიძტის გამოკონება 1919 წლის 28 აპრილს ლესლი ირეიმაც გამოცადა. ძირითადი პარაშუტი მას ზურგზე, ხოლო მეცხელზე, პატარა ჩანთაში კი სათადარიგო ჰქონდა დამაგრებული. სხვათა შორის, იქამდე სათადარიგო პარაშუტის გამოყენება ფიქრად არავის მოსვლია.

ირეინი თვითმფრინავიდან 500 მ სიმალიდან გადმოხტა და დაახლოებით 300 მ თავისუფალი ვარდნით იფრინა, შემდეგ პარაშუტი გახსნა და მიწაზე დაეშვა.

პარაშუტი საიმედოდ „მუშაობდა“ და 1919 წლის ივნისში გამოშვებულებმა აშშ-ის არმიისგან 300 ცალის დაშვადებაზე პირველი შეკვეთა მიიღეს.

სამი წლის შემდეგ ამ პარაშუტმა მფრინავ ჩარლზ პარისის სიცოცხლე შეუნარჩუნა. ამერიკელი სამხედროები

მის ეფექტურობაში კიდევ ერთხელ დარწმუნდნენ და 1923 წლის იანვრის თვის ანგარიშში სამხედრო ავიაციაში მფრინავის სამტატო აღჭურვილობაში შევიდა.

30-იან წლებში ამერიკაში ფრმა Irvin-ის პარაშუტების წარმოებაში მონაპოლისტი გახდა. მკორე მსოფლიო ომის დროს მის პარაშუტებს არა მხოლოდ ამერიკელი, არამედ ბრიტანელი მფრინავებიც იყენებდნენ.

რუსეთში კატვლინოვის წარმატების მიუხედავად, მეფის მთავრობა პარაშუტებს სექტიკურად უყურებდა. დანტერესება ამ გამოგონებით მხოლოდ 1918 წელს, ხელისუფლებაში ბოლშევიკური მთავრობის მოსვლის შემდეგ მოხდა. იმავე წელს ყუკუკის ხელმძღვანელობით მოსკოვში „მფრინავი ლაბორატორია“ გაიხსნა, სადაც სხვადასხვა ტიპის პარაშუტი როგორც მანქანე, ასევე პაერში გამოიცადა.

ახალი ნიმუშების გამოგონების გარდა მიმდინარეობდა უცხოური წარმოების პარაშუტების დეტალური შესწავლა და სხვადასხვა პარამეტრის კონტროლი პარაშუტებს ადარებდნენ. მოწინააღმდეგე ფრანგული ფრმა „ჟოკ-მესისა“ და ამერიკული წარმოების პარაშუტებმა დამსახურა.

20-იანი წლების შუახანებიდან თვითმფრინავების მზარდმა სიჩქარეებმა და სამანერო შესაძლებლობებმა გადმოხტომის პირობები გაართულა. მანამდე არასამტატო ვითარებაში მფრინავები თვითმფრინავის ბორტიდან ხტებოდნენ. დაბალ სიჩქარეზე ის საკ-

მაოდ მარტივი იყო, 150-170 კმ/სთ- სიჩქარეზე კი პრობლემა წარმოქმნილია.

1921 წელს საბჭოთა კავშირში პარაშუტების გამოყენება აიკრძალა. საპაერო ბურთიდან გადმოხტომისას ერთ-ერთ აერონავტს პარაშუტი არ გაეხსნა, რადგან ის საკმოდ ძველი გამოდგა. მაგრამ სამხედრო ხელმძღვანელობამ ეს არეუმენტი მსჯელობაში არ მიიღო და აკრძალა 6 წელი მოქმედება.

ვევლაფერი ერთმა შემთხვევამ შეცვალა. 1927 წლის 25 თვისს მფრინავ-გამომცდელი მიხაილ გრომოვი ახალ გამანადგურებელს ცდიდა და სხვადასხვა მანერის შესრულებისას თვითმფრინავი შტოპორში ჩავარდა. გრომოვი მიხვდა, რომ თვითმფრინავი განწირული იყო და შტოპორის 22 ბრუნის შემდეგ პარაშუტი გადმოხტა. სხვათა შორის, იმ გაუერნის წინ გრომოვმა პარაშუტი მეგობრის რჩევით წაიღო.

რამდენიმე თვის შემდეგ იმავე სიტუაციაში კიდევ ერთი რუსი მფრინავ-გამომცდელი აღმოჩნდა და განწირული თვითმფრინავიდან ისიც პარაშუტი გადმოხტა. ამ ორმა შემთხვევამ სსრკ-ის სამხედრო ხელმძღვანელობას ექსის წლის წინ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე უარი აიქმეცინა.

ამიერიდან სამხედრო მფრინავების მეცადინეობებში სპეციალური ფსიქოლოგიური კურსიც შევიდა. კურსანტებსა და უკვე გამოცდილ მფრინავებს სპეციალურ ვარჯიშებს უტარებდნენ

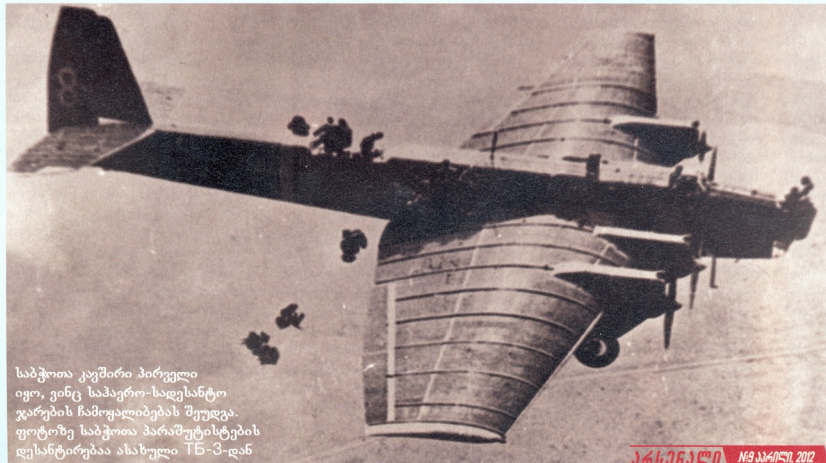
და სხვადასხვა სიტუაციაში თვითმფრინავიდან გადმოხტომის მეთოდიკას ასწავლიდნენ.

იმ პერიოდში სსრკ-ში პარაშუტებს მხოლოდ ერთი, მოსკოვში არსებული ფაბრიკა აწარმოებდა. ამიტომაც პარაშუტების ყიდვა საზღვარგარეთ გადაწყდა. ის საქმე 1926 წელს შექმნილ სამხედრო-საპაერო ძალების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტს დაეკვალა და საფრანკეთიდან — „ჟაკუეს“, დიდი ბრიტანეთიდან — „ჟოარის“, ააპონიიდან — „ნანაკას“, ამერიკიდან კი „გომანისა“ და „ირეინის“ ფირმების პარაშუტები შემოვიდა.

რა თქმა უნდა, სპეციალისტებმა ვევლა დეტალურად შეისწავლეს და სანტერესო დეტალები გადაიღეს კიდევ. შემდეგ უცხოურმა ნიმუშებმა საბჭოური ანალოგების სრულყოფაში დიდი როლი ითამაშა.

შეიცვალა პარაშუტებისადაც დამოკიდებულება და 30-იან წლებში საპარაშუტო საქმის პოპულარიზაციის მიზნით სსრკ-ში სპეციალური ორგანიზაციაც კი ჩამოყალიბდა. ის კადრების მომზადებითა და პარაშუტისმის პროპაგანდით იყო დაკავებული. წმინდა სამხედრო დანიშნულების გარდა, ის პარაშუტების სპორტული მიზნით გამოყენებასაც ემსახურებოდა. 1934 წელს სპორტმსენებისთვის „სსრკ-ის საპარაშუტო სპორტის ოსტატის“ წოდებაც კი დაეწედა.

სამხედროები მიხედნენ, რომ პარაშუტების გამოყენება განწირული თვით-



საბჭოთა კავშირი პირველი იყო, ვინც საპაერო-სადესანტო ჯარების ჩამოყალიბებას შეუდგა. ფოტოზე საბჭოთა პარაშუტისტების დესანტურებაა ასახული TB-3-დან



ვევლაფერთან ერთად, საჰაერო დესანტის გადმოსვლასთან მოულოდნელობის დიდი ფაქტორი ახლავს თან

მაილწია და მათ განკარგავენ 18 თვითმფრინავი იყო.

1936 წელს საბჭოთა კავშირში მე-დესანტელების მონაწილეობით პირველი მასობრივი სამხედრო სწავლებები ჩატარდა. მისთვის შემოგარენში გამართულ მანევრებზე ერთ ჯერზე თვითმფრინავებმა 1800 მედესანტე გადასახეს. საბჭოთა სამხედრო ხელმძღვანელობა პარაშუტისტებით ძალიან მოხიბვდა, მათი აზრით, მომავალ ომებში გადაწყვეტ როლს სწორედ უცნობად გადახსნილი მასიური საჰაერო დესანტი ითამაშებდა, ამიტომაც ამ შენაერთზე ფული უზვად იხარჯებოდა.

1939 წელს, მეორე მსოფლიო ომის წინ, სსრკ-ს მსოფლიოში ვევლაზე მრავალრიცხოვანი, 18-ათასიანი საჰაერო-დესანტო ჯარი ჰყვოდა.

სულ ძალი საბჭოეთმა თავისი მედესანტეები რეალურ საბრძოლო პირობებში გამოიყენა. 1939 წლის თებერვალში ფინეთთან ომის დროს ხუთი ძირითადი და რამდენიმე ათეული მეორეხარისხოვანი ობიექტის დასაკავებლად საჰაერო დესანტი გადაიხსნა. დესანტიერებმა საძი ბრივად მონაწილეობდა, მაგრამ არასწორი დაგეგმვის გამო მოულოდნელობის ვეფქტი დაიკარგა. როულ მეტეოპირობებს სხვადახსება ნაწილის შეუთანხმებელი მოქმედებაც დაემტა. ვარდა ამისა, ოპერაციის დაგეგმვის წინ რუკებს არც გადახსნის ადგილის რეალიფივის შესწავლით შეუქმნებიათ თუ. ფინელებმა საბჭოთა პარაშუტისტები ადვილმა მოაქციეს და გაანადგურეს.

ამ მარცხის შემდეგ ფინელებთან ომში პარაშუტისტები მხოლოდ ქვეითების სახით მონაწილეობდნენ.

გაცილებით უკეთესი შედეგი ჰქონდა 1940 წელს მედესანტეთა მონაწილეობას რუმინული ბესარაბიის დაკავების დროს. რუმინეთში შეჭრის წინ მისი საზღვრების განსწვრვ მსხვილმასშტაბიანი სწავლებების მოტვივთ ვარების კონცენტრაცია განხორციელდა და მნიშვნელოვანი ობიექტების დაბომბვის შემდეგ მათ ოვზე დესანტი გადასდებოდა, რომელიც ძირითად ძალების მოსვლამდე პრიონციებს გაამაგებდა.

1940 წლის 29 თვისის პირველი მასიური საჰაერო დესანტი — 1370 პარაშუტისტი გადასახეს. ქარმა პავრში მედესანტეები დიდ ფართობზე გაშალა, მაგრამ რუკებმა ძალების თვითმფრინე მინერ შემდგომ და ქლავი ტერითანვ ვალი რამდენიმე საათში აივუს.

ალექსანდრე ავბაშიძე

(გარემელება შემდეგ ნომერში)

მფრინავიდან გადმოხტომასთან ერთად მოწინააღმდეგის ზურგში მცირე დეერსიული ჯგუფების ან ხულაც ასეულის გადახსნისთვის გამოდგებოდა.

მგავსი აზრი სხვა ქვეყნებში, მათ შორის ამერიკასა და გერმანიაშიც გაწნდა, მაგრამ 1931 წელს საბჭოთა კავშირი პირველი იყო, ვინც სრულიად ახალი საჯარისო შენაერთის, საჰაერო-სადესანტო ვარების ჩამოყალიბებას შეუდგა.

მისი უპირატესობა სხვა დანაყოფებთან შედარებით აშკარა იყო, — პავრინდან მოწინააღმდეგის ოვზე კბილებამდე შეიარაღებული რამდენიმე ასეულის გადახსნას მოულოდნელობის დიდი ფაქტორი ახლდა და ამ გზით ხიდების, რკინიგზის სადგურების, აეროდრომებისა თუ მტრის ზურგში არსებული სხვა ობიექტების ძალზე მცირე დროში დაკავება იყო შესაძლებელი.

მგავსი იდეები სამხედროებს ვერ კიდევ პირველ მსოფლიო ომში ჰქონდათ იყო შემთხვევები, როდესაც ფრანგებმა, გერმანელებმა და ინგლისელებმა დეფრანტების დესანტი ფორსითის ხაზის გადამდა აეროპლანების დაჯდომის გზით გადასახეს, მაგრამ დესანტიერებულთა რაოდენობა 3 კაცს არ აღემატებოდა.

20-იანი წლებისთვის საჰაერო გზით ვარების გადაყენის ვევლაზე დიდი გამოცდილება ბრიტანელებს ჰქონდათ და

მრავალრიცხოვან კოლინიებში წესრიგის სწრაფად დამყარებისთვის თვითმფრინავებით მცირე შეიარაღებული რაზმები გადასეუვდათ.

1930 წლის ზაფხულში სსრკ-ში ვორონევის მახლობლად მოხალისეებისგან შემდგარი პირველი სადესანტო რაზმი ჩამოყალიბდა. 2 აგვისტოს მოსკოვის სამხედრო ოლების სწავლებისას თვითმფრინვიდან 12-კაციანი დესანტი გადასახეს. დაჯდომის შემდეგ, პარაშუტისტებს საძი ბიპლანინდ კონტენერებით იარაღი და ტყვია-წამალი გადაუყარეს. მსოფლიო პრაქტიკაში ეს საპარაშუტო დესანტის პირველი შემთხვევა იყო.

ძალიე ნათელი გახდა, რომ მფრინავებსა და მედესანტეებს სხვადახსება პარაშუტი სჭირდებოდათ. მფრინავისგან განსხვავებით, რომელიც პარაშუტე გადარჩენის მიზნით იფენებს, მედესანტე მისი საშუალებით ბრძოლაში ერთეუბა. შესაბამისად, თვითმფრინვიდან ის სრული ადპურეობითა და შეიარაღებით ხტება. ვარდა ამისა, მედესანტეებს ტყვია-წამლისა და ზოგჯერ საკვების მარაგიც სჭირდება. აქედან გამომდინარე, დიდი წონის გამო სადესანტო პარაშუტე უფრო დიდი დატვირთვა მოდის. ვარდა ამისა, ერთჯერადი გამოყენების პირობიდან გამომდინარე, მისი წარმოება აიფი უნდა იყოს.

1931 წლისთვის სსრკ-ში სამხედრო პარაშუტისტთა რიცხებმა 480 კაცს



კომანჩები სამხრეთ დაბლობების მკაცრელები

აშშ-ის ისტორიაში კომანჩები ერთ-ერთ ძლევამოსილ ტომად ითვლება. ისინი განუყოფელი მხედრები, მამაცი მებრძობი და ბიზონებზე კარგი მონადირეები იყვნენ. შემთხვევითი არ არის, რომ ხშირად ინდიელი მეომრის სტერეოტიპად სწორედ კომანჩია წარმოდგენილი.

როკის მთიანეთის ჩრდილოეთიდან ხანგრძლივი მიგრაციის შედეგად 1750 წლისთვის კომანჩები თანამედროვე აშშ-ის სამხრეთ დაბლობებზე დასახლდნენ. სწორედ ამ ტერიტორიაზე მაღალეხს არანახულ სიძლიერეს და ისტორიაში შევიდნენ როგორც სამხრეთ დაბლობების ერთობირუნული მბრძანებლები.

XVII საუკუნეში კომანჩებმა დაიწვეს ესპანელი ახალმოსახლეების მიერ ამერიკაში ჩამოყვანილი ცხენის ინტენსიური მოშინაურება.

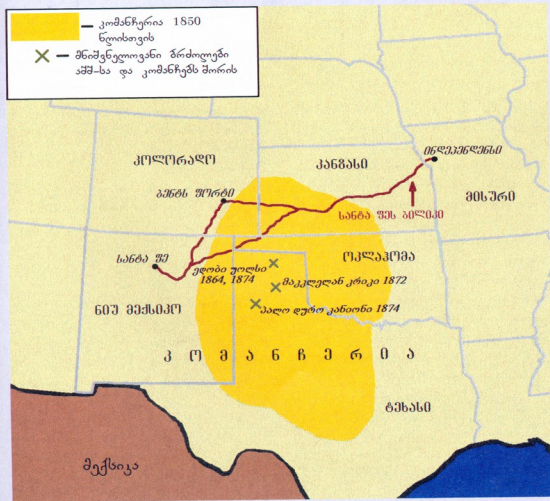
1700-იანი წლების დასაწყისისთვის კომანჩები უძლიერესი ნომადური კულტურის ხალხად ჩამოყალიბდა. ცხენი გახდა მათი ყოველდღიური ბის განუყოფელი ნაწილი.

ამავე პერიოდში გაჩნდა კომანჩი ცხენოსანი მეომრის ფენომენიც. ცხენის კულტურის საშუალებით კომანჩებმა თვითონი სამხედრო პოტენციალი განავითარეს და რეგიონში დომინანტური პოზიცია დაიკავეს.

სამხრეთ დაბლობებზე დასახლებულმა კომანჩებმა მალე გააერთიანეს თვითონი გაულები საკომოდ დიდ ტერიტორიაზე, რომელსაც შემდგომში „კომანჩერა“ ეწოდა. კომანჩერა მოიცავდა თანამედროვე შტატების: ნიუ-მექსიკოს აღმოსავლეთის, კოლორადოს სამხრეთ-აღმოსავლეთის, ცენტრალურ ტეხასსა და დასავლეთ ოკლაჰომას.

კომანჩერა დიდხანს შეუცვლია იყო როგორც სხვა ინდიელი ტომებისთვის, ასევე ესპანელი თუ ამერიკელი ახალმოსახლეებისთვის. კომანჩების ტერიტორიაზე გავლა ან დასახლება სახიფათო იყო.

მესობელ ტომების დაბრინისპირებებს შორის აღსანიშნავია კომანჩების ბრძოლა არანაკლებ ძლიერ აპაჩებთან.



1. კომანჩების მოკლე შვილი. შვილით სროლა მოსახერხებელი იყო გაჭენებულ ცხენზე მჯდომი მეომრისთვის

2. ისრები.

3. ხის შუბი, სიგრძის დიპაზონი 2,4 — 4,3 მეტრი. ტრადიციულად შუბის წვერი იყო მყარი ხისგან ან მიმაგრებული ჰქონდა წინწვეტებული კაჟის ქვა. მოგვიანო პერიოდში კომანჩები ნიუ-მექსიკოს ესპანელი ახალმოსახლეთაგან შეძენილი ლითონისგან ამზადებდნენ შუბის თავებსა და ტომპაკების პირებს.

4. ხელნართული ბრძოლისთვის კომანჩები იყენებდნენ ბიზონის ტყვიისგან დამზადებული ელასტიკური ტარის მქონე საბრძოლო კვერთხს, რომელსაც წინწვეტებული ქვის თავი ჰქონდა.

5. ხელნართული ბრძოლებისთვის კომანჩი მეომარი განუყოფელი იარაღი იყო ლითონისპირიანი ტომპაკი.

6. ბრძოლებისას კომანჩები იყენებდნენ მოკლეპირიან და ძალიან ბასრ დანებს.

7. კომანჩი მეომრების საბრძოლო არსენალის ერთ-ერთი უმთავრესი ატრიბუტი იყო ბიზონის მკერდით ტყავისგან დამზადებული ფარი. მტრის ისრების უკეთ ასახვლებად ფარის გარე მხარე იყო ამოზნექილი.

ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ ტოლფასი სამხედრო პოტენციალის მქონე ტომები და მათი კონფლიქტი გარდამავალი უპირატესობით მიმდინარეობდა.

აპაჩების ტერიტორიები დასავლეთიდან ესაზღვრებოდა კომანჩერიას. მართალია, აპაჩები მომთაბარენი იყვნენ, მაგრამ მათთან ცხენის კულტურა არ იყო ისეთი მძლავრი, როგორც კომანჩებთან. ამიტომაც ვაკუუმზე აპაჩებს კომანჩების დამარცხება უჭირდათ. სამაგიეროდ, მოთას და კანონებში აპაჩები შეუდარებელი იყვნენ.

XVIII საუკუნის შუა პერიოდისთვის კომანჩებმა აპაჩები თანდათანობით შეაიწროვეს, სადავო ტერიტორიებიდან განდევნეს და კომანჩერიამ ნიუ-მექსიკოს ადონსაულებით დაბლობებიც მოიცავა. ამ საზღვრის იქით კი, მთიან მასივებში, აპაჩებმა შეუეჭო ციტილადე აქციუს თანამედროვე აშშ-ის სამხრეთ-დასავლეთის ეს რეგიონი.

კომანჩების მოკავშირე ტომები შაიენები და კაიოვეები იყვნენ. გაერთიანებული ეს ტომები დიდ სამხედრო ძალას ქმნიდნენ.

უკვე XIX საუკუნეში აშშ-ს სამ-



ხედროების დაპირისპირება კაიოვა-შაიენები-კომანჩებთან უფროებს სამხედრო კამპანიად გადაიქცა.

1800 წლის დასაწყისისთვის კომანჩების ტომმა ძლიერების პიკს მიაღწია, საბოლოოდ დაამარცხა მუხობელი ტომები, შეიჭირა ესპანელი ახალმოსახლეები და პუეებლოს ინდიელები, მოიხსნა აპაჩების საფრთხეც.

რეგიონში არ არსებობდა ძალა, რომელიც კომანჩერიას დაუპირისპირებოდა. კომანჩი მეომრების გამოჩენა შიმში ზარს სცემდა დაბლობის მუხობელ ტომებს, ფორტარის ზახის იეთიკლიან ახალმოსახლეებს.

ცალკეულ შემთხვევებში მეომრები რეიდებს კომანჩერიიდან ძალიან შორს — თანამედროვე მექსიკის ჩრდილოეთ ნაწილში აწყობდნენ. ასე რომ, კომანჩების ტომი თითქმის 150 წელი სამ-

ხრე დაბლობებზე ერთპირიონულად მმართველობდა. ამ პერიოდისთვის კომანჩების რიცხვი 20 ათასზე მეტ კაცს შეადგენდა.

XIX საუკუნის პირველ ნახევარში გამოჩნდა ძალა, რომელმაც თანდათან შეასუსტა კომანჩერიის ძლიერება და დაახლოებით 50 წელიწადში საბოლოოდ დაამარცხა. ეს ძალა აშშ-ის ხელისუფლება და არმია იყო.

20-30-იან წლებში სამხრეთ დაბლობებს ფორტარის ზახი მიუახლოვდა. ტეხასში თანდათან მეტე ახალმოსახლე ჩადიებს და 40-იანი წლებიდან აქ პოლიტიკურ პროცესები გააქტიურდა.

1845 წელს ტეხასი აშშ-ის რივით 28-ე შტატი გახდა. ამ მოვლენების შედეგად ტეხასის ამერიკული კოლონიზაცია გაძლიერდა. კომანჩერია თან-

დათან დასუსტდა, იგი უწინდებურად შეუვლი აღარ იყო.

კომანჩების ჩრდილოეთ ნაწილს კვეთდა ახალმოსახლეთა მოძრაობის ერთ-ერთი ცენტრალური არტერია — სანტა-ფეს „აბლიჯი“. „აბლიჯი“ 1821 წლიდან არსებობდა მისი ვაჭრობითი ვოკლფლოურად აღმოსავლეთიდან დასავლეთისკენ თეთრკანიანი ახალმოსახლეები მოძრაობდნენ.

ბუნებრივად, ეს კომანჩებისთვის არასასურველი, მაგრამ გარკვეულწილად მომგებიანიც იყო, რადგან ინდიელთა სანტა-ფეს მაგისტრალზე მოგზაურებისგან საყოფაცხოვრებო ნივთებს ყიდულობდნენ.

არსებობდა ეს სანტა-ფეს „აბლიჯი“ კომანჩებისთვის სახიფათო იყო. ამ მაგისტრალის შემოვლით ახალმოსახლეები სწრაფად იკავებდნენ კომანჩების ჩრდილოეთ ტერიტორიებს. ამიტომაც კომანჩები პერიოდულად თავს ესხმოდნენ სანტა-ფეს „აბლიჯეზე“ — მძაველ კოლონიებს, მაგრამ კომანჩებმა მამიკ ვერ შეაკვიეს ახალმოსახლეთა მოხეტიალეობა ნაკადი და ამ მაგისტრალმა კომანჩების ჩრდილოეთი რეგიონი მთარღვია.

კომანჩების ტომის მამაკაცის უმთავრეს საქმიანობად მტერთან ღირსეული ბრძოლა ითვლებოდა. კომანჩ მამაკაცს იმის მიხედვით ავაჯობდნენ, თუ რამდენად კარგი და სახელგაბანი მებრძოლი იყო. საინტერესოა, რომ სხვა ტომებისგან განსხვავებით კომანჩებში ხანში შესული მებრძოლი საპატიო სტატუსით არ სარგებლობდა. პირიქით, უწინაშელო წევრად ითვლებოდა, რადგან მას ბრძოლის ველზე გასვლა აღარ შეეძლო.

კომანჩებისთვის დამახასიათებელი იყო ბრძოლის სამი სახე: რეიდი, საომარი კამპანია და შურისძიების მძინით თავდასხმა.

რეიდის მიზანი ცხენების, პროდუქტისა და ტყვეების გატაცება იყო. რეიდები ზოგჯერ რამდენიმე ათასკილომეტრიან მარშრუტს მოიცავდა.

ყოველი რეიდის წინ საკმარის საკვებს იმარაგებდნენ. თავის დაზღვევის მიზნით რეიდში მებრძოლს რამდენიმე ცხენი მიაყვანდა. იმ შემთხვევაში, თუ რეიდის შემდეგ კომანჩებს მოწინააღმდეგე დაუდევრებოდა, ერთიანი რაზმი მცირე ჯგუფებად იშლებოდა, რითაც მდევარი გზას უხედავდა.

ტყვეებს კომანჩები უმეტესად იშვილებდნენ ხოლმე და ტომის წევრებად ღვდიდნენ. საომარ კამპანიაში კომანჩების სხვადასხვა ეთნოგრაფიული

ჯგუფი ერთიანდებოდა და ახალი სანადირო ადგილების მოსაპოვებლად სალაშქროდ მიდიოდნენ.

შესამე ტიპის ბრძოლის დროს კომანჩი შეიძლება დაღუპული თანატომელის, ნათესავის თუ ბელადის გამო მტერთან შურის იძიებდა.

ჩასაფრებული კომანჩები მტერს მოულოდნელად და სწრაფად ესხმოდნენ თავს. მტერს შეუძინებლად მიუხდლებოდნენ, მერე კი ცხენს ვეფინით მიუჭებდნენ და თან ცეცხლს ხსნიდნენ.

კომანჩები მეტოქეს შუადღისას ან გვიან, უთოვარი ღამით ესხმოდნენ თავს. ფორსიტობის ეპოქაში ისინი თავს ესხმოდნენ თეთრკანიან ახალმოსახლეთა საუკურო-სანადირო პუნქტებს, ფერმებს, ქალაქებს თუ რაჩიებს.

ზნორი იყო თვდასხმები სანტა-ფეს „აბლიჯეზე“ მძაველ პიონერთა კოლონიებზე. ახალმოსახლეები თავდასაცავად ოთხთავლებს წრიულად დააწყობდნენ განლაგებულ და ინდიელებს ცეცხლს უხსნიდნენ.

თავის მხრივ, კომანჩები სტანდარტულად მოქმედებდნენ — მჭიდროდ შეკრული მხედრების რიგები ოთხთავლებს წრეზე უტრიალებდნენ და თან ისრებსა თუ ტყვიებს უშენდნენ. კომანჩები ოთხთავლებს თანდათან უახლოვდებოდნენ. მას შემდეგ, რაც ახალმოსახლეთა თავდაცვის ხაზი შესუსტდებოდა, მებრძობი ტომანჩეებს, საბრძოლო კვერთხებს თუ დანებს მოიმარჯვებდნენ.

კომანჩები ახალმოსახლეთა საბოლოო გასროლებს ელოდებოდნენ და შემდეგ, ვიდრე ოთხთავლებში გამაგრებულები იარაღებს დატყენდნენ, ინდიელები მათ ხელჩართულ ბრძოლას უშარბავდნენ. ამ მომენტთან პიონერებს გადარჩენის შანსი აღარ ჰქონდათ.

კომანჩები ამკარა ფორტალურ შეტევებს (განსაკუთრებით აშშ-ის კარგად შეიარაღებულ სამხედროებთან) ერიდებოდნენ, რადგან ამ დროს ვიღ დაწაკავს განიცდიდნენ, ხოლო ბელადის დაღუპვა აბნეუდათ.

კომანჩებს არ ჰქონდათ პიონერების ხანგრძლივად დაკავების სტრატეგია. მებრძობი მიზბ-

ლურად მიძრაობდნენ და შეუძლიარ ხეობისმერ დროს უკან დაებრუნებ და სულ მალე მტრისთვის მოულოდნელად ისევ შეუტიათ. თუ საფრთხე ბანაკს ემუქრებოდა, მამანი კომანჩები დაცვის ხაზს იმ დრომდე არ ტყვედნენ, სანამ ქალები და ბავშვები უსაფრთხო ადგილას არ გაიხიზნებოდნენ.

1850-75 წლებში აშშ-ის ფედერალურმა სამხედრო ძალებმა კომანჩების წინააღმდეგობა მილიანად დაძლიეს. ფორტების მშენებლობამ, კარგად შეიარაღებული საკავალერიო პოლკების პატრულირებამ კომანჩებს არაერთ ბრძოლაში მძიმე დარტყმა მიაყვანა.

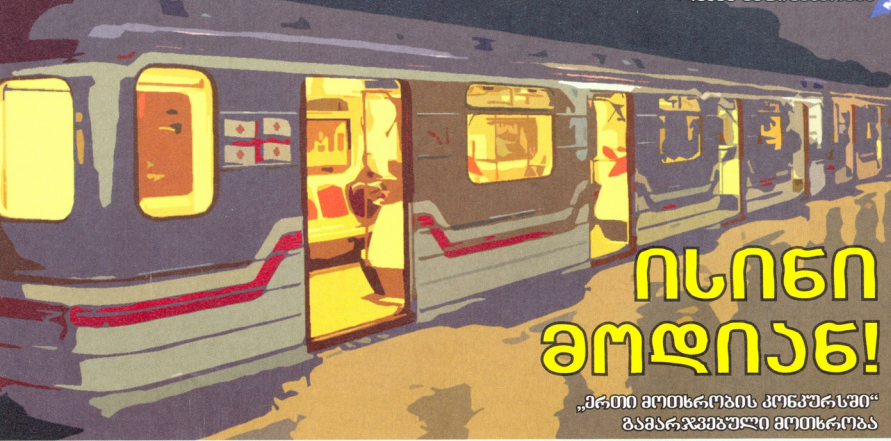
მედღარი წინააღმდეგობისა და არაერთ ბრძოლის მიუხედავად, კომანჩები მაინც დამარცხდნენ. ვარდა ამისა, ინდიელთა მდგომარეობა კატასტროფულად მიიყვანა კომანჩებისთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი ბიზონების განადგურებამ.

1875 წელს კომანჩების უკანასკნელი სამხედრო ლიდერი ქუანა პარკერი თავის რაზმთან ერთად აშშ-ის ხელი-სუფლებას ნახპარდა. კომანჩებრიამ არსებობა შეწყვიტა.

ბიხილ ბარნოვი

კომანჩი მებრძობი (XIX საუკუნის 70-იანი წლები).





ისინი მოდიან!

„მართალი მოდიან კაციო!“
გამარჯვებული მოთხრობა

„მართლა მოდიან კაციო!“ – მიუღო ხმით აბაღელა ჩვენ წინა მაგიდაზე მჯდომი კაცი, რომელსაც ხელში ჯერ ისევ ეჭირა ნახევრად საფეხ ბოკალი და აცახცახებული ხელიდან ლუღი ტალღა-ტალღა ეღვებოდა ნაცრისფერ პულკერზე.

ლუღხანაში, სადაც მე და ბარაკა ვისხედით, საკმაოდ ბევრი ხალხი იყო. მაგიდები კლიენტებს თითქმის მთლიანად დაეკავებინათ. ჩვენ წინ მჯდომი ხელაკაცანებელი კაცის მაგიდასთანაც ხუთი თუ ექვსი თანამეინახე იჯდა.

– არა, რას მოდიან, – მუუბნებდა ბარაკა, – რუსებს რომ თბილისში შემოსულა ნდომილათი, აგვისტომდე შემოვიდოდნენ.

თან ვატყობ, ჩემი არ იყოს, ამასაც ეშხევა, რომ ეშხინა, მაგრამ ათ-ათი ბოკალი გვაქვს აბეული, ჯერ მხოლოდ მივთხუნა ვწრუპავთ და როგორია, ადგე და წახვიდე ასე ლუღდაულეველი? არადა, ლუღხანიდან ხალხი იშლება, კაცი! იშლება ეს არა, გარბიან. აქეთ ხმაილდა ჩართულ ტელევიზორში სამხრეთიანი ბიპაკაცები ლაპარაკობენ და კი არ ლაპარაკობენ, მითქვამენ. „დაამალეთ, ხალხო, მოდიან ეს შობეპლადლები!“

რა დადემკლი, მართლა მოდიან, მეგონ!

რაღას ეზამქდით, ავითრეთ ჩვენც წელი, ლუღხანიდან სანამ გავიდოდით, ბარაკამ, – მოდი, სათითაო ბოკალი ვე-

რევე დავარახახით, იქნებ ვკვდებით ეს დედააფეთქებულიო.

დავარახახით და გავრბოართო პოი, რას გავრბოართო.. ქალაქში ისეთი პანხაია, „ჯეთიას“ შემქმნელებსაც კი რომ ვერ დაესხმებოდათ ცალკე სახლის ამბავი და ჩემები მაღარდებს, რადგან ეს რუსები თუ შემოვლენ, ჯერ ჩვენ უბანი უნდა გაიარონ და მერე დანარჩენი. ცალკე კიდევ მეც შემხინაა. რომელი გიორგი სააკაძე მე ვარ წერეთელზე ვართ და ჩვენს მაღლა ვერტმფრენები სულ გარდევარდმო დაბზუიან. ჩვენები არიან თუ ვისი, რას გაივებ? მობილურის ხაზებია თუ რაღაც უბედურება, რა თქმა უნდა, გადატვირთულია. ყველას მობილური აუჭირავს და დარეკას ცილილობს, მაგრამ შეიც არ მომიკვდევ..

სადარბაზობიდან, მალაზიებიდან, აფთიაქებიდან, საიდან აღარ გამობიან შემხინებული მოქალაქეები და ისეთი გნახისა, რას ამბობ.. მძლიობები მანქანებს ვერევე გადატვირთულ ქუჩაში აწერებენ, მანქანებს ვაზხევე ტრეებენ და ხალხის მასასთან ერთად ისინიც გარბიან, მაგრამ სად გავრბოართო, ჯერ კიდევ არ ვიცით ამ დროს ერთმა „კეგელიანიმა“ ძველბეჭური იერის ყმაწვილმა დაიძახა: „ხალხო, მეტროში შევიდეთ, ტოი!.. თუ დაგვიმობავენ, მეტროს არაფერი მოუყა“, თქმა იყო და ვეცით მეტრო „წერეთლის“ კიბეს და კი ჩავთრბინეთ, ჩავგორდით, ჩავხიხიდიო, ჩავსინალიდიო, ჩავჯლივინდიო და სულ ასე „ჩავ-ჩავებთ“ ჩავაწვიეთ პლტფორმამდე, სადაც ასეულობით

აღამიანი მოგროვიდიო და იქ უშვე ქუშმარიტი, ფრთავაშლილი კრულვისა და გინების კორიანტელი იდგა.

უხვთაეხი ვაფანიდან მკვეთრად მხროლდ სიტყვები: „ესინი“ და „ისინი“ მოისმოდა. „ესინი“, ბუნებრივია, საქართველოს მოთხოვნა იყო, „ისინი“ კი, შესაბამისად, რუსები. თუქცა ამ ორიდან რომელს უფრო ძალუქმად კრულვდნენ, ძნელად თუ გაავებდა ვინმე.

ამასობაში, ხალხი გვემატებოდა და გვემატებოდა. ბარაკამ ისიც კი მითხრა, ძალე უფრო ბევრი ხალხი მოვა, პლტფორმასზე ვეღარ დავდევებით და გვიარბში ხომ არ შევიდეთო. რა საამილია და, გვიარბები, სოროები და გვეით რამეები ბავშვობიდან მამხინებს და 90-იან წლებში, როცა შუა გვიარბში დენის გამორთვის გამო მატარებლის გაჩერება ჩვეულებრივი ამბავი იყო, ბებრუხანებიც კი რისკავდნენ ვაგონიდან ლიანდაგზე ჩასვლას და უახლოეს საღურში ფეხით მისვლას. მე კიდევ ვიჯექი და სულ იმის მიძი მიქინდა, დღეს დენი რომ არ მოვიდეს, ხომ ვიცო, ყველა წავა და მარტო ამ კუნაპეტში როგორ უნდა გვეჩერე-ვთქო.

მოკლედ, არ ჩავედით ლიანდაგებზე და არც გვინანია, რადგან სულ ცოტა ხანში სადგურის ჩამოსასვლელიდან პატრულის ბიჭები დადგნენ და ხალხის დანიშნულება დაიცვეს მეტროსადგურის დაღალა არსებულ ოთახებში. რამხელა რამე ყოფილა ეს მეტრო! აქამდე მარტო სადგურიდან ვიცქიერებოდი და

თურმე სადგურზე ბარე სამჯერ დიდი ადგილი სადგურის დაბლა განთავსებულ დანადგარებს, ოთახებსა და სათავსებს უჭირავთ. ბარაკა და მე ესკალატორის (რომელიც უკვე გაქურდებინათ) დაბლა ერთ პატარა ოთახუკაში მოეხედით, სადაც ვველაფერი მასუთისა და ჟანგის სუნად ყარდა. თან სუნთქვაც ჭირდა, მაგრამ იმ ფაჯანს, რაც ზემოთ იყო, მაინც მერალი სუნის სუნთქვა გვერწონენ. ხმაური ზემოთ ისე მატულობდა, ჩვენამდეც კი აღწევდა. ბარაკა მიმტკიცებდა, რუსები ბომბებს ყრიან და იმის ხმა არისო. მე კიდევ ამის დაჯერება არაფრით მინდოდა და ხალხის ხმას, ბომბების ხმას არა ჰგავს-მეთქი, ვარწმუნებდი.

ტელეფონები ზემოთ არ იჭერდა და იქ რას დაიჭერდა? ჩვენების დარდი ხომ გვექონდა და ცალკე კიდევ უფიქრობდით, აქ რომ დიდხანს მოგვიწიოს ყოფნამ, ხომ მშორები დაწყდებითო. მე შერ გეტყვი და „ჩვენებს“ წლობის საკმარისი საკვები ექნებათ მეტროებში გადანახული.

მოკლედ, ამ გასაჭირში ვართ სადღაც მიგებული უბინძურესი სკამი კიბოზე. ვიფიქრე, ჩამოვვდები, ცოტა აზრზე მოვალ... და რას ვხედავ? მე ბარაკა თბილისურად მიჰყულებია რეისის კარადას, ცალი ფეხი კ-

დელზე აქვს შემოდებული და სიგარეტს არ აბოლებს? თან, უნდა ნახოთ, როგორი გემოთი და თვალების მოწყურვით არტყამს ნაფაზებს და დახუთ, როლიც არ გამოუშვა?! ხომ გვეუნებოთ, ირგვლო მასუთია, ბენზინია, სალიარი, ათასი უბედურებაა. ერთი სიტყვით ბომბზე ეზვართ ისეთ ბომბზე კი არა, ჯიშის ბონდი ფილის დასრულებამდე ათილე წუთის წინ რომ ანეიტრალდება ხოლმე... მართლა ბომბია, აბა, რა არის. აქ რომ ხანმარი გაჩნდეს, ისე ამოვიხრუკებით, რუსული „მიგის“ ბომბი ბაირამობად მოგვეჩვენება. ეს კიდევ აბოლებს და აბოლებს...

— რას შერები, გეზოცე, შეჩემა-მეთქი, შეევიკრე. ბარაკამ ერთი გადმოიხედა, კიდევ უფრო მძლავრი ნაფაზი დაარტყა და „იდი ნახუიო“, მომივლო. მაგრად კიდა რა — სიკვდილმსჯილებსაც კი აქეთ სიკვდილის წინ ერთი ღერის მოწყვის უფლება და ჩვენ რომ მოეწიოთ, რა მოხდებაო.

— მაღლა რომ აჯალო, გადერწიებით საერთოდ? — ამბობს და მიდი!.. ურტყამს და ურტყამს ნაფაზებს. მე კიდევ

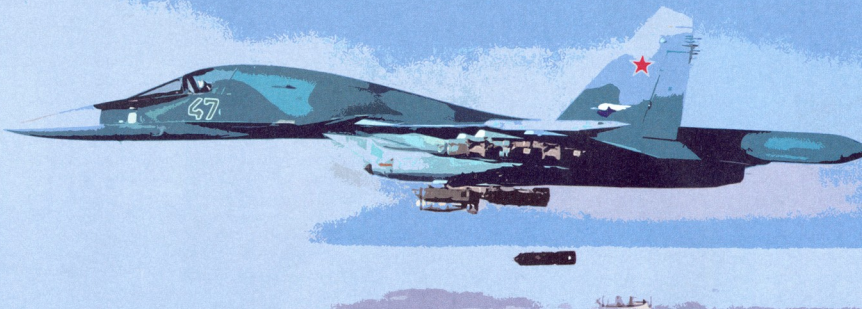
მასუთის უხარმაზარ გუბეში ვდგავარ დონეშუმეორილი და უუცქერი. ერთი შენი ტუკუა-მეთქი და ამოილე მეც სიგარეტი. მოვაკიდებინე და კი მემუნია, ან ფერფლი არ ააღდეს, ან ნაპერწკალი, ან რა და ან რა, მაგრამ ორევენი ქართლებლები ვართ და ჯიბრიანობა ჩვენი მოვინია.

ის-ის იყო მთეწიეთ, ნამწეებსაც ზედ დაეფურთხოთ რადგან დაბლა არ დაივებოდა და ხანხარიც დაიწყო. ცხურებაში ერთხელ მაინც ხომ მდგარხართ მატარებლის სადგურის მონჯდრეულ, ალაგ-ალაგ ბალახამოსულ ბაქანზე პრეინციამში? სადგურში მატარებელი რომ შემოდის ხოლმე და ვველაფერი ისე ზრიალებს, ადამიანს კიბლის კაქკაში გიტყვება. დაახლოებით ვერე აზანხარდა ვველაფერი. აი, ახლა დაგვერხა-მეთქი, დავიყვირე და ანგარაშმოუცქმლავ გავიშოტე მასუთის წუქამეში. ბარაკამაც ივლე ქნა. ვეწვართ, პირიდან მერალ, შეე სითხეს ვიფურთხებით, ერთმანეთს შეეცქერთი და რატომღაც ორევეს გვევინა, რომ თუკი სადღაც აჯურდმულში მასუთში გავიშოტებით, ეს თუვის გადარწუნაში რაქენიარად დაგვემარება.

როდის-როდის ზრიალი შეწყდა და ძლევს წამოვდექით. ერთიანად შამუკი ვართ და კი არ ჩამოვვდის, ჩე-

დღეს თბილისში რუსების ჯარი არ უშორუსლა? — მაინც ვეღარ მოითმინა და ჰპიითხა ბარაკამ.





**ხმაური ზემოთ ისე გა-
ტულობდა, ჩვენამდეც კი
აღწევდა. ბარაკს მიმტო-
ცებდა, რუსები ბოფხებს
ყრიან და იმის ხმა არის...**

ნი ტანსაცმლიდან ჩამოიწელება მახუთი. მაღლიდანც ხმაური თითქოს შწყევდა. მიფაურადებო, სიჩუქეა, კიდევ მიფაურადებო, ისევ სიჩუქეა... ჯერ ბარაკამ თქვა, ვაო და მერე მეც აფევეი. ვართ ერთი ათი წუთი აუგრე და ვა-ვაო გავიძახით. წამო, ავიდეთო, მითხრა და დაიძრა კიდევ. მეც წაყევი. სანამ ჯურღმულში ჩამოვიდოდი, ჩამოსასვლელთან და მთელი ჯურღმულის გაყოლებაზე რატომ 100 კაცი მაინც არ იყო ჩვენსათვის შემოხიზნული. ახლა კიდევ ადამიანის ჭკაჭანება არსადაა. აქ რომ ჩამოგვეყვანეს, ის პოლიციელებიც ეკ არსად ჩანან. ისეთი სიჩუქეა, შეიძლება, გაგაფუგეს კაცი.

ამოვედიო, გავედიო ბაქანზე და ნამდევილი საოცრება იქ დავგვხედა. იქ, სადაც ცოტა ხნის წინ კაცის დასადგომი ადგილის მოსაპოვებლად ხალხი ერთმანეთს კეფამო უტყაპუნებდა, ერთი სულიერიც კი არსად ჩანდა. შგვემინდა და რა შგვემინდა, მაგრამ რა უნდა ქნა?.. მაღლა გვინდა ასვლა და გვემინა. თუ იქაც არავინ იქნება, წასულია ჩვენი საქმე. ორი კაცი ახე ერთად და ხმაშწყობილად როდის გავივებულა? სულ იქ ხომ არ ვიქნებოდით?! ამოვიარეთ ესკალატორი და იგრე შიმ-კანკალით ამოვედიო მაღლა.

უკვე კარგა გვიანი იყო და ბარაკას ტელეფონზე ღამის 2 საათი გაშვანგალებულიყო. მეტროს ფოიში მივდექარე პოლიციელმა ჩვენს დანახვაზე ერთი ხმაძაღლა შეგვიბრა და ხელი იარაღისკენ წაიღო. ახლავდა გაგვახსენდა, რომ ერთიანად შავები და მახუთში ამოსვრებილები ვიყავითო. რუსები სად

არიან- მუთქი, ვკითხე პოლიციელს. რა რუსები, თქვენ ხომ არ აკაჩეებითო, – გვიპასუხა გაოცებულმა, – ვაბზე, ვინ ხართ და ამ დროს აქ რა გინდათო, და-აყოლა.

რა უნდა გვეთქვა?! ვიდექით გახევებულები და შევცქეროდით ჩვენზე არანაკლებ გაოგნებულ პოლიციელს.

– დღეს თბილისში რუსების ჯარი არ შემოსულა? – მაინც კვლარ მოითმინა და ჰკითხა ბარაკამ.

– რა რუსის ჯარი, რის რუსის ჯა-

რი, ვკითხე რა მოსწიფო, ან რას ჰგებხართ? – გვიპასუხა.

ამასობაში მეტროს დამცველი პოლიციელის მიერ უჩერებლად გამოძახებულ პოლიციის ოპერატიული ჯგუფის ბიჭებიც მოვიდნენ. პოლიციის ძირველი წესის მიხედვით, დანაშაულის ჩადენის შემდეგ ერთად აყვანილ წვეილ კრიმინალს სხვადასხვა მანქანაში სვამენ, რათა დანაშაულის მათთვის მისაღები ვერსიები გაზნო არ მოიფიქრონ. პოდა, როდესაც პოლიციის სხვადასხვა მანქანაში გეტყვინდნენ, ჩემზე ადრე გონს ბარაკა მოვო, პატრულის მანქანის შუშა ჩამოსწია და ხმაძაღლა დამიყვირა: „ღმო გვეტუნებოდი, არ დეულით ეს რუსული ლუდი-მუთქი, რაღაცა ურევეთ ვე ლედამოტყნოლები!“ – ესღა თქვა და მანქანაც დაიძრა.



talizi

თბილისის გალანარკვის უნივერსიტეტი

გაშენების 27. გვ. 2141515
www.talizi.ge

შექმენი შენი ახსნადი „ახსნადთან“ ჩითხე

11-დან - 25 პაისაბე

ოხ ჰვიხაში ჩითხე, შეიძინეთ შეხნადთან ჩითხე
საბჰძოლო ტაქნიკის თითო ახანყოზი მოქანი

ანყვე და შეაგროვე საბრძოლო ტექნიკის
მოდელების კოლექცია საკუთარი ხელით
მაკრატლისა და წებოს გარეშე



Su-35

გამანადგურებელი





მსოფლიოში პირველი ერთადგილიანი, შეჯგუშული, საბრძოლო შეუღლებურენის შექმნა საბჭოთა კავშირში ჯერ კიდევ 1976 წელს დაიწეს, რომელსაც მომავალში Ми-24 უნდა შეეცვალა და ამასთან, უნდა გამზდარიყო პერსპექტიული ამერიკული AH-64 „აპახის“ საბჭოთა მეტოქე.

Ka-50-ად მონათლული ვზემპლარის პირველი საცდელი გაფრენა 1982 წელს შედგა, მაგრამ მიუხედავად 30 წლის გასვლისა, დღესაც რუსეთის არ-

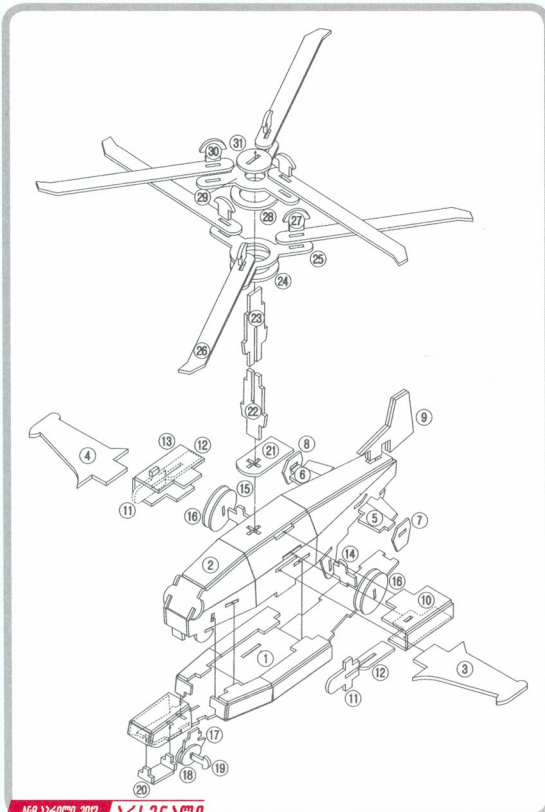
მას მხოლოდ II ასეთი შეუკლებურენი ჰყავს.

„შავი ზვიგენის“ პრობლემად მიხსეე უნიკალურობა იქცა, როდესაც კონსტრუქტორებმა გადაწყვიტეს, რომ მის ეკიპაჟში, ისევე როგორც მთიერაზე თვითმფრინავში, მხოლოდ ერთი კაცი იქნებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ „შავი ზვიგენი“ თავის დროზე თანამედროვე რადიოელექტრონული აპარატურით იყო აღჭურვილი, ერთი პილოტი ვერ ასწრებდა დაბალ სიმაღლეზე მა-

ნერირებასა და ერთდრტულად საშინის ზუსტად დაზიანებას.

ჩეჩნეთის მებრე ომის დასაწყისში, 2011 წლის თებერვლამდე, ორი თვის განმავლობაში ორი Ka-50 მონაწილეობდა საბრძოლო მოქმედებებში. მათ 49 საბრძოლო გაფრენა შესასრულეს და გაის-

KA-50 ЧЕРНАЯ АКУЛА



როლებს „ვიხრის“ ტიპის სამი ზებგურითი ტანკსაწინააღმდეგო მართვალი რაკეტა, 929 უმართავი რაკეტა და ქვემების 1600-მდე ჭურვი. მიუხედავად მფრინავების დაღებითი შეფასებისა, რუსეთის არმიის მეთაურობამ Ми-24 -ის ჩასანაცვლებლად მაინც Ми-28H „ღამის მონადრე“ აირჩია. „კამოვის“ ფორმა იძლეული გახდა დაკვილიდა სამხედროების მოთხოვნას და შექმნა „შავი ზვიგენის“ ორადგილიანი მოდიფიკაცია Ka-52 „აღივატორი“, რომელიც რუსეთის არმიამ შეიარაღებაში მიიღო.

Ka-50 და Ka-52 მსოფლიოში ერთადერთი ხერიული საბრძოლო შეუღლებურენებია, სადაც პილოტების კატაპულტირებადი საფარძლეობა, მიუხედავად ამისა, კატაპულტირების სისტემა ვერ უშეკლა (მათი გამოყენება ვერც მოასწრეს) Ka-50-ის ორ პილოტს, როდესაც მათ „შავ ზვიგენებს“ ერთმანეთის საწინააღმდეგოდ მშრუნავი ხრახნის ნიშბები წამოიღო. პირველი კატასტროფა 1985, ხოლო მეორე კი 1998 წელს მოხდა.

სხვათა შორის, ამ სტატიის ავტორს თავის დროზე მიეცა უნიკალური შესაძლებლობა, დეტალურად დაეთავლიებინა Ka-50 „შავი ზვიგენი“. 1997 წელს საერთაშორისო ავიაკოსმოსურ გამოიფენა MAKС-97-ზე გამოიფენილი „შავი ზვიგენის“ ვიდეოდაღებისას „კამოვის“ მთავარმა კონსტრუქტორმა სერგეი მიხეემა ამ სტატიის ავტორი ჭიქა ჩაინე მიიწვია. კითხვაზე, დაინტერესების შემთხვევაში, რა ფასად შეეძლო საქართველოს ერთი „შავი



„ზეიგენის“ ყიდვა, მთავარმა კონსტრუქტორმა მოუკიბ-მოუკიბაუდ დასახელა ფასი — 12 მლნ დოლარი. მასინ 12 მლნ დოლარი საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს წლი-

ური ბიუჯეტის ლამის მესამედს შეადგენდა და, ბუნებრივია, არაფერი გამოვიდოდა. თანაც საკითხავია, დათანხმდებოდა თუ არა ოფიციალური მოსკოვი ახალი საბრძოლო ტექნიკის თბილისისთვის მიყიდვას (თუკმა იმ დროს საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა მეტ-ნაკლებად მშვიდი გახლდათ).



Ka-50 „ზეიგენის“ ტაქტიკურ-ტექნიკური მონაცემები:

- ფიუზელაჟის სიგრძე — 14,2 მ
- სიმაღლე — 4,9 მ
- ამწვეი ხრახნების დიამეტრი — 14,5 მ
- ფრთების გაქანი — 7,4 მ
- მასა:
 - ცარიელის — 7700 კგ
 - ნორმალური ასაფრენი — 9800 კგ
 - მაქსიმალური ასაფრენი — 10800 კგ
 - სასარებლო ტვირთი — 2800 კგ
 - საწვევი — 1487 კგ
 - ორი ტურბოლიდგური ძრავა — 2X2400 ცხ.ძ.
 - სიჩქარე:
 - კრეისერული — 270 კმ/სთ
 - მაქსიმალური — 315 კმ/სთ
 - ფრენის სიშორე — 520 კმ
 - სტატიკური „ჯერი“ — 4300 მ
 - დინამიკური „ჯერი“ — 5500 მ
 - სწრაფდამასვლა — 30 მ/წმ
 - მაქსიმალური გადატვირთვა — 3 გ
 - შეიარაღება: 30 მმ-იანი ავტომატური ქვემუხი (460 ჭურვით), 12 ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა Вихрь-ი, უმართავი რაკეტების ორი ბლოკი.

ახალი სნაიპერული კველ კალიბრზე

ავღანეთის ომმა გუნდსუპრემი 7,62 მმ-იან სნაიპერულ შეხანაგზე მოთხოვნა გაზარდა

ომის დროს დასტურდება ან პირიქით, უარყოფა ხდება იმ კონცეფციებისა, რომლებსაც სამხედრო სტრატეგები მშვედობიანობის დროს ამუშავებენ.

ასე მოხდა ამ შემთხვევაშიც. ავღანეთში მიმდინარე 11-წლიანმა ანტიტერორისტულმა საბრძოლო მოქმედებებმა გერმანიის შეიარაღებული ძალების — ბუნდესვერის მეთაურობა დაარწმუნა, შეექმნათ ახალი სნაიპერული შაშხანი, რომელიც კარგად ცნობილი, NATO-ს სტანდარტის 7,62X51 მმ კალიბრის ვზნაზე იქნებოდა გათვლილი.

ამის აუცილებლობა შეძგვმა ფაქტორმა განაპირობა: ავღანეთში მოქმედი ბუნდესვერის დანაყოფები G36, ხოლო ამერიკელები კი M4 ტიპის ავტომატური შაშხანებითა და კარაბინებით არიან შეიარაღებული. ორთვე იარაღს აერთიანებს NATO-ს სტანდარტის 5,56X45 მმ კალიბრის ვაზნები.

ამ კალიბრის M885 ტიპის ვზნის ტყევა 4,15 გ-ს იწონის და 35 სმ ლულის მქონე კარაბინით სროლისას 880 მ/წმ საწეის სიჩქარეს აეითარებს, ხოლო ლულიდან გამოტყორცნისას მისი ენერგია 1600 ჯოულს უტოლდება.

ეს ტექნიკური მახასიათებლები M4-ის მსროლელს საშუალებას აძლევს დამიზნებით სროლა ძირითადად 300 მ დისტანციაზე აწარმოოს, რაც ხშირად არასაკმარისი სიშორეა.

500-600 მ დაშორებით მყოფი მოწინააღმდეგის ცოცხალი ძალის დასაზიანებლად როგორც გერმანიის, ისე აშშ-ის სამხედროებს ავღანეთში უფრო მძლავრი იარაღიც აქვთ, მაგალითად, მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანები თუ დაზვის ტყევა-მფრქვევები, მაგრამ ამ შედარებით

მიმე და ძვირი ცეცხლსასროლი იარაღის მუდამ ტარება მცირერიცხოვან ჯგუფებს ყოველთვის არ შეუძლიათ. იმ მიზნით, რომ „გადაე-



ეს მომიზნებული ქალბატონი
Heckler-Koch-ის იარაღს ირრფს

სნაიპერული შაშხანის G28-ს შემსუბუქებელი, საპატრულო ვარიანტი



გზივნი დონი: 7,52 მმ კალიბრის Heckler-Koch G28 ტიპის თვითდამტენ სნაიპერულ შაშხანაში გამოყენებულია არადღუმის მცირე გადადგეილებისა და მობრუნებად საკეტზე დაფუნუნებული ავტომატიკა. აირრეგულატორი ორბოზიციორა და უზრუნველფოფის ავტომატიკის გამართულ მუშაობას როგორც ჩვეულებრივ რეჟიმში, ისე მავწყით სწოლისას. დოლის კოლოფი ორი ნაწილისგან შედგება: ზედა ფოლიადია, ხოლო ქვედა ადუმინის შენადნობისგან არის სარზადებული. სნაიპერული შაშხანის სიგრძე ბოლომდე გამოლილი ტელესკოპური კონდახით 1003 მმ-ია, დაკეილით 914 მმ. დოლის სიგრძე 420 მმ-ს შეადგენს. სტანდარტული მოდელი სამიზნითა და ცარიელი მჭედით 7,5 კგ-ს იწონის, საპატრულო ვარიანტი კი 5,9 კგ-ს. შაშხანას მოწყება 10 და 20-ვანიათი მჭედები.

ფართო 400-დან 800-მდე დისტანცია, ცნობილმა გერმანულმა საიარალო ფირმამ სპეციალურად აელანეთში მებრძოლი სნაიპერებისთვის ახალი შაშხანა Heckler-Koch HKG 28 შექმნა.

HKG28-ს საფუძვლად აღებულია სპორტულ-სანადირო თვითდამტენი შაშხანა HK MR308, რომელიც თავის მხრზე საბრძოლო ავტომატური შაშხანა HK417-ის სამოქალაქო ვარიანტია. ამ სამხე ცეცხლსასროლი იარაღის მჭედებში ერთი და იგივე NATO-ს კალიბრის 7,62X51 მმ (.308 Win) კალიბრის ვანა მოდის.

5,56X45 მმ კალიბრის ვანისგან განსხვავებით 7,62X51 მმ კალიბრის M118 ტიპის ვანის წაწვეტებულითაიანი სნაიპერული ტყვიის მასა 11,5 გ. საწყისი სიჩქარე 815 მ/წმ, ხოლო დოლის ენერჯია კი 3695 ჯოულია.

ბუნებრივია, 7 გ-ით მძიმე და 2095 ჯოული საწყისი ენერჯით მეტის მჭონე ტყვიას ახალი სნაიპერული HKG28-ის გასროლისას უფრო მეტი შანსი ექნება დაზაინოს 600-700 მ-ზე მყოფი მოწინააღმდეგე. ვიდრე G36-ით

ან M4-ით ნასროლ 5,56 მმ კალიბრის ტყვიას.

G28-ის შემსუბუქები ირწმუნებიან, რომ მათი ახალი შაშხანიდან 600 მ-ში სანგრძიდან თვითმწყული ადამიანისთვის შეიძლება ტყვიის ზუსტი მოხვედრა, ხოლო თუკი მოწინააღმდეგე ფეხზე წამოდეგა, მამინ კარგი სნაიპერი მას 800 მ-იდანაც დაზაინებს.

ბუნდესვერის სნაიპერები ადნანეთში ახალი შაშხანის ორ კონფიგურაციად გამოყენებას აპირებენ. როდესაც სნაიპერი სტაციონარულ პოზიციაზე, მისი G28 სტანდარტული კონფიგურაციისაა, ოპტიკური სამიზნეს ზემოდან ლაზერული მანძილმჭომი, ხოლო წინიდან კი დამატებითი ოპტიკურ-ელექტრული გადამყვანი აქეს დაყენებული დამის სროლებიისთვის. G28-ს შემსუბუქებულ ვარიანტს სნაიპერები პატრულიების დროს ატარებენ. მას სტანდარტულისგან განსხვავებით დამოკლებული სალულე აქეს, არა აქეს გასაშლელი ფეხები და მხოლოდ ოპტიკური სამიზნითაა აღჭურვილი, შესაბამისად 1,6 კგ-ით ნაკლებს იწონის. 7,62 მ კალიბრის ვანების დაბრუნება

ნება სხვადასხვა ქვეყნის არმიებში მიუთითებს, რომ გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში დასავლეთის 5,56-ზე, საბჭოთა კავშირის კი 5,45 მმ კალიბრის ვანებზე გადასვლა ნაჩქარევი გადაწყვეტილება იყო.

ირაკლი ალბადაშვილი

ბუნდესვერის სნაიპერის შეიარაღება და აღჭურვილობა





ბ. 111/14



F1557
2012



არსენალი

G28